A TULVILÁG

NAGYBŐJTI SZENTBESZÉDEK

MELYEKET

A BUDAPESTI ANGOLKISASSZONYOK TEMPLOMÁBAN

MONDOTT

MIHÁLYFI ÁKOS dr.

A CISZTERCI REND BUDAPESTI HITTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK

TANÁRA ÉS LELKIIGAZGATÓJA

Az esztergomi főegyházm. hatóság jóváhagyásával és a rendfőnök engedélyével

BUDAPEST

A STEPHANEUM NYOMÁSA

1904

A TULVILÁG

NAGYBŐJTI SZENTBESZÉDEK

MELYEKET

A BUDAPESTI ANGOLKISASSZONYOK TEMPLOMÁBAN

MONDOTT

MIHÁLYFI ÁKOS dr.

A CISZTERCI REND BUDAPESTI HITTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK

TANÁRA ÉS LELKIIGAZGATÓJA

Az esztergomi főegyházm. hatóság jóváhagyásával és a rendfőnök engedélyével

BUDAPEST

A STEPHANEUM NYOMÁSA

1904

STEPHANEUM, A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT NYOMDÁJA
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28a.

ELŐSZÓ.

Kissé szokatlan, hogy 1897-ben mondott nagybőjti beszédeimet most bocsátom nyilvánosság elé. Okát kell adnom ezen szokatlan eljárásnak.

Nem volt szándékom e prédikációkat kinyomatni. Ugyis bőviben vagyunk a nagybőjti prédikációknak! De évek hosszú során át mindjobban meggyőződtem arról, hogy kevés oly magyar nyelvű munkánk van, melyeket lelkigyakorlatok alkalmával az elmélkedések után a szabad időben haszonnal olvashatnánk.

Minthogy szentbeszédeimben épen azon eszmékkel foglalkoztam, melyek a lelkigyakorlatok elmélkedéseinek gerinczét képezik, azon hitben vagyok, hogy e beszédsorozat alkalmas olvasmányul szolgálhat lelkigyakorlatok alkalmával, nemcsak tanulóknak és világiaknak, hanem szerzetesnőknek és papoknak is.

Ez az oka annak, hogy hét év előtt elmondott beszédeimet minden változtatás nélkül nyilvánosság elé bocsátom.

Támogatni óhajtom e kis munkával a szentgyakorlatok üdvös intézményét.

Budapest, szent Ágota napján, 1904.

Mihályfi Ákos dr.

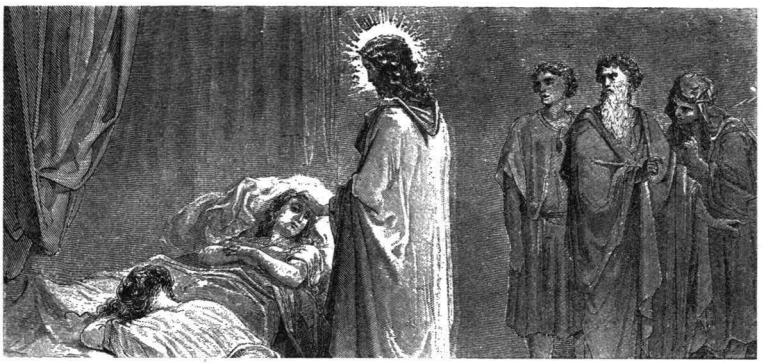

I. A HALÁL.

TEGNAP voltunk tanui és részesei az Anyaszentegyház egy nagyon komoly, jelentőséggel teljes szertartásának. A pap hamut hintett fejünkre: az elmulás, az enyészet, a halál jelképét s szavaival is figyelmeztett, hogy emlékezzünk meg a halálról: *Ember! emlékezzél meg, hogy porból vagy és ismét porrá leszesz!*

Ezzel a jelképes szertartással lép az Egyház a nagyböjtbe. A hamu-hintés a nagyböjt nyitánya. A mint egy nagy zenemü nyitányában már megcsendülnek az összes alap-akkordok, melyek a mü folyamán müvésziesen kifejlödnek és érvényesülnek: ugy az Egyház is a nagyböjt kezdetén a halált idézi emlékünkbe, hogy e komoly időszak folyamán a halál gondolatával és azon dolgokkal foglalkozzunk, melyek a halál után reánk várnak.

S valóban, ájtatos keresztények! az Egyház ezen figyelmeztetése a mily üdvös, ép oly szükséges is. Hisz tulajdonképeni életünk a halállal kezdődik, a halál után következik. Itt a földön élünk 40—50 esztendeig, még a Szentirás is a 70 esztendőt mondja a földi élet határának, a 80-at ritkaságnak tartja; mily kevesen vannak, a kik 100 évet tölthetnek el e földön!

De a halál után egy másik élet következik, a mely már nem 70—80 esztendeig, nem is századokig tart, hanem

örökké. És Istennek végtelen bölcsesége ugy rendelkezett, hogy a földi élet legyen annak az örök életnek az előkészitője, hogy olyan legyen az ember sorsa az egész örökkévalóságon keresztül, a minőt földi 40—50—60 esztendei életével magának kiérdemelt. A mint az Üdvözitő a menny örök boldogságát koronának, jutalomnak mondja a földi érdemekért: ugy a pokol örök kárhozatát is büntetésnek mondja a földön elkövetett gonoszságokért. (Máté XVI. 27; XXV. 46.)

Ebből látjuk, ájtatos keresztények, hogy az egész emberi életnek, vallásnak, erkölcsnek középpontja, irányitója az örök élet hite, annak az életnek a hite. a mely siron túl kezdődik, de a melyet a siron innen, itt a földön érdemlünk ki magunk számára. Jól élni e földön valóban csak azok tudnak, a kik e földi életet az örök élet előcsarnokának tekintik; a kik ugy élnek e földön, mint a kik messze hazába vándorolnak. (Zsid. XIII. 14.) A mint a vándornak lelkét egészen hazájának képe tölti be, a mint öt a honvágy lelkesiti, erősiti utjában s minden fáradság elviselésére, minden nehézség leküzdésére ösztönzi: ugy kell a mi lelkünknek is ezzel a sirontuli élettel betelnie, hogy ennek világa kisérjen bennünket a földi élet utjain, ez a honvágy lelkesitsen, erősitsen, vezessen bennünket.

S mégis mit látunk, mit tapasztalunk, ájtatos hallgatóim? Épen ezekkel a reánk nézve legfontosabb igazságokkal nem foglalkozunk, nem törődünk semmit. Érdekkel olvasgatjuk a történelem lapjait, a letünt századok eseményeit; érdekkel olvasgatunk az előttünk ismeretlen világrészekről, az afrikai sivatagról, az amerikai nagy folyókról, az ázsiai tropikus tartományokról s tán ezeket könyvekből jól ismerjük is, bár valószinüleg soha tájukra sem fogunk menni: de a halál országáról s a mi ezen túl következik, az örökkévalóságról édes keveset tudunk, ezekkel nem foglalkozunk, ezek bennünket nem érdekelnek, holott egész életünknek az a czélja, hogy ezekbe az ismeretlen régiókba bejusson, ezekre magunkat előkészitsük. Nem beszélek én most itt hitetlenekről és hitetlenekhez, a kik mosolyognak, ha túlvilágról, pokolról vagy mennyországról hallanak valamit; hanem a hivő, sőt jámbor, ájtatos keresztények is épen a

halállal és a siron túl elénk táruló világgal törődnek a legkevesebbet. Sőt bizonyos idegenszerüséggel, kedvetlenséggel fogadják azt, ha valaki ezekről velök beszélni akar; még ájtatos olvasmányaikban is átforgatják azokat a lapokat, a melyeken a halálról, a túlvilágról van szó; imádságaikban is inkább csak a földi élet viszontagságaira gondolnak, többet imádkoznak a mindennapi kenyérért, mint a boldog halálért és a mennyországért... De azután innét van, ájtatos hallgatóim, hogy a földi életet sem tudják kellően megbecsülni; mert a földi élet egész jelentőségét csak a halál és az örök élet világításában láthatjuk igazán; innét van, hogy oly kevesen élnek igazi keresztény életet, innét van, hogy a legtöbb jámbor keresztény is csak életének utolsó óráiban vagy egy-két perczében akar elkészülni az örökkévalóságra, melyre pedig az egész földi életnek kellene előkészületül szolgálnia.

Én tehát, ájtatos hallgatóim, nem találtam üdvösebb, hasznosabb tárgyat e nagybőjti beszédekre, mint ezt az annyira elhanyagolt, elfelejtett kérdést, a halálról és a siron túli életről. S még abban az esetben is, ha ti is idegenkedéssel, kedvetlenséggel fogadnátok, mint annyian a keresztények, az ily elmélkedéseket, még abban az esetben is inkább szembeszállok idegenkedéstekkel, csakhogy lelketeknek használjak; nem keresem tetszésteket, hanem keresem lelketek üdvét s erre alkalmasabb, hasznosabb elmélkedési tárgy nem kinálkozik, mint a halál és a siron túli élet. Bevezetlek tehát benneteket a halál kapuján át az örök élet régióiba: fölvezetlek annak magaslataira, le annak szédületes örvényeibe, megmutatom szépségeit, de föltárom rettenetes oldalait is; azt akarom, hogy világosan lássátok, megismerjétek a jövendő hazát, mely mindnyájunkra vár, de egyszersmind rá fogok mutatni mindenütt azon szálakra, melyek a földi életet a túlvilági élettel összekötik, hogy igy ezek utján megtanuljátok, mikép kell és lehet a földi életet elökészületül használni a halálra s a halált követő örök életre.

Az Üdvözitő egyik példabeszédében, melyet a dúsgazdagról és a szegény Lázárról mondott (Lukács XVI. 19—21.), elbeszéli, hogy a dúsgazdag holta után a pokol tüzébe került

s onnét arra kérte Ábrahámot, kinek kebelén most már a szegény Lázár boldogan pihent, küldje el ezt a földre, rokonaihoz, ki őket figyelmeztesse, nehogy ők is a pokol rettenetes szenvedésébe jussanak. Ábrahám azonban felelé neki: «*Van Mózesök és vannak prófétáik, hallgassák azokat*». A dúsgazdag ismét megszólalt: «*Nem ugy, atyám, Ábrahám! hanem ha valaki a holtak közül hozzájok menend, bünbánatot tartanak*». Azonban Ábrahám felelé: «*Ha Mózest és a prófétákat nem hallgatják, ha valaki a holtak közül feltámad, annak sem hisznek*».

Igen, ájtatos keresztények, van nekünk Mózesünk, vannak prófétáink, kiket az Isten küldött s a kik szent könyvekben elmondják nekünk az Isten sugalmazásából, mi vár reánk a halál után, leirják előttünk a siron túl megnyiló világot. Nincs tehát szükségünk arra, hogy valaki halottaiból föltámadva jöjjön ide közénk; ha Mózesnek és a prófétáknak nem hiszünk, annak sem fognánk hitelt adni. De különben mit beszélek? Nekünk nemcsak Mózesünk és prófétáink vannak, van nekünk Jézus Krisztusunk, a ki a menny dicsőségéből szállott alá a földre s lett emberré, a ki itt a földön meghalt s alászállott a poklokra, majd harmadnapon dicsőségesen föltámadt. Ez a Jézus Krisztus, az élő Isten fia, a ki tehát a túlvilágról jött közénk, a ki az örökélet regióit látta, ismeri, ez mondá el nekünk az evangéliumokban, hogy ott, a siron tul mi vár reánk. Az ő kalauzolása mellett, az ő tanitása után óhajtom tehát e nagybőjti beszédekben veletek megismertetni a halál s az örök élet birodalmát. Legyen a Szentlélek Isten böséges kegyelme velem és veletek; velem, hogy tisztán, világosan elmagyarázhassam a túlvilág csodáit és rejtelmeit, de legyen veletek is, hogy azok az örök igazságok, melyeknek gyarló szavaim lesznek a tolmácsai, mélyen szivetekbe vésődjenek s éltetek összes cselekedeteiben irányadókul szolgáljanak.

* * *

Mai elmélkedésünkben tekintsük tehát, ájtatos hallgatóim! mi a halál? Kevesen vannak, a kik tiszta, helyes fogalommal birnak a halálról; még kevesebben, a kik a halál egész jelentőségét átértik és átérzik. A halálnak kettős

jelentménye van: *megválás a földtől*, elenyészése, elpusztulása a testnek, ez az egyik; *a lélek átköltözése az örökkévalóságba*, ez a másik. Sajnos, az emberek nagy része csak a halál első jelentményére gondol, hogy t. i. az a testnek enyészete, pusztulása; figyelmen kivül hagyja a másikat, a mely pedig fontosabb, lényegesebb, hogy t. i. a halál az örök élet kapuja s igy nem más, mint a lélek átköltözése az örökkévalóság birodalmába. Pedig e második szempont nélkül helyes fogalmat a halálról nem alkothatunk; annak egész jelentőségét, súlyát föl nem foghatjuk; sőt teljesen hamis képet nyerünk a halálról: a mi benne rettenetes, azt ez egyoldalu felfogás mellett vigasztalónak találjuk; a mi pedig a halálban reménnyel, vigaszszal, bátoritással tölthetne el, azt nem veszi észre a csalódástól megkáprázta tott lelkünk. Igen, ájtatos hallgatóim! a halál helyes vagy helytelen, egyoldalu vagy teljes felfogásától függ az egyes emberek élete is ép ugy, mint az egyesekből álló társadalom irányzata is. Egészen máskép élnek azok, a kik a halálban csak a test pusztulását, a földi élet megszünését látják s egészen máskép folyik azoknak az élete, a kik előtt a halál az örökkévalóság hajnalhasadását jelenti.

Nézzünk csak kissé körül, ájtatos hallgatóim, az emberi társadalomban. Ott látjuk a gazdagok között az élvezeteknek s gyönyöröknek raffinirt hajhászását; élni, mindent élvezni: ez sokaknál az egyedüli életelv, az üdvözitő jelszó, a kiknél azután még a bün is, ha élvezetet ád, erény számba megy, a kik más erkölcsöt nem ismernek, mint lelkök fortélyát és ravaszságát, melylyel uj és uj élvezeteket találnak ki. Honnét van a földi örömöknek és élvezeteknek ez az őrült hajhászása, mely már az egész társadalom légkörét megtelitette mérges miazmáival? Onnét, mert az emberek elfeledték, hogy mi a halál. Rövid az élet, mondják ők, ezt ki kell használni, ki kell élvezni, még pedig sietve, lázasan, mert gyorsan eljön a halál s azzal vége mindennek.

Nézzünk a szegények, a munkások rétegeibe s ott meghallhatjuk a rettenetes elégedetlenség elfojtott morajá t, mely a gazdagok ellen irányul s melyet csak a katonaság, a csendőrség szurony-erdeje tart vissza a kitöréstől. Mi az oka ennek? Megmondotta egy szoczialista: Elvettétek tőlünk az

örök élet hitét, adjátok hát ide a földet! Ha a halál csak a földi élet enyészete, akkor rettenetes, elviselhetetlen a földi nyomor, szegénység; akkor őrületes még a gondolat is, hogy egyesek kényelemben, gazdagságban usznak, mások meg nyomorogjanak. Sokat gondolkoznak, tanácskoznak, irnak, vitatkoznak a tudósok és államférfiak a társadalmat fenyegető szoczialista és anarchista áramlatokról s tesznek is itt-ott üdvös intézkedéseket. De bizonyos az, hogy ezt a fenyegető veszedelmet csak egy módon lehet teljesen orvosolni, ha a gazdagok és a szegények, az urak és a szolgák, a munkaadók és a munkások a halál helyes fogalmát, az örök élet hitét visszanyerik. A mig ez nem történik meg, addig minden intézkedés és rendszabály csak ideiglenes elodázása a társadalom legnagyobb katasztrófájának.

Még egy jelenségre mutatok rá, ájtatos hallgatóim, mely oly szomoruan bizonyitja, hogy az emberek nagy részéből kiveszett a halál igazi fogalma, a halál jelentőségének ismerete. Alig vehetünk kezünkbe ujságot, mely ne adna hirt egy vagy több öngyilkosságról. Ennek az orvos jelentette ki, hogy gyógyithatatlan a betegsége; az betegágyában már nem tudta elviselni fájdalmait; ez nagy nyomorban él, amaz szerelmében csalódott; ez elkártyázta vagyonát, az meglopta hivatalát, — sőt olvassuk, hogy gyermekek is, mert rossz bizonyitványt kaptak, mert megfeddték őket szüleik — fölkeresik a halált: egy kis méreg, egy pisztolylövés, egy ugrás — gondolják — megszabadit minden szégyentől, csalódástól, szenvedéstől, büntetéstől; a halállal megszünik minden, jön az örök nyugalom, jobban mondva, a pusztulás, az örök megsemmisülés.

Szerencsétlen őrültek! minő rettenetes csalódás leszen a részetek! A halál perczében, melytől az élet kialvását, a fájdalom megszünését, a szégyen és csalódás eloszlását várjátok, föltárul előttetek az örökkévalóság fájdalma, szégyene és csalódása. «*Rettenetes az élő Isten kezébe esni*» (Zsid. X. 31.), mondja szent Pál apostol, s ti, midőn a mélységbe ugortok, midőn a méreggel élteteket kioltjátok, ennek az élő Istennek kezébe estek.

Ime, ez az egy-két vonás a társadalom irányzatáról, megmutatja, hová vezet a halál egyoldalu, helytelen fel-

fogása. Enyészet a halál, pusztulás az, igen, de csak a testre nézve; megválás a földtől, de nem az élettől: a halál az örök élet kapuja, melyen át a lélek átköltözik az örökkévalóság birodalmába. S mi lesz ott a sorsa? Milyen lesz ez az örök élet? Olyan, aminőt földi életével kiérdemelt, olyan, aminő volt halála perczében. Jó volt, igaz volt, Isten kegyelmében volt, akkor része lesz az örökkévalóság boldogsága; gonosz volt élete, gonosz volt halála, akkor az örökkévalóság kárhozata leszen a része. Mi más szinben tünik most fel előttünk az élet s ennek zárköve, a halál! Földi életünktől függ örökkévalóságunk, ennek boldogságát vagy boldogtalanságát mi szerezzük meg; erényesen éltünk, Isten kegyelmében, megtartottuk Isten törvényeit: boldogok leszünk; bünös életet folytattunk, Isten ellen föllázadtunk: boldogtalanok leszünk. Bármily csábító legyen is a föld bünös öröme, nem kell, ha az örökkévalóság kárhozatát vonja maga után; bármily nehéz legyen is a szenvedés, a nyomor, elviselem, ha az örökkévalóság boldogsága fog érte kárpótolni. Siessenek csak mások élni és élvezni, az igazi keresztény inkább arra gondol, hogy földi élete előkészület legyen a halálra, az örökkévalóságra! Éljenek bár a hitetlenek egyedül testöknek, az igaz keresztény több gondot fordit lelkére, mely a halál után bemegy az örök élet országába, mint testére, mely a halál után egy-két napra szétfoszlik, elrohad, a férgek martaléka lesz! «*Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?*» (Máté XVI. 26.) Igen, mit ér a világ minden gazdagsága, gyönyöre, élvezete, dicsősége, kitüntetése, mely csak 40—50 évig tart, ha erre az egész örökkévalóságon keresztül fájdalom, szenvedés, kárhozat következik? De viszont, vajjon sok, nagy, elviselhetetlen-e az a szenvedés, mely itt a földön bennünket ér, mely, ha azt türelemmel, Isten akaratában megnyugodva hordozzuk, egy-két év mulva a halál perczében véget ér s melyért Isten az örökkévalóság boldogságával fog jutalmazni? Vajjon, mi jobb, a földi szenvedés elkerülése végett erőszakosan kioltani az életet s igy az örök kárhozat veszélyének tenni ki magát, vagy türelemmel viselni a ránk rótt keresztet egy-két évig, mely után száz, ezer esztendő, az örökkévalóság békéje, nyugalma, kimond-

hatatlan boldogsága következik? Mi jobb, itt e földön megittasulni a bün mámorától, hogy az örökkévaló szenvedés rettenetességére ébredjünk fel, ábránduljunk ki? Vagy pedig erényes, önmegtagadó életet folytatni, melyből mint a virágból a gyümölcs az örök boldogság fejlődik ki?

De elhagyva ezeket a szomoru képeket, nézzünk csak kissé körül a jámbor keresztények között. Ezeknél is, bár ismerik a halál kettős jelentőségét, ugy tünik fel, hogy ők is csak az elsőre, a test pusztulására, a földi élettől való megválásra tekintenek, a másikat, a halál leglényegesebb oldalát, mely a lélek átköltözése az örökkévalóságba, ugyszólván teljesen figyelmen kivül hagyják, az első vonás forog csak eszükben, a második elhomályosodva borong szivöknek mélyében. Itt van pl. egy család, melyben egy halálos beteg családtag vivja utolsó küzdelmét. A családtagok elkövetnek mindent, hogy fájdalmait enyhitsék, de nem jut egyiknek sem eszébe, hogy papot hivjanak, a ki a beteget a szentségekben részesitse, a beteg lelkéről gondoskodnék, vagy ha egyik-másiknak eszébe jutna is, a többiek visszatartják, nehogy a beteg izgatottabb legyen, nehogy neki keserüséget, fájdalmat okozzanak s ezért legfölebb csak az utolsó perczben, mikor már önkivületben van a beteg, hivatják a papot, holott ilyenkor a szentségeknek a legnagyobb valószinüség szerint nincs semmi hatásuk. Mi más ez, ájtatos hallgatóim, mint a halál egyoldalu, helytelen felfogása? melyben csak a test enyészetére gondolunk; azzal, hogy a halál utján a lélek az örökkévalóságba megy át, nem törődünk. Meghalt a drága családtag, jönnek a részvét-látogatók; azt kikérdezik, hogy mennyit szenvedett, de hogy gyónt-e, fölvette-e az utolsó kenetet, hogy hitben-reményben, Isten akaratában megnyugodva, Istennel kibékülve halt-e meg — arra nem is gondolnak. Hányszor halljuk — hallottam magam is sokszor, főleg azoktól, kiknek súlyos, nehéz betegeik voltak. — «Én legjobb szeretnék rögtöni halállal meghalni; mikor éjjel, álomban egy percz alatt megszünik az élet, nem érez az ember fájdalmat.» Mi más megint ez, ájtatos hallgatóim, mint a halálnak helytelen, egyoldalu felfogása, mely csak a test pusztulására gondol, azzal, hogy a halál utján a lélek az örökkévalóságba lép, nem törödik. S azután

kedves keresztények, egy-egy halálesetnél nem látunk-e valóban pogány kétségbeesést a hátramaradottak részéről, kik örjöngenek fájdalmukban: vége van, örökre elvesztettük, nincs többé atyánk, anyánk, gyermekünk! Mit mutat ismét ez az örjöngő fájdalom, mint azt, hogy a halálban csak a test pusztulását látjuk s nem figyelünk a halál leglényegesebb oldalára, az örökkévalóságba való átköltözésre.

Vagy nézzünk meg egy temetést! Ott látjuk a drága koporsót, szemfödőt, virágokat, minden a testnek; ezer meg ezer ember kiséri ki a sirhoz, de hányan mondanak el csak egy Miatyánkot is a lélek üdvéért? Mi mást mutat ez, mint azt, hogy lelkünkben elhomályosodott a halál igazi fogalma, csak a test pusztulását látjuk benne, a lélek átköltözésére az örökkévalóságba nem gondolunk.

Igen, ájtatos keresztények, a halál helyes fogalma vezet bennünket az élet helyes felfogásához; hogy jól élhessünk, lelkünk előtt kell tartanunk, mi a halál, mi következik, mi vár reánk a halál után. Az életnek igazi komolyságot, a bün kisértései ellen erőt, a jólét örömei között józanságot, a nyomorban reményt, a szenvedésben vigaszt, az élet minden viszonyában helyes utmutatást csakis a halál igaz fogalma nyujthat.

* * *

Lelkünk elé állitva igy a halál igaz képét, mely egyik oldalon a test enyészetét mutatja, a másikon pedig a lélek átköltözését az örök életbe, vizsgáljuk meg a halál tulajdonságait.

Először is bizonyos az, hogy mindnyájan meghalunk. Ezt a sorsot ki nem kerülheti senki. Ez az egyetlen igazság, a mit soha senki kétségbe nem vont: mindnyájan meghalunk. De másrészt bizonyos az is, hogy halálunktól függ örökkévalóságunk. «*Ha a fa ledőlt délre vagy északra, ott marad, a hová esett*» (Préd. XI. 3.), mondja a Szentlélek. Ilyen lesz a lélek sorsa is: ha jó halállal halt meg, ha az Isten kegyelmében: boldog lesz az egész örökkévalóságon keresztül; de ha halálakor a bünben volt, ha a bünben halt meg: vége van, kárhozat lesz része az egész örökkévalóságon keresztül. Oh rettenetes ez a halál percze, melytől az örökkévalóság függ! Ez az ember életének legfonto-

sabb pillanata, mely határoz üdv és kárhozat, boldogság és boldogtalanság fölött. Ki az, a ki erre a fontos, erre a mindenek fölött döntő, határozó pillanatra ne akarna jól előkészülni?

Igen ám, ájt. keresztények, de az bizonytalan, hogy mikor, mily körülmények között ér el bennünket a halál. Minden perczben, minden pillanatban meghalhatunk. Talán már a jövő csütörtökön nem fogtok engem itt látni a szószéken, tán már akkor a sirban leszek? vagy talán közületek egyik-másik már látni és átélni fogja valóságban azt, a miről most nektek beszélek, az örökélet birodalmát — talán még hazamenet, utközben éri el együnket-másunkat a halál? Ki biztosit bennünket az életről? ki mer magának csak egy napot is igérni? ki tudja, hogy ágya, melybe lefekszik, reggelre nem lesz-e koporsója? ki tudja, mikor reggel fölkelt, megéri-e az estét? Mi biztosit bennünket a halál ellen? A fiatalság? az erő? az egészség? Hát nem halhatunk meg rögtöni halállal? nem érhet uton-utfélen bennünket valami váratlan szerencsétlenség? Hát nem mindennapi dolog az, hogy 16—18—20 évesek is ép ugy meghalnak, mint 80 évesek? Hát még nem olvastátok soha, hogy ez a fiatal lány táncz közben görcsöt kapott s tánczosa karjai közt halt meg? ez a fiatal, egészséges asszony egy rossz hir hallatára halva rogyott össze? ez vagy amaz erőteljes férfiu egészségesen megy el hazulról s egyszerre csak hirül viszik, hogy az utczán, hivatalában, a kávéházban holtan fekszik? Nem mindennapi dolog-e ez? S az a sok szerencsétlenség! Valóban az ember élete hajszálon függ, — bármerre menjünk, nem vagyunk biztosak életünk felől: hajón, vasuton, kocsin ki vagyunk téve a veszedelemnek; sétánk közben fejünkre hullhat egy ködarab, vagy megcsuszunk s szerencsétlenül esünk el, hazamenet leszakadhat lábunk alatt a lépcső, az ételbe, az italba véletlenségből valami mérges anyag keveredhetik, — explodál a gáz, megfojt a széngőz, eléget a lámpa meggyulladt olaja, — egy megőrült családtag, cseléd vagy idegen leszurhat, lelőhet bennünket, — de ki tudná elsorolni a váratlan halál minden körülményét. Vegyétek kezetekbe az ujságokat, ugyszólván nincs egy nap, melyen ne volna egy-egy szerencsétlenség, váratlan

halál följegyezve, még pedig nem az egész világról, hanem csak fővárosunkról. Hát nem valószinü-e, hogy egyik nap mi velünk is hasonló történhetik? Ezért int bennünket az Üdvözitő: «*Legyetek éberek, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát*», «*ébren legyetek, mert miként a tolvaj, jön az ember fia*». A mint a tolvaj nem jelenti be előre látogatását: ugy a halál sem; teljesen váratlanul tör, ront reánk.

Mi következik ebből, ájt. hallgatóim? Mi más, minthogy a halálra elő kell készülnünk. A milyen a halálunk, olyan lesz örökkévalóságunk; de mivel bizonytalan, mikor s hogyan fogunk meghalni, örökkévalóságunkat veszélynek, bizonytalanságnak kitennünk nem szabad. Ugy kell élnünk, hogy soha sem találjon bennünket készületlenül a halál; bármikor törjön is ránk, nyugodtan léphessünk át az örökkévalóság birodalmába. Ne áltassuk magunkat azzal, hogy nem valószinü, hogy mi hamarosan meg fogunk halni. Ez nem áll; nem bizonyos, de valószinü; az pedig bizonyos, hogy ha rossz, bünös lelki állapotban halunk meg, örökre elkárhozunk. Ezzel a bizonyos rettenetességgel szemben nem lehet gyér valószinüséggel játszani. Lehet, hogy nem halunk meg még most, de az is lehet, hogy meghalunk. S mi lesz velünk, ha most halunk meg!

Egyszer egy könnyelmü fiatal ember ezt kérdezte mesterétől: «Mester, meddig élhetek én még a bünben anélkül, hogy az örök boldogság elvesztésétől kellene félnem». A mester felelé neki: «Vétkezhetsz, a meddig csak akarsz; csak egy nappal halálod előtt térj meg igazán». Tetszett a fiunak a felelet s vigan távozott, de csakhamar visszajött s ismét kérdezte tanitóját: «De most mondd meg azt is, mikor fogok meghalni, hogy halálom előtt egy nappal megtérhessek?» Erre a mester igy válaszolt: «Azt nem tudom neked megmondani; de azt mondhatom, hogy életednek egyetlenegy percze sem biztos. Ezért azt tanácsolom neked, hogy még ma igyekezzél megtérni, Isteneddel kiengesztelődni, büneidet elhagyni; mert lehet, hogy már holnap késő lesz».

Igen, ájt. hallgatóim, ezt tanácsolom én is tinektek, ez az első, legszükségesebb előkészület a halálra; ha lelkün-

ket a bün sulya terhelné, attól igyekezzünk mielőbb megszabadulni; mert a mint szent Ágoston mondja: «A ki a bünbánónak bocsátot igért, a bünösnek a holnapi napot nem igérte meg».

De a halál bizonytalansága legyen folyton a mi életünk öre is: ez a gondolat kisérjen bennünket mulatságainkban, társaságainkban, cselekedeteinkben; ez örizzen meg bennünket minden olyantól, a mi bün volna, a mi vétek volna az Isten törvénye ellen; ez a gondolat buzditson bennünket az erények s jó cselekedetek gyakorlására, lelkünk üdvének gondozására; ez a gondolat ösztönözzön bennünket, hogy este a lefekvéskor tökéletes bánatot inditsunk büneink fölött, reggel fölkeléskor az Isten malasztját kérjük ki munkálkodásunkra; ez legyen irányitónk, hogy mindenben és mindenkor Isten szent akaratát igyekezzünk teljesiteni. Mert «a halál, mint a szentatyák mondják, rendesen az élet visszhangja»; a milyen az élet, olyan a halál; a ki jámborul él, Istennek szolgál, az erény utján jár, az rendesen jámborul hal is meg; de a ki a könnyelműség, a vétek utjára lép, a ki egész életét bünben tölti el, annak rendesen a halála sem vigasztaló. «A halál az élet visszhangja», — éljünk tehát ugy, ájt. keresztények, hogy ettől a visszhangtól ne kelljen megrémülnünk.

Azonban nem hallgathatom el azt sem, ájt. keresztények, a mi hitünknek dogmája, hogy t. i. a végső állhatatosságról senki sem lehet biztos; a legjámborabb keresztény, a legszentebb apácza, a legbuzgóbb pap sem lehet arról biztos, hogy jó halállal fog egykoron meghalni. «Én püspök vagyok, mondá szent Ágoston s igazat beszélek: én már Libanon czédrusait, népek oszlopait láttam enyészetbe dölni; holott oly biztos voltam róluk, mint nazianzi szent Gergelyről vagy szent Ambróról.»

De habár a végső állhatatosság kegyelmét nem lehet kiérdemelni, habár arról biztosak nem lehetünk, — lehet azt alázatos, állhatatos imádsággal kikönyörögni. Ezért, kedves hallgatóim, ne engedjetek elmulni egy napot sem, hogy ne imádkoznátok a jó halál kegyelméért. Főleg a boldogságos Szüz kitartó tisztelete s a mint jámbor lelkek mondják, a szent olvasó állhatatos végzése a leghathatósabb eszköz a

jó halál kegyelmének kinyerésére. De legalább is azt tegyétek föl mindnyájan magatokban, hogy ezután minden este, minden reggel egy Üdvözlégy Máriát fogtok elmondani, hogy a szüz Anya veletek legyen a halál nehéz, mindenek fölött döntő pillanatában.

Jézus Krisztus az ő végtelen irgalmában, hogy nekünk a halálküzdelmet, a lélek erőszakos elválását a testtől s az örök életbe való átköltözését megkönnyitse, egy külön szentséget, az utolsó kenet szentségét alapitotta. Az Egyház pedig mint mindnyájunknak szerető anyja, ugy intézkedett, hogy nehéz betegségünkben az Isten szolgája jöjjön hozzánk, a törödelem szentségében büneinket megbocsássa, Jézus Krisztus szent testével, melyet az Oltáriszentségben nyujt, lelkünket Isten malasztjában megerősitse, az utolsó kenet szentségével pedig a nagy utra előkészitsen. Boldog az a keresztény, a kinek Isten megadja a kegyelmet, hogy Krisztus szentségei által megtisztitva, megszentelve, megerősitve mehet át a halál kapuján az örökélet országába! Ezért imádkoztatja velünk az Egyház a litániában: «Az előkészületlen s rögtöni haláltól ments meg Uram minket!» S ezért, ájt. keresztények, valahányszor a boldog halál kegyelméért imádkoztok s ezt tegyétek meg mindennap; imádkozzatok azért, hogy a halál előtt Jézus Krisztus szentségeiben részesülhessetek. S ha bármikor sulyos betegség látogatna meg, vagy halál-veszedelem fenyegetne bennünket, — ilyen pl. minden veszélyes operáczió, ilyen veszedelemben forog minden anya is áldott állapotában, — ne mulaszszátok el, sőt első, legfontosabb, legszükségesebbnek tekintsétek az Egyház szentségeinek fölvételét; ne várjátok, hogy rokonaitok szólitsanak föl erre, hisz magatok tudjátok, hogy a rokonok sokszor hamis félelemből, ál-könyörületből és szeretetből nem mernek szólani, — ti magatok kérjétek, sürgessétek, hogy papot hivjanak, hogy lelketeket a halálra még idejében és kellően előkészithessétek.

* * *

Befejezésül egy eseményt mondok el, ájt. hallgatóim, mely néhány évvel ezelőtt Párisban történt. Egy előkelő hölgyről van szó, a kit a keresztény hitben neveltek ugyan

föl, de a ki életében nem törődött semmit a vallással. Egész életét, minden idejét a társaság, estélyek, mulatság, szinház, hangverseny, futtatás foglalták le; egyedüli gondját öltözéke, szépségének ápolása és az élvezetek képezték; hiuság, nagyzás, fényüzés, könnyelmüség s élvezethajhászás elfeledtették lelkével a vallásos életet teljesen. Egy alkalommal elökelö társaságban a divatos babonával, spiritisztikus dolgokkal, többek között asztal-kopogtatással foglalkoztak. Mindenféle badar kérdésekre lesték a kopogó asztal feleleteit. Egyszerre ez az elökelö hölgy nevetve kérdezi: meddig élek még? — s az asztal csak egyet koppant. A még elöbb nevetö hölgy elhalaványult, összerázkódott s rosszullétről panaszkodva, otthagyta a társaságot. Még csak egy évig élek! ez a gondolat volt folyton eszében s ez a gondolat átváltoztatta öt teljesen. Nem járt a társaságba, nem látták öt többé a mulatságok és élvezetek zajában, annál többet lehetett öt látni a templomban; elhagyta fényüzését, helyette az irgalmasság jócselekedeteivel foglalkozott. Még csak egy évig élek! ez a gondolat üzte öt folyton, hogy ezt az egy évet fölhasználja lelke üdvére, a ki annyi évet elpazarolt a mulatságra és élvezetre.

Elmult az esztendö s a hölgy nem halt meg; hisz az a kopogó-asztal nem jóslat, csak ostoba babonaság — s most ismét fölkeresték barátnöi, hivták vissza a társaságba, az élvezetek és mulatságok árjába. De a hölgy nem ment, hanem ezt válaszolta: «Ez az év volt tulajdonképen egy jobb élet születése reám nézve; ebben az évben találtam meg ujra Istenemet és önmagamat és Isten közelében most oly békét, megelégedést és örömet érzek, minönek azelött sohasem voltam részese. Most egészen fölfoghatatlannak tünik föl elöttem, hogyan engedheti át magát egy eszes lény azoknak a haszontalan hiuságoknak, melyeknek én is rabja voltam; hogyan töltheti el életét oly üresen, haszontalanul».

S ájt. keresztények, én nem vagyok jós, nem is akarok, az Isten örizzen meg attól, babonát üzni; de minden babona és jós-tehetség nélkül merem mondani, hogy közülünk legalább is egyre ez az év az élet utolsó esztendeje! Ki lesz ez az egy közülünk — azt csak a jó Isten tudja,

de mindegyikünk gondolhatja: *talán én leszek.* S ez a gondolat kisérjen el benneteket: talán ez év életem utolsó éve s ép ezért ezt az évet fölhasználom teljesen lelkem üdvének munkálására, a jámbor, keresztény halálra elökészületül. Arról biztos vagyok, ájt. hallgatóim, hogy óriási változást fog elöidézni mindnyájatokban ez a gondolat, ha ezt az egész évben szüntelenül megőrzitek lelketekben. A halál gondolata meg fog benneteket tanitani jámbor, buzgó, keresztény életre. És ha csakugyan egyikhez közülünk, a ki e gondolattal foglalkozva élt, az isteni gondviselés elküldi a halált — az az egész örökkévalóságon keresztül áldani fogja ezt az esztendőt, melyet a halálra való elökészületre használt föl; de a többiek is, a kiknek az Isten még időt ád tovább is a földi munkálkodásra, nem fogják megbánni soha azt az esztendőt, melyben a közeli halál gondolatával foglalkoztak; mert az igazi élet tulajdonképen ott kezdödik, mikor az ember a halál gondolatával megbarátkozik, a halál való, helyes gondolatával, mely nemcsak a test enyészetét jelzi, hanem a lélek átvándorlását is az örök életbe, jelzi annak a boldogságnak hajnalát is, melyre nem fog alkonyat következni, hanem a mely ragyogni fog örökön örökké. Amen.

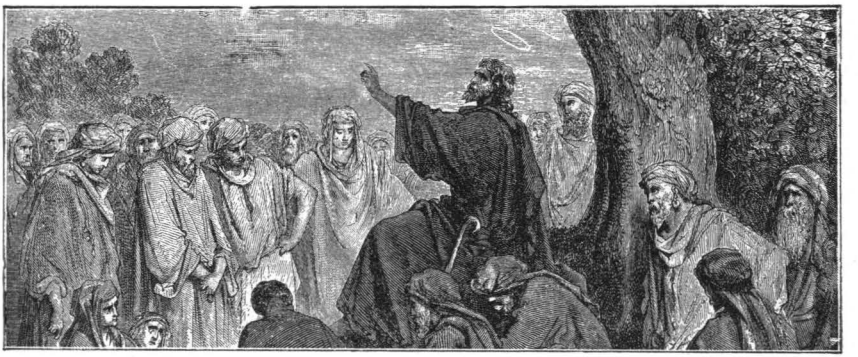

II. A KÜLÖNLEGES ITÉLET.

Lépjünk képzeletünkben egy haldokló ágyához. Ez nem lesz reánk nézve valami nehéz, képzeletünkre fárasztó; hisz oly mindennapi dolog a halál, alig van közöttünk egy is, a ki ne állott volna valaha haldokló ágyánál.

Ime, kezdődik a halál-tusa. A beteg szemei elborulnak, ijesztően forognak, majd megüvegesednek; homlokán hideg veriték tör elő, ajkai rángatóznak, melle hörög, száján véres hab mutatkozik, már-már az örökkévalóság kapujánál van, talán már látja is a túlvilágnak feléje sugárzó fényét — hányszor halljuk haldoklóktól, hogy fényt, világosságot látnak — majd egyet sóhajt, visszahanyatlik, szeméből könycsepp gördül ki — megszünt élni. A családtagok sirva borulnak le az élettelen tetem mellett.

Mi azonban, ájtatos keresztények, kövessük a lelket. Abban a pillanatban, melyben elszakadt a testtől, az örök Isten itélőszéke előtt jelenik meg. «*El van végezve* — mondja szent Pál apostol — *hogy az emberek egyszer meghaljanak; a halál után pedig jön az itélet.*» (Zsid. IX. 27.) Talán a családtagok még észre sem vették a halál bekövetkezését, vagy talán még ott térdelnek első fájdalmukban a kiszenvedett ágya előtt, amikor már lelke fölött a mindenható Isten kimondotta itéletét.

A Szentirás, főleg pedig Jézus Krisztus tanitásában és példabeszédeiben, sok helyen utalnak erre az itéletre, ugy hogy ezek alapján elég világos képét rajzolhatjuk meg a különleges itéletnek, mely halálunk után mindnyájunkra vár. Tekintsük tehát, ájtatos hallgatóim, mai elmélkedésünkben először ennek az itéletnek a lefolyását; másodszor tekintsük, mikép kell élnünk, hogy ezen itélettől ne kelljen rettegnünk. Őrzőangyalaink legyenek velünk ez órában, az ő imáik eszközöljék ki a Szentlélek megvilágitó kegyelmét elmélkedésünkre!

1. A testétől megszabadult lélek a Szentháromságisten trónja elé jut a halál pillanatában. Oh, ez csodás, kimondhatatlanul csodás pillanat leszen! A hit misztériumai egyszerre föltárulnak a lélek előtt, lett légyen ez hivő vagy hitetlen földi életében. Ehhez hasonló meglepetést mi nem is tudunk képzelni. Ha valaki magas hegycsúcsra megy föl s amint a hegycsúcsot elérte, kitárul előtte az egész vidék bámulatos, változatos tájképe s a vándor a csodálkozástól álmélkodva bámulja az eléje táruló természet csodás szépségeit: ez csak halvány visszfénye annak az álmélkodásnak, mely a testtől megszabadult lelket a halál pillanatában elfogja. Elképzelhetjük, minő volt annak a vakon született ifjunak az álmélkodása, a kinek Jézus Krisztus sárral megkente szemhéjait s megparancsolta neki, hogy mossa meg szemeit a Siloe tavában, midőn a vizzel érinté szemhéjait, ezek megnyiltak s ő meglátta a világot, a napot, földet, a rét virágait, a természet szépségeit. De ez csak halvány árnyéka annak az ámulatnak, mely a halál után a lélek elé tárul. A halál pillanatában megnyilnak a lélek szemei: látja a Szentháromság egy Istent, a második isteni személyt, Jézus Krisztust, megdicsőült emberi természetében, látja a boldogságos Szüzanyát, az angyalokat, a dicsőségben ragyogó szenteket, látja a mennyországot, a pokol tüzét, a tisztitótüz lángját; látja mindazt világosan, tisztán maga előtt, a mit e földön hitt vagy nem hitt; a miben e földön reményét, bizalmát helyezte vagy amit e földön csak regének, mesének, babonaságnak vélt. Oh, ájtatos hallgatóim, minő percz lesz ez egy hitetlenre nézve, a ki nem hitt Istenben, Krisztusban, a ki

nem hitt sem mennyországot, sem poklot: minő percz lesz ez reá nézve, mikor mindez föltárul előtte!

A lélek az örök Isten elé járul, Isten elé, a ki mindent lát, mindent tud, a ki előtt a mult is jelen van, a ki most meg fogja őt itélni. A Szentirásban ugy maga Jézus Krisztus, mint a Jelenések könyvében (Jelen. XVII. 8., XX. 12, 15.) szent János beszélnek az élet könyvéről, melybe az emberek jó cselekedetei vannak följegyezve, ennek alapján egyik egyházi himnusz pedig ugy állitja elénk az itéletet, hogy egy könyv fog előhozatni, a melybe be van jegyezve minden, melynek alapján az ember megitéltetik. Ez természetesen csak képletes beszéd, csak arra szolgál, hogy a mi az örökkévalóság első perczében velünk történik, azt a mi fölfogásunk szerint el tudjuk képzelni. Tulajdonképen nem könyv lesz ott, hanem a mindentudó Isten világitja meg lelkünket, hogy mi is, mint ő, lássuk egész lefolyt életünket a maga valóságában, összes bűneinket, összes erényeinket, rossz és jó cselekedeteinket lássuk tisztán és igazán.

De hát maradjunk meg mi is a Szentirás és az Egyház által használt jelképnél. A lélek megjelenik Isten előtt; őrzőangyala föltárja az ő életének könyvét. S a lélek olvassa, ott van az első lapon, látja, mi volt földi életének a czélja, miért teremtette őt az Isten, miért adott volt neki a földön egészséget, vagyont, szépséget vagy miért helyezte őt a szegénység, árvaság, elhagyottság állapotába, látja most világosan, határozottan, kétségbevonhatatlanul, hogy földi életének minden viszonya erre az örök életre irányult, mind egy-egy szál volt, melyen a boldogság felé kuszhatott volna; ott látja a második lapon a sok malasztot, kegyelmet, melylyel egész életén át Isten könyörületes irgalmával elhalmozta csak azért, hogy ezekkel segitve, lelkének örök boldogságát megszerezze; látja, mint gondoskodott róla Isten földi életében: a szülök, a nevelés, az örangyal, a lelkipásztor, az Egyház, a szent mise, a szentségek, a prédikácziók utján; látja, hogy földi életében nem volt egy percz sem, melyben Isten irgalma, kegyelme, malasztja ne lett volna vele. De mikor mindezt látja, megszólal az itélő biró, Jézus Krisztus: adj számot sáfárkodá-

sodról! Hogyan használtad föl a földi életet, a malasztokat, a szegénységet vagy gazdagságot, az egészséget vagy betegséget, a szentségeket, a szentmisét, a prédikációt, a szerencsét és csapásokat földi életedben lelkednek üdvére?... Mit fog felelhetni a lélek?... minő számadás lesz ez?

Az őrzőangyal fordit egy lapot: s előtünnek az élet összes bünei; minden bün, a mit a gyermekség első öntudatos perczétől a halál pillanatáig elkövetett: föltárul minden bűnös gondolata, érzelme, vágya, minden szava, cselekedete, a miket már rég elfelejtett, a miket e földön mindenki előtt titkolt, szégyenlett, mind, mind föltárul előtte.

Itt a földön a legtöbben, még a jámbor keresztények közül is, tulajdonképen csak a cselekedeti bünöket veszik tekintetbe; gondolataikkal, vágyaikkal, érzelmeikkel nem igen törödnek. Pedig mennyi bün lakozhatik elrejtve az ember szivében, elburkolva az ő gondolataiban! Irigység, harag, gyülölet, érzékies vágyak, ellenszenv, bünös szeretet, meg- és elitélése embertársainknak, hiuság, nagyravágyás és kevélység, bünök, a melyeket senki sem vesz észre, csak az, a ki a sziveknek és veséknek vizsgálója. Most, az itélet alkalmával föltárul az agy minden bünös gondolata, a szív minden vétkes vágya és kivánsága. Mert, a mint a Szentirás mondja, «*az istentelen gondolatairól kérdés leszen... az ő gonoszságainak megbüntetésére*». (Bölcs. I. 9.)

Napfényre jő minden szó, melyet kiejtettünk; az a sok szeretetlen, megszóló, rágalmazó beszéd, melylyel baráti körben embertársaink fölött itélkeztünk; az a sok hazugság, álnok, ravasz beszéd mind-mind előtárul. A Szentlélek mondja: «*a ki igaztalanul szól, nem rejtezhetik el és nem mellőzi öt el a büntető itélet* (Bölcs. I. 8.), *mert az ő veséinek tanuja az Isten és szivének igaz vizsgálója és nyelvének hallója*». (Bölcs. I. 6.) Sőt az Üdvözitő mondja: «*Mondom pedig nektek, hogy minden hivalkodó igéről, melyet szólnak az emberek, számot adnak az itélet napján*». (Máté XII. 36.) Hallottátok, ájtatos hallgatóim! Minden hivalkodó, haszontalan, üres szóért is számon kér bennünket az Ur az itélet napján.

Föl lesznek jegyezve az összes cselekedeti bünök is, mindaz, a mit a tizparancsolat és az Anyaszentegyház tör-

vényei ellen elkövettünk. S látni fogjuk a bünöknek egész gazságát, óriási súlyát; látni fogjuk, mit tesz föllázadni az Isten ellen, a Mindenható törvényeit, parancsait lábbal tiporni! De föl lesznek jegyezve a mulasztás bünei is: látni fogjuk, mennyi jót tehettünk volna, mennyi rosszat megakadályozhattunk volna s nem tettük.

Fordit ismét az angyal egy lapot s a lélek elé tárulnak jó cselekedetei. Mert igazságos az Isten, a mint minden legkisebb bünért megbüntet: ugy minden valódi jó cselekedetünket meg is jutalmazza.

Maga mondja az Üdvözitő, hogy még azért a pohár vizért is, melyet az ő nevében nyujtunk a szomjazónak, meg fog jutalmazni.

Azonban, ájtatos hallgatóim, vigyázzunk, hogy el ne bízzuk magunkat: Krisztus itélőszéke előtt állunk, a szivek és vesék vizsgálója előtt; ahol nem a látszat, hanem a való a döntő; nem a külső cselekedet maga, hanem a szív szándéka. Vigyázzunk, hogy a mi jó cselekedeteinkkel ugy ne járjunk, mint Gallenus római császárnak hiú és fényüző felesége járt, a kit egy kereskedő rutul megcsalt, eladva neki óriási pénzért igaz gyöngyök és gyémántok gyanánt ügyesen csiszolt, értéktelen üvegdarabokat. A hiu császárné fölékesitette ruháját, haját az összes gyöngyökkel és gyémántokkal s már előre kéjelgett a boldogságban, hogy fogják majd ékszereit irigyelni a büszke patriczius asszonyok. De im a nagy társaságban, a szenátorok és patricziusok közepette megjelenik egy müértő és nyiltan kimondja, hogy a császárnét rutul megcsalták, a hajában s ruháin csillogó ékszerek nem valódiak: értéktelen üvegdarabok azok. Annyira megalázva érezte magát a hiu császárné, hogy ezen esemény után alig mert a nyilvánosság előtt megjelenni.

Mondom, vigyázzunk mi is, nehogy értéktelen üvegdarabokról gondoljuk, hogy ezek valódi ékszerek. Az Ur Jézus előtt nagy lenne a mi csalódásunk, keserü a mi szégyenünk. Például egyik-másik keresztény bizakodik abban, hogy sokat imádkozik. Oh jó, üdvös az imádság, ha az igazgyöngy és nem hamis. De vajjon nem fogja-e az Ur hamisnak találni? nem fogja-e mondani, a mit a próféta

által mondott a zsidó népnek: «Te csak ajkaiddal dicsőitettél engem, szived távol volt tőlem!» A puszta ajakimádság hamisgyöngy, értéktelen az Ur Jézus előtt.

Egyik-másik keresztény bizakodik abban, hogy ő sok jót tesz, alamizsnát ád a szegényeknek, résztvesz minden jótékony gyüjtésben, áldoz a templomok diszére, az istentisztelet fényére... Mindez szép és jó dolog, ha igazgyöngy és nem hamis. Az Ur Jézus előtt azonban nem az az egyik forint számit, a mit szegényeknek, jótékony czélra adunk; hanem a sziv szándéka, melylyel adjuk. Ha hiuságból adakoztunk, azért, hogy az emberek lássák, bennünket dicsérjenek, kitüntessenek: az Üdvözitő előtt értéktelen, hamisgyöngy lesz a mi jótékonyságunk s ha az itéletnél előtte megjelenünk s kérjük jótékonyságunkért jutalmunkat, felelni fogja: elvetted már jutalmadat! Az emberek tetszését kerested, tőlem jutalmat már nem várhatsz.

Egyik-másik keresztény bízik abban, hogy önmegtagadó életet folytat, böjtöl, virraszt, távol tartja magát minden mulatságtól, élvezettől. Mindez szép és jó dolog, ha igazgyöngy és nem hamis. Mert ebben is lehet hiuság, a mint maga az Üdvözitő mondja: «*Mikor pedig böjtöltök, ne legyetek szomoruak, mint a képmutatók, mert meghervasztják orczáikat, hogy böjtölni láttassanak az emberektől. Bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmokat*». (Máté VI. 16.)

Sőt még, ájtatos keresztények, az a sziveket és veséket vizsgáló Isten ott az itéletnél nem egy léleknek legszentebb cselekedeteiben, a gyónásban, áldozásban, a többi szentségek fölvételében, a szentmise hallgatásában is inkább büntetendő, mint jutalmazandó cselekedetet talál.

Sokszor gyóntál, az igaz; de hányszor gyóntál jól? töredelemmel, alázatos őszinteséggel? hány gyónásod és áldozásod inkább szentségtörés volt, mint szentség? inkább a kárhozat kezdete, mint az üdv forrása? Sokszor jártál a misére, de csak divatból, szokásból, a mint szinházba, társaságba járni szoktál, a templomot is csak arra használtad, hogy hiuságodat, kiváncsiságodat kielégitsed, hogy ott is szórakozást, élvezetet keress...

Oh, ájtatos hallgatóim, ez rettenetes pillanat leszen a

lélekre: rajta a sok bűn szennyes rutsága, melyet értéktelen jó cselekedetekkel akar befödni! Mi lesz a sorsa?

Az Üdvözitő több példabeszédjéből azt lehet következtetnünk, hogy az Ur megengedi, hogy az itélet alkalmával ez a szerencsétlen lélek fölhozza mentségeit is.

De hát minő mentségeket hozhat föl?

Azt mondja talán: Uram, még fiatal voltam, még nem gondoltam a halálra; idősebb koromban meg akartam térni, de a halál váratlanul elért.

Ugy? fogja felelni az Üdvözitő, hát nem figyelmeztettelek eléggé az evangéliumban, hogy ébren legyetek és vigyázzatok, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát, hát nem figyelmeztettelek a mindennapi tapasztalat útján, mikor barátaid, rokonaid, ismerőseid köréből egy-egy hasonkorut, sőt nálad fiatalabbat is magamhoz hivtam? Idősebb korodban akartál megtérni? ifjuságod virágát, fiatal szived lelkesedését a bünnek akartad szentelni, nekem csak az elszáradt kórót, a kialudt krátert, a bünben átélt ifjuság után megtört testet s kiaszott lelket akartad adni? S ő, mint az evangélium mondja, elnémula.

Add elő mentségedet! hangzik az Ur szava. S a lélek talán mondani fogja: Uram, gyenge voltam, sok volt a kisértés, nem volt erőm ellenállni.

Ugy? — feleli az Ur — hát nem adtam én elég malasztot, nem adtam olyan szentségeket, melyek erőssé teszik a gyenge gyermeket is, hogy megküzdjön a pokol minden hatalmával? gyenge voltál, miért nem kerestél erőt ott, ahol találhattál volna, az imádságban, a szentségekben, az őrzőangyalnál, Szüz anyámnál, kit neked is anyául adtam? És ő elnémula.

Add elő mentségedet! hangzik az Ur szava.

S a lélek talán mondani fogja: Ugy éltem, mint az emberek nagy többsége, mint barátaim, rokonaim, szomszédaim, ismerőseim.

Ugy? feleli az Ur, hát nem figyelmeztettelek az evangéliumban: «*A szoros kapun menjetek be: mert tágas a kapu és széles az út, mely a veszedelembe viszen és sokan vannak, kik azon bemennek. Szoros a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen és kevesen vannak, kik azt megtalálják.* (Máté VII. 13, 14.)

Törekedjetek bemenni a szoros kapun.» (Luk. XIII. 24.) Hisz megmondtam világosan, hogy ne járjatok a nagy többség útján! S a lélek elnémula.

Vagy talán azt feleli a lélek, hogy féltem szüleimtől, gyermekeimtől, férjemtől, barátaimtól.

Ugy? fogja mondani az Ur, hát nem tudtad, hogy *a ki jobban szereti nálam atyját, anyját, nem méltó hozzám?* (Máté X. 37.) S a lélek elnémula.

Igen, ájtatos hallgatóim, a lélek nem fog felelhetni semmit; olyan lesz az itélet, hogy a lélek kénytelen lesz belátni Isten igazságosságát; kénytelen lesz mondani a Zsoltárossal «*Igaz vagy Uram és igaz a te itéleted*» (Zsolt. CXVIII. 137.); kénytelen lesz bevallani, hogy egyedül ő maga volt oka saját szerencsétlenségének!...

Mert, ájtatos hallgatóim, arra ne számitsunk, hogy az itélet alkalmával majd megindithatjuk Istent a mi könyeinkkel, hogy irgalmasságot, könyörületet nyerünk töle. Az Isten irgalmas, könyörületes, végtelenül, de csak addig, mig ezen a földön élünk; ha a földi élet véget ér: az Isten igazságossága elé állunk; itt a földön Jézus Krisztus a jó pásztor, a ki elmegy az eltévedt juhok után, itt ő az irgalmas szamaritánus, a ki bekötözi sebeinket, de ott már egyedül mint igazságos biró fog fölöttünk itélkezni.

2. Azonban, ájtatos hallgatóim, bármily rettenetes legyen is ez az itélet, a Szentirás, a kinyilatkoztatás rámutat azon eszközökre, melyekkel az itélet rettenetességét kikerülhetjük.

Már az ó-szövetségben mondja a Szentlélek: «*Az itélet előtt vizsgáld meg magadat és kegyelmet találsz az Isten szine előtt*» (Sirákfia k. XIX. 20.); a nemzetek apostola pedig azt mondja: «*Ha minmagunkat megitélnők, bizonyára nem itéltetnénk meg*». (I. Corinth. XI. 31.) Igen, ájtatos hallgatóim, ez az első, a legszükségesebb, hogy az Isten itéletének rettenetességétől megmeneküljünk: vizsgáljuk meg magunkat, itélkezzünk magunk fölött. Ne áltassuk magunkat, ne szépitsük hibáinkat, ne mentegessük gyarlóságainkat, hanem ismerjük be azokat s itt e földön, a mig nem késő, az Isten irgalmával töröljük le lelkünknek büneit. Az Ur Jézus ezért alapitotta a bünbánat szentségét, a szent gyónást.

A ki töredelmes szivvel beismeri vétkeit, a ki azokat őszinte bánattal meggyónja: annak nem kell már ezen vétkek miatt félnie az Isten ítéletétől. Az igazán megbánt, az őszintén meggyónt s elhagyott bünök miatt nem kell többé rettegnünk; de ismételem, hogy csak igaz bánat, őszinte gyónás, a bűntől való teljes elfordulás szabadit meg bennünket az ítélet félelmétől. «*A kiknek megbocsátjátok bűneiket, meg lesznek bocsátva a mennyekben is*» (Ján. XX. 23.), mondá az Üdvözitő. Oh, ájtatos hallgatóim, itt látjátok az Ur irgalmát, könyörületét felénk kitárva, ragadjuk meg az irgalmas kezet, amig felénk ki van tárva, amig ez nem késő.

Az Üdvözitő Jézus Krisztus egy másik eszközt is elénk tár, melylyel az ítélet rettenetességétől megszabadulhatunk. «*Ne ítéljetek* — ugymond — *és nem fogtok ítéltetni; ne kárhoztassatok és nem fogtok kárhoztattatni; bocsássatok meg és megbocsáttatik nektek*». (Luk. VI. 37.) «*Mert a milyen ítélettel ítéltek, olyannal ítéltettek meg és a milyen mértékkel mértek, visszaméretik nektek.*» (Máté VII. 2.) Oh, ájtatos hallgatóim, minő irgalmasság ez az Ur részéről! Kezünkbe adja, hogy ugy mondjam, saját jövendő sorsunkat; mi magunk határozhatunk a jövendő ítélet fölött. «Van-e ennél gyöngédebb, jóságosabb intézkedése Istennek, mondja szent Caesarius, kezünkbe tette le, reánk bízta, hogyan akarunk holtunk után megitéltetni!» Ha mi elnézők, irgalmasok vagyunk embertársaink iránt: elnéző, irgalmas lesz az Ur is irántunk; ha pedig kemények, szivtelenek vagyunk embertársaink iránt, ha azokat minden hibáért elitéljük és megitéljük: mi sem számithatunk elnézésre, mert: «*a milyen mértékkel mértek, visszaméretik nektek*». Ha megbocsátunk szivből embertársainknak, a mennyei Atya is megbocsát nekünk; de ha nem bocsátunk meg, mi sem nyerünk bocsánatot. «*Mert* — a mint Jézus Krisztus mondja — *ha megbocsátjátok az embereknek az ő bűneiket, mennyei Atyátok nektek is megbocsátja vétkeiteket: ha pedig nem bocsátotok meg az embereknek, a ti Atyátok sem bocsátja meg nektek bűneiteket*». (Máté VI. 14, 15.)

Féltek, rettegtek az Isten ítéletétől? hát akkor miért vagytok oly kevélyek, hogy meritek embertársaitokat megszólni, megitélni, miért éltek haragban, ellenségeskedésben

embertársaitokkal? Féltek, rettegtek az Isten ítéletétől? Legyetek hát irgalmasok és elnézők, bocsássatok meg annak, a ki benneteket megbánt és megsért; legyetek iránta irgalmasok, tegyetek vele jót, az ő sértéseit viszonozzátok szelidséggel és jósággal, s akkor nem kell félnetek az Isten ítéletétől, mert a milyen mértékkel mértek, olyannal visszaméretik nektek.

Van még egy harmadik eszköz is, a melylyel magunknak halálunk után kedvező ítéletet biztosithatunk. Szent Jakab apostol irja levelében. (II. 13.) «*Irgalom nélkül való ítélete lesz annak, ki irgalmasságot nem cselekedett; az irgalmasság pedig diadalmaskodik az ítélet fölött*» és az isteni Megváltó igy szól: «*Boldogok az irgalmasok, mert irgalmat nyernek*». Ismét kezünkbe adja az Üdvözitő jövendő sorsunkat, irgalmat akarunk? gyakoroljunk itt e földön irgalmat másokkal; félünk az ítélettől? tegyünk jót embertársainkkal s az ítélettől nem kell rettegnünk. Mert Jézus Krisztus az ő végtelen jóságában annyira ment, hogy kijelentette: a mit legkisebb embertársunkkal teszünk, azt ugy veszi, mintha vele tettük volna; sőt egyenesen az ítélet jó vagy rossz végét az irgalmasság gyakorlásának vagy elhanyagolásának tulajdonitja. (Máté XXV. 34—45.) «*Jöjjetek, Atyám áldottai, birjátok az országot, mely nektek készittetett a világ kezdetétől: Mert éheztem és ennem adtatok: szomjuhoztam és innom adtatok; jövevény voltam és befogadtatok engem.*» A gonoszoknak pedig mondani fogja: «*Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tüzre, mert éheztem és nem adtatok enni, szomjuhoztam és nem adtatok nekem italt.*» S midőn ezek kérdezik: *mikor éheztél, mikor szomjuhoztál,* felelni fogja: *a mit legkisebb embertársaitokkal tettetek, velem tettétek.*

Magyar szent Erzsébet, a ki mint a thüringiai örgróf neje, magas állásában is folyton látogatta a betegeket, a kórházakat, a szegényeket, udvari hölgyei figyelmeztették, hogy ez a foglalkozás nem illik az ő méltóságához. Erzsébet azonban felelé: «Azért teszem mindezt, hogy előkészüljek az ítéletre; hogy majd itélőbirámnak mondhassam: Ime, Uram, ennyiszer adtam neked enni, ennyiszer látogattalak meg téged betegségedben, légy tehát irgalmas irántam!» Boldog az a keresztény, a ki igy készül el a halál után

következő itéletre; a ki a szegények segélyezése, a betegek ápolása, a szomorkodók vigasztalása, az irgalmasság testi és lelki gyakorlása által magát az Üdvözitőt teszi mintegy lekötelezettévé! Az ilyennek nem kell félnie az itélettől; irgalmasságot gyakorolt földi életében, irgalmasságot fog találni halála után.

Párisban élt nemrég egy buzgó, vallásos ügyvéd, a ki a szegényeket, özvegyeket, árvákat ingyen védte meg az uzsorások által folytatott pörökben. S mikor egy-egy ilyen ingyenes pört megnyert, csak egy szerény virágcsokrot kért felétől. Ezeket a virágcsokrokat hálószobájában helyezte el; fölszaporodtak ott az elhervadt virágcsokrok, telve volt azokkal a szoba, mikor a jámbor ügyvéd halálórája bekövetkezett s ekkor arra kérte környezetét, hogy mindezt a virágcsokrot tegyék koporsójába, ezeken akar nyugodni, ezeken akarja várni Isten itéletét.

Rajta, ájtatos keresztények, készitsetek ti is hasonló nyugvó-ágyat magatoknak. Az irgalmasság cselekedetein nyugodva, nem lesz rémes Isten itélete elé tekinteni. Tegyetek jót embertársaitokkal, a szenvedőkkel, szegényekkel, betegekkel, szomoruakkal, annyi erre az alkalom: mindenütt felétek jön Krisztus a szegény, a beteg, a szomoru alakjában; hajoljatok le hozzá, segitsétek jósággal, szeretettel, irgalommal gondozzátok: ő nem fogja ezt elfelejteni, az itélet alkalmával töle hasonló irgalmat, jóságot, szeretetet remélhettek. S a kinek nincs alkalma, tehetsége az irgalmasság testi cselekedeteinek gyakorlására, van mindig ezer és ezer módja és alkalma a lelki cselekedetek gyakorlására: imádkozzék a haldoklókért, a kisértésben levőkért, a pogányok, a bűnösök megtéréseért; mindez irgalmasság, mindezért ő is irgalmat fog nyerni.

* * *

Sőt, ájtatos hallgatóim, bármily rettenetes is az Isten itélete, élhetünk ugy, hogy ettől nemcsak nem kell rettegnünk, hanem ezt örömmel, reménynyel és vigaszszal várhatjuk. Igy volt szent Pál is, a ki élete végén nyugodtan irta Timót tanitványának (2. Timót. II. 7—7.): «*Jó harczot harczoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam; vége-*

zetre eltétetett nekem az igazság koronája, melyet megad nekem ama napon az Ur, az igaz biró; nemcsak pedig nekem, hanem azoknak is, a kik szeretik az ő eljövetelét».

Oh igen, ájtatos hallgatóim, élhetünk ugy, hogy nem kell félnünk az Ur eljövetelétől, arra szeretettel, örömmel, reménynyel gondolhatunk, mert az Ur eljövetele, az itélet leszen a jutalom napja, az igazság koronáját helyezi fejünkre, a békét, a boldogságot önti szivünkbe. S ezt remélhetjük mindnyájan, ha kerüljük a bünt, ha magunk iránt szigoruak, mások iránt elnézők leszünk; ha magunknak nem bocsátunk meg semmit, másoknak megbocsátunk mindent, ha Krisztus Urunkért gyakoroljuk az irgalmasság cselekedeteit. Ilyen élet után mi is nyugodtan dölhetünk a sirba, mert a halál után az igaz biró az igazság koronáját fogja fejünkre tenni, hogy ott ragyogjon az örökön örökké. Amen.

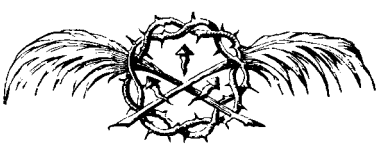

III. A POKOL.

MEGIGÉRTEM első beszédemben, hogy a nagyböjt folyamán elvezetlek benneteket a halál kapuján át az örök élet birodalmába, föltárom előttetek az isteni kinyilatkoztatás kalauzolása mellett annak régióit, megmutatom káprázatos magaslatait, de szédületes örvényeit is, lerajzolom előttetek szépségeit, de rettenetes oldalait is.

Első beszédemben rámutattam a halál igaz fogalmára. nem más az, mint az örök élet kapuja, melyen át a lélek az örökkévalóság birodalmába vándorol. Második beszédemben leirtam előttetek, hogy a lélek a mely perczben átlépte az örökkévalóság kapuját, Isten itélőszéke elé jut. ott kitárul előtte, mint nyitott könyv, egész élete: gondolatai, vágyai, szavai, cselekedetei, bűnei és erényei s Istentől elveszi jutalmát vagy büntetését, de csak azt, a mit megérdemelt. Olyan lesz ez az itélet, hogy a lélek akár üdvözüljön, akár elkárhozzék, kénytelen lesz mondani a Zsoltárossal: *Igaz vagy, Uram! és igaz a te itéleted!* (Zsolt. CXVIII. 137.)

Az itélet elhangzása után a lélek elfoglalja az örökkévalóság birodalmában azt a helyet, melyet az igaz Biró neki jutalmul vagy büntetésül kijelölt. Ha Isten igazságossága azt a lelket, a mely csak az imént költözött el a földről.

bünösnek, büntetésre méltónak találja s kimondja fölötte az itéletet: *Távozz tőlem, átkozott, az örök tüzre* (Máté XXV. 41.), abban a perczben, mintha villám sujtaná a lelket, az Isten trónja mellől lebukik a pokol kárhozatába.

Ha, ájtatos hallgatóim, be akarom váltani igéretemet, ha az örök élet összes régióit meg akarom nektek mutatni: akkor el kell benneteket vezetnem az örökkévalóság szédületes örvényéhez, a pokol kárhozatához is. Tudom, hogy rettenetes és félelmet keltő képet fogok mutatni, ámbár nincs emberi ajak, mely a pokol kárhozatát hiven le tudná rajzolni; de az az egy-két gyarló vonás is, melylyel a Szentirás nyomán az örök kárhozat rémeit inkább csak sejthetjük, mintsem világosan el tudnánk képzelni, elégséges arra, hogy félelemmel és borzadással töltsön el bennünket.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ne vegyétek rossz néven, hogy félelmes dolgokról szólok hozzátok. *A bölcseség kezdete az Ur félelme*, mondja a Szentlélek; üdvös az a félelem s az a borzadás, melyet a pokol kárhozatának szemlélete kelt föl szivünkben: üdvös akkor is, ha bünösök vagyunk; üdvös akkor is, ha a büntől elfordulva, a jámbor, a keresztény élet ösvényén haladunk. Nincs hathatósabb a bünös sziv meginditására a pokol kárhozat-réménél. Az a sziv, a mely a bünhöz tapadt, az érzéketlen az Isten jósága, a menny boldogsága, az erény szépsége iránt; azt más alig indithatja meg, mint a reá szakadó, feléje közelgő végveszedelemnek rémes moraja, a pokol kárhozatának ijesztő örvénye, mely minden pillanatban elnyeléssel fenyegeti; az Isten büntetésének czikázó villáma, mely öt minden perczben elérheti, lesujthatja. De, mondom, üdvös a pokol kárhozatának szemlélete a jámbor lelkekre nézve is, a kik elfordultak a büntől, a kik szent, erényes élet által szolgálnak Istennek. Borgias szent Ferencz minden reggel, midőn elmélkedett, képzeletében ideült a pokol nyitott kapujához, ennek rémes tüzlángját szemlélte s igy biztatta, buzditotta önmagát: «Látod, Ferencz, mily jó, mily irgalmas volt irántad az Ur! büneid által ezt a sorsot, ezt a tüzet érdemelted meg, de Isten könyörülete időt engedett neked a bünbánatra s büneidtől megszabadultál. De ne bizd el magadat; a mig a földön élsz, nem

vagy sohasem egészen biztos, hogy elkerülöd a pokol kárhozatát; vigyázz, óvakodjál a bűntől, szolgálj hiven Uradnak, Istenednek; mert ki biztosit arról, hogy ha ismét vétkezel, lesz-e időd a bűnbánatra, nyersz-e ismét bocsánatot». S ezek a gondolatok napról-napra uj erőt, uj lelkesedést öntöttek a szent férfiuba, melylyel nemcsak a bűnt kerülte, hanem az erény és jámborság utján is folyton előbbre tört, magasabbra emelkedett.

Ilyen szándékkal vezetlek én is benneteket, ájtatos hallgatóim, a pokol kárhozatának örvényéhez. Ha volna közöttetek olyan, a kinek lelkén a bűn férge rágódik, a ki elpártolt Istentől, a ki elvetette magától Isten törvényeit, azt inditsa meg, rázza föl közönyéből a pokol rémes tüzének szemlélete; a jámborokat pedig birja hálára Isten jósága iránt, de ösztönözze vigyázatra is, mert a mig a földön élünk, mindig ki vagyunk téve a bűn veszélyének s igy az elkárhozásnak is.

A keresztre feszitett Üdvözitő, a ki a jobb latornak megbocsátott, kisérje irgalmas kegyelmével szavaimat!

I. Hogy Isten a tulvilágon rettenetes büntetéssel sujtja azokat, a kik e földön az ő törvényeit lábbal tiporták, a kik bűnben éltek és bűnben haltak meg: ez a vallásnak egyik alapigazsága. Nemcsak a keresztény vallásnak, hanem egyátalában minden vallásnak. Még a régi pogány népeknél is, melyek az ős isteni kinyilatkoztatásnak csak egy-két foszlányát őrizték meg, megtalálhatjuk, habár eltorzitott alakban, a tulvilági büntetés eszméjét és hitét.

A Szentirásban pedig alig van hitigazság, mely világosabban határozottabban és gyakrabban volna kijelentve, hangsulyozva, kifejtve, mint az, hogy Isten a bűnöst, ha a földön meg nem tér, ha büneiben megátalkodottan hal meg, az örök kárhozat, a pokol büntetésével sujtja.

Nem akarom én most előttetek, ájtatos hallgatóim, a kinyilatkoztatás forrásaiból hosszasan bizonyitani, az örök kárhozat, a pokol létezését: ti keresztények vagytok, ti tudjátok jól, hogy ez hitünknek egyik alapdogmája; különben is beszédem folyamán elétek fogom tárni az Isten Fiának, Jézus Krisztusnak a pokolra vonatkozó kétségbevonhatatlan nyilatkozatait; csak két körülményre akarok

hivatkozni, melyek az örök kárhozat hitében megingathatatlanul megerösithetnek bennünket.

Ismeritek a keresztet, mely itt ragyog minden templomunkban, mely ott van házaitokban, melynek jelével annyiszor érintjük homlokunkat, melyről keresztényeknek nevezzük magunkat. Tudjátok jól, hogy ehhez a kereszthez füződik egész hitünk, ez vallásunknak a középpontja, mint a csillagrendszerben a nap, az ember testében a sziv.

Már most, ájtatos hallgatóim, ez a kereszt a pokol kárhozatának legfényesebb, megdönthetetlen bizonyitéka. Ez a kereszt a világtörténelem legmegrenditőbb, legmagasztosabb, isteni tragédiáját tárja elénk. Az Isten egyszülött Fia alászállott az égből, emberi testet vett magára, hogy mint ember a bünös emberekért a kereszten szenvedjen, meghaljon, őket megváltsa. Ez a kereszt a megváltás misztériumát hirdeti, a keresztről Megváltónk, Üdvözitőnk tekint reánk.

De kérdem, ájtatos hallgatóim, ha nincs örök kárhozat, ha nincs pokol, mitől váltott meg bennünket Krisztus? tapasztaltátok azt, hogy megváltott a szenvedéstől, a nyomortól, a szegénységtől? hisz az emberek most is ép ugy szenvednek, nyomorognak, mint Krisztus előtt. Tán megváltott a haláltól? Hisz az emberek most is ép ugy meghalnak, mint Krisztus előtt. Nem váltott meg bennünket, nem szabaditott meg sem a szenvedéstől, sem a nyomortól, sem a betegségtől, sem a szegénységtől, sem a haláltól: de megváltott az örök kárhozattól. Ha nincs örök kárhozat, ha ezt csak rajongók fantáziája találta ki, a mint a hitetlenek mondják, akkor Krisztus semmitől sem váltotta meg az emberiséget; akkor érthetetlen, fölfoghatatlan az ő megtestesülése, szenvedése, halála; akkor kegyetlen volt az Isten, a ki megengedte, hogy az ő szent Fia semmiért oly irtózatos sokat szenvedjen; mondom, ha nincs örök kárhozat, akkor Krisztus értethetlen talány, az ő tragédiája az Isten kegyetlensége, az általa alapitott vallás, melynek ez a tragédia a középpontja, összedől, mint a kártyavár, szétfoszlik, mint a szappanbuborék.

A ki tagadja az örök kárhozatot, annak meg kell tagadnia Krisztust is, annak el kell magától dobnia a keresztet, az előtt a keresztény vallás őrült ostobaság!

De tovább megyek, ájtatos hallgatóim, van egy másik bizonyitéka is a pokol kárhozatának, ez az, hogy van Isten, igazságos Isten, a ki az embereket érdemeik szerint jutalmazza vagy bünteti. Már a keresztény vallás nagy védője, szent Jusztin vértanu, a II-ik században igy szól: «A pokol tagadásából vagy az következik, hogy nincs Isten, vagy ha van, az emberekkel nem törödik, neki mindegy a bün és az erény; mindegy, jók vagy gonoszak az emberek».

De nem ilyen az Isten, az Isten fogalmából következik, hogy ő igazságos, hogy ő fog igazságot szolgáltatni a bünnek meg az erénynek egyaránt.

De hol, ájtatos hallgatóim, itt a földön? Hát nem látjuk itt a földön annyiszor diadalmaskodni a gonoszságot? nem látjuk, hogy a gonoszoknak sokszor jobb dolguk van, mint a jámboroknak, hogy a bün üli orgiáit, az erény, az igazság megvetésben, mellőzésben részesül. Hisz annyi az igazságtalanság a földön, annyiszor győzedelmeskedik a bün az erény fölött, hogy nem egyszer vesztik el a kishitüek minden hitüket és kétségbeesve káromló szavakkal mondják: Hol az igazságos Isten? Ott van a mennyekben, a tulvilágon: ott az örökkévalóságban fog ő igazságot szolgáltatni, fogja megjutalmazni az erényt, megbüntetni a gonoszságot. Igen, ájtatos hallgatóim, ha nincs örök kárhozat, ha nincs tulvilági büntetés, akkor nincs is Isten!

A franczia forradalom rémes napjaiban az ampluis plebánost elfogták a hóhérok és a lyoni vértörvényszék elé hurczolták. Az egyik poroszló gúnyosan kérdé tőle: Hiszed-e, hogy van pokol? Hogyne hinném — felelé a plebános — látva a ti gaztetteiteket. Ha eddig nem hittem volna, a ti égbekiáltó büneitek ébresztenék föl bennem a pokol hitét.

Igen, ájtatos hallgatóim, látva azt a sok aljasságot, gonoszságot, istentelenséget, a mit itt a földön büntetlenül elkövetnek az emberek: vagy kétségbe kell esnünk s megtagadnunk az Isten létezését is, vagy pedig el kell hinnünk, a mit a kinyilatkoztatás tanit, hogy a földi élet után Isten, az igazságos Biró, örök kárhozattal fogja sujtani a gonoszakat. Van tehát örök kárhozat; a milyen igaz, hogy a mennyekben igazságos Isten trónol, oly igaz, hogy a tul-

világon a bünt bünteti is; a milyen igaz, hogy Krisztus bennünket megváltott a kereszten, olyan igaz, hogy van pokol is, melytől hogy bennünket megszabaditson, szentséges vérét érettünk kiontá.

2. De hát menjünk, ájtatos hallgatóim, menjünk át képzeletünkben a pokol kapuján, járjuk be ez örvényt, melyet az Isten igazságossága teremtett a gonoszság megbüntetésére. Ne féljünk most, mert amint a középkor egy nagy hittudósa, Párisi Vilmos mondja: «*Minél többször megyek a pokolhoz elmélkedéseimben, annál biztosabban fogom azt elkerülni földi életem után*».

Amint átlépünk a pokol kapuján rémes tüztenger lángja csap felénk. Jézus Krisztus ismételve egész határozottan tüznek mondja a pokol büntetését. «*Ha megbotránkoztat a te szemed, kezed, lábad* — mondja Ő — *vájd ki szemedet, mesd le kezedet, lábadat, mert jobb neked egy szemmel, sántán vagy bénán bejutnod a mennyek országába, mint két szemmel, két kézzel, két lábbal vettetni az örök tüzbe, a hol leszen sirás és fogcsikorgatás.*» (Máté XVIII. 8—9.) És midön az utolsó itéletet leirja, azt mondja a gonoszoknak: «*Távozzatok tőlem, az örök tüzre, mely készittetett az ördögnek és az ő angyalainak*». (Máté XXV. 41.) Szent János pedig a «Jelenések könyvé»-ben a poklot: «*a tüz és kénkő tavának*» nevezi, a melybe: «*a gonoszok vettetnek és gyötörtetni fognak örökön örökké*». (Jelen. XX, 9—10.)

A kinyilatkoztatás tehát egész világosan megmondja, hogy a pokol tüzből, tüztengerből áll, melyet az Isten igazságossága gyujtott meg és tart fönn a gonoszság büntetésére. Még csak megközelitőleg sem tudjuk elképzelni ennek a tüznek az iszonyát, rettenetességét. Nápoly mellett van a már kialvó félben levő tüzhányóhegy, Vezuv; ha az ember fölmegy ennek a csucsára s a kráter párkányzatához áll: olyan rémes látványnak lesz tanuja, mely megdermeszti ereiben a vért s melyet nem fog elfeledni soha. Lábai alatt mennydörgéshez hasonló dübörgést hall, az örvényből tüz csap felé, melyből izzó kövek és láva lövellnek fölfelé... De mi ez ahhoz a tüzhöz képest, melyet Isten boszuja gyujtott meg s táplál örökké a gonoszság megbüntetésére... Még közületek is bizonyára emlékeznek sokan arra a rémes

szerencsétlenségre, mely 1882 deczember 8-án este Bécsben történt. A Ring-szinház tömve volt emberekkel, mikor egyszerre kigyuladt a nagy épület: leirhatatlan az a kétségbeesés, jajveszéklés, melylyel az emberek a tüzből menekülni akartak, de kilenczszázat elértek a lángok s velőtrázó sikoly és örjöngés között haltak meg a tüzben. De mi ez a pokol tüzéhez képest, melyben a lélek gyötrődni fog örökön örökké! Hisz szent Ágoston azt mondja: «Jobban különbözik a pokol tüze a földi tűztől, mint a képen ábrázolt, festett tüz a valódi tűztől!»

Ime, a bün vége, büntetése. Érdemes ezért vétkezni? Érdemes a bün élvezeteit hajhászni? Nagy a bün kisértése? Oh elalszik az, ha erre a tüzre gondolsz! Itt a földön nem tudod kiállani a gyertya lángját sem, hogyan fogod majd kiállani ezt a rettenetes lángot? Az ókor egy remetéjéről olvassuk, hogy midőn nagy kisértések háborgatták lelkét, leoldotta saruit s lábát a lobogó tüzbe tartotta s mikor a tüz lángjától megégetve fájdalmasan visszarántotta, igy szólt magához: «Ezt a tüzet nem tudod kiállani egy perczig sem, hogyan fogod majd elviselni a pokol tüzét», s ez a gondolat erőt adott neki a lelkében lángoló bünös szenvedély elnyomására.

De ez még csak egyik gyötrelme a pokolnak. «*Távozz tőlem, átkozott, az örök tüzre*», (Máté XXV. 41.) mondja az Ur az elkárhozottaknak. Átkozott! Milyen rettenetes szó ez: megátkozva lenni. Már e földön is lehet-e nagyobb szivfájdalom, keserüség, mint pl. az atya vagy az anya átkával élni? Nem egy eset van, hogy az illető, kit haldokló atyja vagy anyja megátkozott, beleőrült ebbe a kínzó tudatba! Hát még milyen lesz a lélek fájdalma, a kit az Isten taszit el magától rettenetes átkával: «*Távozz tőlem, átkozott, az örök tüzre!*» Ez az átok bevésödik a lélekbe, hogy folytonos gyötrelme legyen...

A mint a lélek megszabadulva a testtől, az örök élet birodalmába lép, azonnal látni fogja Isten egész nagyságát és szépségét, érezni fogja, hogy szivét csakis ez az Isten tehetné boldoggá; érezni fogja, a mit szent Ágoston oly szépen mond: «*A mi lelkünk addig nyugtalan, mig benned nem nyugszik Istenem*», s most mily nagy lesz fájdalma.

ha hallja Isten szavát: «*Távozz tőlem, átkozott, az örök tüzre!*»

Az Isten átkával élni az egész örökkévalóságon keresztül: ez őrületes, észbontó gondolat!

«*Távozz tőlem, átkozott, az örök tüzre, mely készittetett az ördögnek és az ő angyalainak.*» (Máté XXV, 41.) Az Istentől eltaszitva, az ördög és az ő angyalai, a többi elkárhozottak társaságába jut a lélek, hogy ebben éljen az örökkévalóságon keresztül.

Minő társaság lesz ez! Az ördög társasága, mely a rútság, gonoszság, aljasság megtestesülése; az elkárhozottak társasága, melyben ott van az emberiség szemetje: a gyilkosok, méregkeverők, vérfertőzők, istentagadók, az állatias emberek között élni mily ijesztő, undoritó leszen ez! Már itt a földön is nem egyszer tapasztaljuk, hogy a nagy, égbekiáltó bünök, vétkes szokások mintegy kiülnek az ember arczára, annak vad, állatias, visszataszitó vonásokat kölcsönöznek; nagy fegyházakban, vagy oly intézetekben, melyekben teljesen megromlott, elzüllött, elállatiasodott nőket őriznek, lehet látni a lélek büneinek undoritó kinyomatát az arczon is; igazi démoni vonások jelentkeznek már nem egyszer e földön is a nagy bűnösök arczán. De minő látvány lesz ez a tulvilágon, mikor a lélek szemei megnyilnak s maga körül látni fogja az elkárhozottak lelkeinek egész rútságát...

De a mint ő visszariad az eléje táruló ijesztő alakoktól: ugy fognak tőle is visszariadni; mert az ő lelke is, melyhez a bün tapad, melyet az Isten átka terhel, kimondhatatlanul rút, ijesztő, visszataszitó lesz. Tán itt a földön bámulták az emberek arczának szépségét, testének bájos alkatát: de most, hogy riadnának vissza tőle bámulói, látva a lelket a kárhozat rútságában.

Egy olasz festőről olvastam a következő történetet. Egy faluban ház előtt ülve látott egy kis leányt. Ennek ártatlan arcza, derült, tiszta szemei, a báj, szépség, mely vonásait bearanyozta, a festőt egészen lebilincselte. Lefestette a kis leányt s a festmény alá ezeket a szavakat irta: «A mennyország».

Huszonöt év mulva ismét arra a vidékre került, a vidék

központi városában kivégzésre készültek: egy elaljasodott nőt ítéltek halálra égbekiáltó bünökért. A festő engedélyt kért, hogy ezt a nőt a kivégzés előtt lefesthesse. Irtózatos volt ez a látvány: ilyen vad, állatias, visszataszító arczot még nem látott soha. Lefestette s a kép alá ezt irta: «A pokol».

Mily nagy volt azonban a festő bámulata, midőn megtudta, hogy ez a halálra ítélt szörnyeteg ugyanaz, a kinek ártatlan szépségét ezelőtt huszonöt évvel lerajzolta.

Ájtatos hallgatóim, itt a földön ilyesmi csak ritkán történik, hogy a bün az ember külsejét is feldulja; az Isten irgalma a bün rútságát elfátyolozza itt a földön előttünk, de ott a tulvilágon a lélek rútsága elő fog tünni egész iszonyában s talán a kit itt a földön angyali szépségnek gondoltunk, a kinek arczában, mint az a festő, a mennyországot képzeltük visszasugározva: ott a pokol rútságában, a démon vonásaival fog elénk tünni.

Az Üdvözitő továbbá azt mondja a pokolról, hogy ott «*leszen sirás és fogak csikorgatása*» (Máté XIII. 50.). Azaz ott a gyötrelem, a kín velőtrázó fájdalmait fogjuk hallani az egész örökkévalóságon keresztül.

Ájtatos hallgatóim, menjetek el egyszer sulyos betegek kórházába; az ember alig tudja elviselni, hallgatni azt a sok szivetrázó nyögést és fájdalom-kitörést... Katonák, orvosok és lelkészek mondják, hogy nincs rettenetesebb, mint egy-egy nagy csata után a csatatéren összeszedni a sebesülteket: a jajgatás, nyöszörgés, fájdalom sikoltásai megrázzák még ma lelket is De ott a pokol kárhozatában örökös lesz ez a sirás és fogcsikorgatás; örökös jajszó, sikoltás, fájdalom nyögése, melyre nem jő vigasz, segitség sohasem.

Az Üdvözitő számos példabeszédében a pokol kárhozatát végső sötétségnek mondja: «*Vessétek ki öt* — ugymond — *a végső sötétségbe, ott leszen sirás és fogcsikorgatás*». (Máté XXV. 30.) Mi ez a végső sötétség? A mennyország, ájtatos hallgatóim, a fény, a világosság országa, innét örökre számüzve lenni: ez a végső sötétség; többé nem látni Istent, nem érezni az Ő malasztjának vigaszát, megfosztva lenni minden reménytől: ez a végső sötétség. Itt e földön bármily csapás sujtsa is az embert, van mégis itt-

ott egy vigasztaló pillanat; bár éj boruljon a lélekre, de az éj sötétében is ott ragyog a reménynek csillaga: ott azonban, ájtatos hallgatóim, ott a kárhozat honában örök éj ijesztő sötétsége fogja körül a lelket, melyben nincs csillagragyogás, nincs semmi fény, melynek iszonyát nem enyhiti semmi. Dante, a középkor nagy költője, a ki művészi fantáziával irja le a poklot, a pokol kapuja fölé ezt a fölirást helyezi: «*A ki ide belépsz, hagyd kivül a reményt*». A ki egyszer elkárhozott, annak szivéből elrepült a remény, szenved reménytelenül, vigasztalanul s ez az az örökös éj, az a végső sötétség, melyről az Ur beszél.

Az Üdvözitő még egy gyötrelmet emlit az elkárhozottak kínjából. «*Az örök tüzre vettetnek* — mondja — *s a férgök nem hal meg s a tüzök nem fog kialudni.*» (Márk IX. 43, 46, 47.) Féregről szól, mely nem hal meg, hanem ott rágódik rajtok örökké. A szentirásértelmezők egyhangulag ezt a lelken rágódó férget a lelkiismeret önvádjának mondják. «Én s egyedül csak én vagyok oka sorsomnak, kárhozatomnak», ez hangzik folyton az elkárhozott lélek előtt, ez marja, rágja, sebzi szüntelenül.

Most látja, mit vesztett el örökre: Istent, a ki egyedül boldogithatná, a mennyországot, annak kimondhatatlan békéjét, nyugalmát és boldogságát. Most látja, miért dobta el ezt magától. Ézsau egy tál lencséért eladta elsőszülötti jogát, de mikor azután észretért, fölorditott fájdalmában; hogyan fog ez az elkárhozott orditani örült kétségbeesésében, hogy egy-két óráig tartó bünös élvezetért, gyönyörért, a mi különben sem elégithette ki még a földön sem szivét, eldobta magától a mennyországot!

Most látja, hogy hányszor s mily könnyen elkerülhette volna a kárhozatot; látja, mit nem tett érette az ő érdekében a földön a megváltó Isten: a kereszthalállal megszerezte számára a bünbocsánat kegyelmét, csak ki kellett volna utána kezét nyujtani; ott folydogált az a kegyelem az oltárokon, a szentmisében, a szentségekben; ott volt mellette az őrzőangyal, a ki folyton intette belső sugallataival; ott volt az Egyház, mely papjai által figyelmeztette: térj meg, mig nem késő, ne keményitsd meg szivedet, hallgass az isteni malaszt szavára... De ő mindezzel nem törődött, járt

tovább is a bün utján s ime, ez lett a sorsa. «Egydül te vagy oka kárhozatodnak», hangzik folyton a lelkiismeret vádja. «*Az ő férgök nem hal meg*», igen, a mint az elkárhozott lélek örökké él, ugy örökké marja, rágja lelkét az önvád: te magad vagy oka kárhozatodnak.

* * *

Ájtatos hallgatóim, szent Pál apostol azt irja, hogy emberi sziv felfogni nem képes azt a boldogságot, a mit Isten készitett azok számára, a kik őt szeretik. Ép igy emberi sziv felfogni, emberi ajak elmondani nem képes azt a kárhozatot, a mely azokra vár, a kik Istennel szembeszállnak, büneikben megátalkodnak. A mit én most előttetek a kinyilatkoztatás nyomán a kárhozatról elmondottam, csak halvány árnyéka a valóságnak. De ez is rémületes, megdermeszti az ember ereiben a vért... S ha elgondolom. ájtatos hallgatóim, hogy esetleg közöttetek is lehet, a ki már-már ott áll az örvény szélén, már-már feléje csapkodnak a kárhozat rémes lángjai s ő mégsem akar lemondani bünös életéről, nem akarja elnyomni szenvedélyeit, vére indulatát, nem akar őszinte bünbánat által megtérni az Urhoz: kimondhatatlan fájdalom fogja el a lelkemet. Ha tudnám, hogy van ilyen közöttetek, szeretnék letérdepelni előtte s összetett kézzel kérni őt: Testvérem Krisztusban! térj magadhoz, nem hallod az Isten boszujának már-már közeledő moraját, nem látod a czikázó villámot, mely reád sujtani készül, nem látod ezt a tüzet, melynek tengerébe merül lelked, hogy gyötrődjék örökön örökké? Ne mond azt testvérem, hogy nem élhetsz a bün nélkül, hogy te azt már megszoktad, a te véred, a te tested, a te szenvedélyeid kivánják azt: nézd ezt a rettenetes tüzet, ez lecsillapitja véredet, megfékezi testedet, kioltja szenvedélyeidet; gondolj csak arra, hogy ha véred, tested, szenvedélyeid kivánságait követed, lelked döntöd az örök tüzbe, a végső sötétségbe, az Isten átka által létrehozott kárhozatba. Térj magadhoz, ne légy őrült; vesd el magadtól a bünt, tarts bünbánatot, kezdj uj életet. Nézd, az Ur ott a kereszten feléd terjeszti karját; a ki a jobb latornak megbocsátott, neked is kész megbocsátani, csak bánd meg.

gyónd meg, hagyd el bűneidet. Térj meg Istenedhez, mikor még nem késő; ne keményitsd meg szivedet, mikor hallod az Ur hivó szavát; ki tudja, fogod-e még egyszer hallani; ki tudja, hogy ha most nem hallgatsz rá, a jövőben nem ezt fogja-e mondani: «*Távozz tőlem az örök tüzre!*»

De nemcsak bünösök, hanem a jámbor lelkek is erőt meríthetnek ennek a rettenetes kárhozatnak megszivleléséböl. Egy szentéletü szerzetesről, Nieremberg atyáról olvassuk, hogy kínzó fájdalmai közepette ezzel vigasztalta magát: «Ez távolról sem a pokol tüze!» Ha benneteket is fájdalom, csapás, szenvedés ér, gondoljatok arra, hogy ez korántsem a pokol tüze; elviselem türelemmel, inkább itt a földön akarok szenvedni büneimért, mint a kárhozat honában.

Ha a kisértések, a szenvedélyek viharai csapkodjak lelketeket s már-már azt hiszitek, hogy nem tudjátok ezt elviselni, gondoljátok meg, hogy ez korántsem a pokol tüze! Inkább kiállom ezt, mint azt a rémes tüzet a kárhozat honában.

Egy fiatal gróf viharos ifjúság után megtért s a szigoru karthauzi rendbe lépett. Egy-két év mulva meglátogatta egyik régi barátja. Kérdi tőle, hogy esik neki ez a szigoru élet? «Bizony rosszul, — feleli a szerzetes, — ez a sok böjt, korai fölkelés, sok imádság, sok önmegtagadás, nehéz, nagyon nehéz, oly sivár, oly kietlen ez az élet»... Csodálkozva nézett rá barátja, mire a szerzetes békésen mosolyogva felelé: «De mindez, barátom, oly könnyü, oly édes, ha meggondolom, hogy az örök kárhozatot kerülöm ki vele».

Igen, ájtatos hallgatóim, ilyen a keresztény élet is: nehéz, terhes; sok lemondást, önmegtagadást kiván; s ha néha napján nektek is terhesnek és sivárnak tünik fel, oh gondoljatok arra, hogy az örök kárhozattól fog ez megszabaditani s ez a gondolat megerősit benneteket a jóban, az erényben, a hüségben és állhatatosságban Istenhez mindhalálig. Amen.

IV. A MENNYORSZAG.

Érzem, hogy feladatom legnehezebb részéhez jutottam el, midőn ma igéretem szerint föl akarom tárni előttetek az örök élet legmagasabb régióit, a mennyország boldogságát. Hisz egyrészt nekem a szeráfok és kérubok nyelvével kellene birnom, hogy csak némileg megközelitőleg elétek állithassam a mennyei boldogság fénytengerét, másrészt nektek is a szeráfok és kérubok szemeivel és szivével kellene birnotok, hogy e fénytengerbe betekinthessetek, hogy e boldogságnak üdvözitő édessége szivetekre hatást gyakorolhasson.

Olyannyira magas, oly elképzelhetetlenül nagy az a boldogság, melyet Isten azok számára készitett, a kik őt szeretik, hogy az ember innét a föld porából alig mer, alig tud oda föltekinteni s ha föltekint is, az oly végtelen messze, érzékies természetétől annyira idegennek tünik föl, hogy szivére, lelkére nagy, maradandó hatást nem is gyakorolhat. Sokkal nagyobb hatást gyakorol az emberre rendszerint az Isten büntetésének, az itéletnek, a kárhozatnak szemlélete: mint a menny boldogságának megszivlelése. Sokan vannak a keresztények között, a kik az Isten itéletétől félve, a pokol kárhozatától rettegve kerülik a bünt s szolgálnak alázatos szivvel Istennek, de kevesen vannak, a kiket a menny boldogságának megszivlelése ösztönöz a jóra, serkent az

erényre, buzdit a keresztény tökéletességre. Ugyanigy látjuk a keresztény müvészeknél is: remekül tudják ábrázolni Krisztus szenvedését, megdöbbentően Isten ítéletét és a kárhozatot, de a menny boldogságáról alkotott képeik, festményeik nagyon elmosódottak, szintelenek, erőtlenek, hatástalanok. Dante is, ez a nagy keresztény költő, sokkal megragadóbban tudja lefesteni Divina Commedia czimü remek költeményében a poklot, mint a mennyországot; a pokolról szóló rész meghat, átjárja szellemünket, megrezgeti idegeinket, a mennyország leirása hidegen hagy: nagyon ködös, homályos, szivünktől-lelkünktől nagyon is távol van.

Sőt még a Szentirásban is sokkal markánsabb vonásokkal rajzolja le előttünk a Szentlélek a pokol kárhozatát, mint a menny boldogságát. Van ugyan a Szentirásban elég utalás, vonatkozás a menny boldogságára, de végre is maga szent Pál apostol azt mondja: «*Emberi szem nem látta, fül nem hallotta, emberi sziv felfogni nem képes azt, a mit Isten készitett azoknak, a kik öt szeretik*». (I. Korinth. II. 9.)

Érzem tehát, ájtatos hallgatóim, hogy nehéz, nagyon nehéz az én feladatom ebben az órában. A mennyországot akarom nektek megmutatni. Hogyan tudjam én azt megmutatni? Ugy a mint a gyermeknek az iskolában megmutatják a térképen az országokat, városokat és vizeket. Ott látja a térképen, hogy egy-egy kis fekete pont ábrázolja Párist, Rómát, Flórenczet; egy-két czikk-czakkos barna vonás jelzi a Kárpátokat, az Alpeseket, az Appenineket; egy-egy fekete szalag mutatja a Rajnát, a Dunát, egy kis kékre festett terület tünteti fel a tengert. Micsoda fogalma lehet a gyermeknek ezek után a pontok, vonások, szalagok, kékre festett területek után a világvárosok, egy Páris, egy Róma egy Flórencz szépségeiről? az Alpesek csodás vidékeiről, a Rajna vizéről, a tengerek bámulatos panorámájáról? Ilyenforma lesz az én beszédem is a menny boldogságáról: csak egy-két pontot, vonást rajzolhatok elétek, mert «*emberi sziv azt felfogni nem képes, a mit Isten készitett azoknak, a kik öt szeretik*».

Ha föltekintünk derült nyári éjszakán az égre, millió és millió csillag tárul elénk, melyek apró fénybogarak gyanánt látszanak ragyogni az égbolton. Pedig ezek az

apróknak látszó csillagok nagyobbak, egyik-másik tizszer, százszor nagyobb a mi földünknél. Mit rejtenek ezek magunkban, ki tudná azt megmondani? Ha a mi kis földünkön a természetnek annyi s oly változatos szépsége van: mi lehet ott a csillagok honában? Midön a menny boldogságáról szólok hozzátok, én is csak ily távolból, ennyire kicsinyitve mutathatom azt meg nektek, mint az égbolt mutatja csillagait. Hogy az mennyi boldogságot, mennyi szépséget rejt magában: ezt igazán csak ott a siron túl a boldogok, az üdvözültek fogják láthatni.

Az egyházi himnuszok és énekek a mennyország ablakának, ajtajának mondják Máriát, az Isten anyját s épen a mai ünnepen lett ő azzá. (Ezen beszédet márczius 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján mondottam.) Ma ünnepeljük ugyanis annak emlékét, hogy szűz Mária méhébe foganta az Isten Fiát, a mai napon nyilt meg az ember előtt az ég, a mai napon szállott onnét alá az üdvözitő Jézus Krisztus, hogy bennünket megváltva, számunkra a menny boldogságát megszerezze. Oh szűz Anya, a menny ablaka, világitsd meg lelki szemeinket, nyisd, tárd ki előttünk egy pillanatra a mennykapuját, engedd, hogy betekinthessünk a boldogság fénytengerébe; engedd, hogy az onnét felénk ragyogó sugár bearanyozza, megvilágitsa, fölmelegitse szivünket, hogy ezentul ne csak az Isten büntetésének félelme tartson bennünket vissza a büntől, hanem a menny boldogságának reménye erösitsen, buzditson jámbor, tökéletes, szent életre.

***

Szent János evangelista a Jelenések könyvében leirja a menny boldogságát, a mint azt az Ur neki több vizióban megmutatta. Ennek alapján óhajtom én is egy-két gyarló vonásban azt elétek tárni. «*Ime az Isten hajléka az emberekkel* — mondja ő — (Jelenések könyve XXI. 3—4.) *és velök fog lakni és ők az ő népe lesznek... és letöröl Isten minden könyhullatást az ő szemeikről és halál nem leszen többé, sem bánat, sem jajgatás, sem fájdalom.*»

A menny boldogságának első tulajdonsága, hogy ott nem lesz többé bánat, fájdalom, könyhullatás, halál: következésképen ott örök béke és nyugalom honol.

A földet joggal nevezzük a siralom völgyének: sirva, könynyel jő az ember a világra, s halálakor köny csordul ki szeméből. És ez első s utolsó könycsepp között a könyeknek egész folyója mossa a földi élet partjait. Mennyi szenvedés, szomoruság, aggódás, félelem vonul át egy-egy ember életén! Irgalmas volt az Isten, hogy elfátyolozta az ember előtt jövőjét; hisz a legtöbb ember szive meghasadna, ha maga előtt látná egyszerre, mennyit kell földi életében szenvednie! Söt a földi öröm és boldogság napját is elhomályositja az aggodalom, a félelem árnyéka. Midön az anya boldogsággal csókolja gyermekét, fél, aggódik, nem fogja-e veszély, csapás érni szive magzatát; midőn a jegyes boldogságtól sugárzó arczczal lép az oltárhoz, szivében tán öntudatlanul is megremeg, tartós lesz-e az a fény, mely most eléje ragyog? S azokat is, a kik örömben, békében, megelégedésben élik napjaikat, elszomoritja a tudat, hogy mindez nem tart örökké, napról-napra közeledik a halál, az enyészet, a pusztulás.

Mindez ott a menny boldogságában megszünik: ott nincs bánat, szomoruság, szenvedés, ott nem kell félni, rettegni a jövőtől, a boldogság elvesztésétől; ott nem lesz többé halál: a lélek örök békét, örök nyugalmat élvez. Most megérthetitek, ájtatos hallgatóim, az egyház imádságának mély jelentőségét: *Adj, Uram, örök nyugodalmat nékik!*

De nemcsak béke és nyugalom leszen a mennyek országában, hanem lesz ott a léleknek öröme és boldogsága is. És minő? Az Üdvözitő a jó és hü szolgáról mondott példabeszédében rámutat erre: (Máté XXV. 21, 23.) «*Örülj, jó és hiv szolgám! mivelhogy a kevésben hü voltál, sokat bizok rád, menj be Urad örömébe*». Az az öröm, az a boldogság lesz az ő része, mely az Isten öröme, az Isten boldogsága. Minő az Isten boldogsága? A milyen az Isten, olyan a boldogsága; az Isten végtelen, kimondhatatlan, felfoghatatlan: ilyen végtelen, kimondhatatlan, felfoghatatlan az ő boldogsága is, melyet megoszt azokkal, a kik e földön hiven szolgáltak neki. Oh, ájtatos hallgatóim, vessétek mélyen szivetekbe az Ur szavát: «*mivel a kevésben hü voltál, sokat bizok reád: menj be Urad örömébe*». Azért, hogy itt a földön hü-

ségesen és jámborul szolgálunk neki, ezért a parányi, semmis szolgálatért saját boldogságát adja nekünk.

Szent Pál apostol a menny boldogságáról szólva azt mondja, hogy ott látni fogjuk az Istent: *látni fogjuk őt, a mint van*, látni fogjuk szinről-szinre. (I. Korinth. XIII. 12.) És a Jelenések könyvében szent János, leirva a mennyországot, elmondja, hogy az Üdvözültek látni fogják az Ur arczát. (Jelen. k. XXII. 4.) A szentatyák és a hittudósok egybehangzóan tanitják, hogy ez, t. i. az Isten látása lesz a mennyei boldogság leglényegesebb része; látni az Istent: ez a legnagyobb, ez a legnemesebb természetfölötti öröm, élvezet, boldogság, a mi csak képzelhető. Persze mi, porhoz tapadt, érzékies emberek ennek a boldogságnak mivoltát még csak megközelitőleg sem tudjuk elképzelni — csak egy-két sugár, egy-két villanás itt a földi életben sejteti velünk némileg eme boldogság nagyságát. Nézzétek a nagy természetet, mily dicső, bámulatos szépséget tár elénk; a természet minden szépsége egy-egy megvillanása Isten nagyságának, szépségének, a ki mindezt létrehozta. Megfordultam Európának egy-két gyönyörü vidékén; a Hohe Salve tetejéről láttam a kelő nap sugáraitól bearanyozva Tirol havasait; Marseille mellett a tengerbe nyuló sziklacsucson épült Notre-Dame de la Garde templom párkányzatáról nem győztem bámulni a tenger megmérhetetlen messzeségét s leirhatatlan kék szinét; bolyongtam Tivoli olajerdői között s Sorento narancsligeteiben, mámoros érzéssel szivtam magamba a tenger friss fuvalmát, melyet narancsillat tett kábitóvá; a Pilátus-hegy ormáról néztem Svájcz hóval fedett hegyeit, tengerszemeit, szeszélyes változatu völgyeit; a Kárpátokban megbámultam a beláthatatlan fenyvesek örökzöldjét s égbetörő szabályos koronáját; s mikor a természetnek egy-egy ilyen büvös panorámája kötötte le lelkemet, önkéntelenül támadt bensőmben a gondolat: mily szép, mily nagy, mily dicső lehet az Isten, a kinek ilyen bámulatosak alkotásai. A természet szépsége, mely megragadja, elvarázsolja lelkünket, sejteti velünk Isten nagyságát és szépségét is.

Az ember is az Isten képére és hasonlatosságára van teremtve, persze nem a test, hanem az ember lelke, szelleme.

S van itt is, a mi némileg sejteti velünk, milyen nagy, dicső és szép lehet az Isten! Az ember szellemében és lelkében néha meg-megvillanik egy isteni vonás, mely bennünket bámulattal, csodálattal, szeretettel tölt el. Minő lesz bámulatunk, csodálatunk, szeretetünk, ha majd nem egy-két villanást látunk, hanem magát az istenség fénylő napját szemlélhetjük. Nézzétek az emberi tudomány, művészet, költészet alkotásait: ezek az isteni hasonlatosság megvillanásai! Mennyi gyönyört, élvezetet találtok egy-egy mesteri zene-alkotásban, egy Ráfael, Michel-Angelo, Fiesole festményeiben, egy-egy remek költeményben; minő lelkesedést kelthet az emberben egy világhirü szónok, minő rajongó szeretettel veszünk körül egy jóságos királyt, egy bátor hadvezért, egy nemesszivü emberbarátot; mennyire le tud bennünket bilincselni egy-egy embernek ritka kedvessége, finomsága, szeretetreméltó modora; mily kedves egy kis gyermek ártatlansága, egy anya szeretete gyermeke iránt, egy ifju hősies bátorsága, egyáltalában mily nemes minden erény, lelki-szellemi nagyság, a melyet embertársainkon észlelünk. Ájtatos hallgatóim, mindez egy-egy vonás az isteni képmásból; képzeljétek el mindezt egybefoglalva: s akkor némileg sejthetjük, mily nagy, mily dicső az az Isten, a kinek látása, a kinek birása fogja az üdvözültek boldogságát képezni...

Látni fogják az üdvözültek a második isteni személyt, Jézus Krisztust az ő megdicsőült emberi természetében, emberi testében és alakjában. Milyen lehet ez a megdicsőült Krisztus! Itt a földön, szenvedése előtt, hogy tanitványait megerősitse, a szenvedésére némileg előkészitse: fölvitte Pétert, Jánost és Jakabot a Tábor hegyére s ott, mint a Szentirás mondja, szinében átváltozott előttük: arcza fénylett mint a nap, ruhái fehérek lőnek mint a hó. Mintegy egy pillanatra betekinteni engedte tanitványait a menny fényébe és dicsőségébe. De ez a látvány annyira hatott reájok, ha szabad igy szólanom, megrészegitette őket, mert Péter ámulással fölkiáltott: Jó nekünk itt lenni! készitsünk három sátort, neked egyet, Mózesnek egyet, Illésnek egyet. Elfeledkezett mindenről, nem akart ő már a földön semmi mást, csak Krisztust látni, szemlélni az ő leirhatatlan dicsőségében.

S az üdvözültek nemcsak látják a Szentháromság egy Istent és a megdicsőült Krisztust, hanem szivöknek egész erejével, lángjával szeretik öt; másrészről meg boldogitja öket a tudat, hogy Isten és Krisztus viszontszeretik öket. Most éri el a lélek, a mi után földi életében annyit sóhajtott, vágyódott: a sziv teljes boldogságát az örök, változhatatlan szeretetben.

Az bizonyos, ájtatos hallgatóim, hogy az emberi sziv a szeretetre van alkotva; szeretni és szeretve lenni: ez képezi minden vágyát, minden óhaját. De az is bizonyos, ájtatos hallgatóim, hogy ennek a kis emberi szivnek vágyódását semmi földi szeretet, legyen az bármily nagy és nemes, teljesen ki nem elégitheti; a leggyöngédebb, legforróbb hitvesi, gyermeki és szülői szeretet mellett még mindig vágy, ür marad az ember szivében más, nagyobb, tökéletesebb szeretet után: «*Addig nyugtalan a mi szivünk* — mondja szent Ágoston — *mig benned nem nyugszik, Istenünk*». Itt a menny boldogságában, itt szünik meg a lélek szárnyvergődése, itt megtalálta helyét, itt az a végtelen sóvárgása a szeretet után kielégitést talál. Szereti a legnagyobbat, a legdicsőbbet, a legszentebbet, magát az Istent, s Isten viszontszereti öt határtalan, végtelen jóságával: ez a menny legnagyobb boldogsága.

De ha megtekintettük a menny középpontját, az innét reánk özönlő fényben tekintsünk a boldogság honában körül.

A szentatyák s a hittudósok tanitják, hogy az üdvözültek, látva Istent, ő benne s ő általa látni fogják a hit misztériumait, az isteni gondviselés csodáit, az isteni malaszt müködését, az egész teremtés rejtélyeit. Már e földön is az emberi szellemnek egyik legnagyobb, legnemesebb élvezete, ha eszének erejével valamit fölfedez, uj ismeretekhez jut. Minő élvezet lesz az, ha majd eléje tárul a természetes és természetfölötti világnak minden titka és rejtélye.

De menjünk tovább. Az üdvözültek a menny boldogságában látni fogják a szüz Anyát, Máriát! A Jelenések könyvében szent János irja róla: (Jelenések könyve XII. 1.) «*És nagy jel tünék fel az égen: egy asszony, kinek öltözete vala a nap, lábai alatt a hold és fején tizenkét csillagu korona*».

Suarez, a középkor nagy hittudósa, azt állitja, hogy a boldogságos Szüz mennyei dicsősége felülmulja az összes angyalok és szentek dicsőségét összevéve. A szeplőtelen Szüz e század közepén megjelent Lourdesban egy szegény pásztorleányka, Bernardette előtt. Francziaország egyik legjelesebb művésze ment el később Bernardettehoz, hogy az ő látomása alapján márványból kifaragja a boldogságos Szüz szobrát. Művészetének minden erejét, minden ihletét és lelkesedését fölhasználta, hogy mesteri művet alkosson. S mikor Bernardette, ez az egyszerü pór-leány, ki még sohasem látott egyetlenegy müremeket sem, mikor ezt az igazi művészettel megalkotott szobrot látta, csak azt mondá: «*Szép ez, szép, de korántsem olyan, mint az az asszony, távolról sem közeliti meg annak elragadó szépségét*». Ezt a dicső asszonyt, az egek királynéját, fogják az üdvözültek látni s ez a dicső asszony mint anya fogja öket szeretni.

Látni fogják az üdvözültek az angyalokat s az ő társaságukban fognak élni. Mikor János evangelista előtt megjelent egy angyal Isten küldetésével, oly fényben, oly magasztos szépségben látta ezt az égi lelket, hogy önkéntelenül leborult előtte, hogy öt imádja, de az angyal figyelmeztette: (Jelenések könyve XXII. 8—9.) «*Az Istent imádjad, én csak a te szolgatársad vagyok*». Minő társaság lesz ez ott fenn az égben! Minő boldogság lesz a kérubok, szeráfok, angyalok és arkangyalok milliói és milliói közt élni. általok szeretve, becsülve lenni, az ő testvéröknek tartatni.

Az üdvözült lélek a szentek társaságában jut. «*Láték nagy sereget* — mondja János evangelista a jelenések könyvében (Jelenések könyve VII. 9—10.) — *melyet senki sem számlálhatott meg, minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből, a királyi szék előtt és a Bárány szine előtt állani, fehér hosszu ruhákban öltözve, pálmákkal kezeikben és kiáltának nagy szóval, mondván: Üdv a mi Istenünknek, ki a királyi széken ül és a Báránynak.*»

Minő társaság lesz ez! egyik dicsőbb, nemesebb, mint a másik: a szent apostolok, vértanuk, hitvallók, szüzek, kik már itt a földön minden erény fényében ragyogtak, most ott a megdicsőülés sugárfényétől lesznek körülvéve.

Már itt a földön olvassuk egyik-másik szent haláláról, hogy halála után arczát égi fény aranyozta be, koporsója, sirhalma körül olyan illat áradt, melyhez a narancserdők, rózsaligetek, liliom-koszoruk illatát hasonlitani sem lehet; az ilyen jelenségekkel a jó Isten mintegy a távolból egy-egy pillantást enged a tulvilág boldogsága felé. S mindezek a milliók az üdvözültet, mint testvéröket, szeretettel halmozzák el, vele örvendenek, vele megosztják boldogságukat.

De, ájtatos hallgatóim, tekintsük meg közelebbről, a kinyilatkoztatás alapján, a boldogokat, az üdvözülteket, a szenteket. Valamennyien hosszu fehér ruhát viselnek, mondja a Szentirás; ez a hosszu, hófehér ruha nem más, mint az Isten megszentelő malasztja. Ez valamennyi üdvözült disze, ez az a menyegzői ruha, melyről az Üdvözitő példabeszédében szól, mely nélkül a mennyei vendégségbe nem juthat senki.

Ezenkivül mindegyik üdvözült fején korona ragyog, a mint szent Pál mondja: (II. Timót IV. 8.) «*Eltétetett nekem az igazság koronája, melyet nekem azon napon adni fog az igaz Biró, nemcsak nekem, hanem mindazoknak, a kik szeretik az ő eljövetelét*».

Azonban mégis óriási különbséget találunk az üdvözültek között: *a mint más a nap ragyogása, más a holdé, más a csillagoké, ugy fog különbözni az üdvözültek fénye, ragyogása, dicsősége és boldogsága.* Valamennyien boldogok lesznek, valamennyien dicsők, de különbözik dicsőségük, mint a napfény a holdvilágtól, a csillagragyogástól.

Már a jelenések könyve külön feltünteti a vértanuknak, a szüzeknek, a hithirdetőknek a többi boldogokat felülmuló dicsőségét: ezek lesznek legközelebb az Isten trónjához, ezek fogják legközelebbről az Isten édességét, jóságát élvezni.

De ezeknél is, valamint a többi üdvözülteknél is, ha megnézzük közelebbről az ő fehér öltönyüket s koronájukat: ezer meg ezer változatot találunk, mondjuk, a ruha himzésében, szövetében, a beléje szött arany-szálakban, a korona drágaköveiben és gyémántjaiban.

Értitek, ájtatos hallgatóim, hogy mindez képletes beszéd: a léleknek nincs ruhája, nincs koronája; a Szentirás mind-

ezt azért mondja, hogy némileg megérzékitse előttünk a menny boldogságát. Nem vétünk tehát mi sem az igazság ellen, ha a Szentirás képletét tovább folytatjuk.

Honnét tehát ez a különbözőség a szentek ruháján, koronáján? Megmondja a Szentirás: földi életök, érdemeik különbözőségén alapszik ez. A dicsőség ruháját földi életükben szötték ők maguk, a korona drágaköveit földi életükben csiszolták ők maguk: a ki több erényt, több jót gyakorolt földi életében, annak fényesebb a ruhája, ragyogóbb a koronája: tehát nagyobb a boldogsága.

Más annak a ruhája, a ki a keresztségben nyert ártatlanságot egész életében megőrizte; más azé, a ki lelkét a földön bünnel beszennyezte, de az Isten Fiának vérével a bünbánat szentségében tisztára mosta; más ismét azé, a ki Istenért s a hitért vérét ontotta; és más azé, a ki földi életében Isten dicsőségeért dolgozott, fáradozott.

Arany, selyem, gyémánt és drágakö ragyog rajtuk, de tudjátok-e, miből lett mindez? Ott látjuk a földön végzett jámbor imádságokat, gyónásokat, áldozásokat aranyszálak gyanánt beszőve az égi ruhába; ott látjuk, hogy a földön végzett önmegtagadásaink és lemondásaink, mint selyemszegély diszitik azt a ruhát; alamizsnáink, jó cselekedeteink, Isten nevében és Isten akarata szerint jól elvégzett állásbeli kötelességeinkből gyémántok és igazgyöngyök alakultak, hogy diszitsék az üdvözült nyakát, a köny, a fájdalom sóhaja, melyet Isten akaratában megnyugodva viseltünk el, drágakövé változott, hogy koronánkat ékesitse.

Oh, itt a mennyei boldogság reflexfényénél tünnek föl előttünk teljes értékükben a földi élet viszonyai. Ez a fény semmiseknek tünteti föl a föld lázas örömeit, élvezeteit és gyönyöreit, melyek után ott a tulvilágon nem marad vissza semmi, vagy legfölebb korom, mely a lelket beszennyezi; mig ellenkezőleg ez a fény elénk tárja a szenvedés, a fájdalom, a munka, az önmegtagadás, az erény valódi értékét: ezek az örök boldogság bimbói, ha ezeket szakitja le az ember az élet utján, ezekből fon lelke köré koszorut: ezekből nyilnak ki a siron túl a mennyei rózsák, melyeknek illata, pompája, szépsége megmarad az egész örökkévalóságon keresztül.

A szentek és a hittudósok egybehangzóan vallják, hogy a mennyei boldogságnak egy-egy nagyobb foka fölülmulja a föld minden boldogságát és megér minden elképzelhető szenvedést és fáradságot. S ez képezi a szentek életbölcseségét itt a földön. Ebből megértjük, miért keresik a szentek, a jámborok e földön oly szenvedélylyel, hogy jót tehessenek, miért gyakorolnak annyi önmegtagadást, oly heroikus lemondást, miért keresik önként a szenvedést, miért kérik magát az Istent, hogy inkább szenvedést, mint örömet adjon nekik a földön; miért viselik el oly hősies lélekkel a megvettetést és megaláztatást; miért tudnak oly teljesen megnyugodni a csapások alatt Isten akaratában; miért járnak szivesebben a kereszt utján, mint a földi élvezetek virágos ösvényén? Mert jól tudják, hogy ezekből szövődik a mennyei boldogság ruhája, ezekből készül a mennyei korona ragyogó diadémja.

És most, miután nagy vonásokban láttunk az üdvözültek boldogságából egy-egy sugarat, vessünk egy pillantást magára a helyre, a hol az üdvözültek tartózkodnak, a mennyországra. Szent János evangelistának egy jelenésben megmutatta ezt is az Ur. És szent János ezt igy irja le: (Jelenések könyve XXI. 18., XXII. 5.) «*És lélekben engem egy nagy és magas hegyre vitt és megmutatá nekem a szent várost, Jeruzsálemet, mely a mennyből szállott alá a földre. Az Isten fényessége volt abban és világossága hasonlitott a drágakőhöz, a jáspiskőhöz, a kristályhoz. És nagy és magas keritése vala... és a kerités jáspiskőből vala rakva, a város pedig tiszta arany, hasonló az üveghez. És a város keritésének alapkövei mindenféle drágakövekkel valának fölékesitve. Az első alapkő vala jáspis, a második zafir, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, az ötödik szárdonix, a hatodik szárdis, a hetedik krizolin, a nyolczadik beritt, a kilenczedik topáz, a tizedik krizoprász, a tizenegyedik hiaczint, a tizenkettedik ametiszt. És a tizenkét kapu tizenkét gyöngy vala, mindegyik kapu egy-egy gyöngyből és a város utczája tiszta arany, mint az átlátszó üveg. És templomot nem láttam abban, mert annak temploma a mindenható Ur Isten és a Bárány. És a városnak nincs szüksége napra, sem holdra, hogy abban világitsanak, mert az Isten fényessége világitja azt és annak*

szövétneke a Bárány... És annak kapui nem tétetnek be nappal, mert nem leszen ott éjszaka... Nem megyen abba semmi fertöztetett vagy utálatosságot cselekvö és hazug, hanem csak a kik be vannak irva a Bárány életkönyvébe... Isten és a Bárány királyi székei lesznek abban és az ő szolgái szolgálnak neki. És látni fogják az ő országát és az ő neve lesz az ő homlokaikon. És éjszaka többé nem leszen és nem szorulnak szövétnekvilágra, sem napvilágra, mert az Ur Isten világositja meg öket és országlani fognak örökön örökké». Szent János eme leirásához nem adhatok semmit, de ez is csak azt mutatja, a mit szent Pál mondott, hogy *emberi szem nem látta, fül nem hallotta, emberi sziv fölfogni nem képes, a mit Isten készitett az öt szeretök számára.*

***

Befejezésül, ájt. hallgatóim, tekintsünk arra a viszonyra, melyben a szentek és üdvözültek hozzánk állanak, velünk összefüzve vannak s melyet a szentek egyességéről vallott hitczikkely tár elénk.

Azok a szentek és üdvözültek ott a boldogság honában, nem feledkeznek meg mirólunk, nem tekintenek bennünket idegeneknek, érdeklödnek irántunk, hisz testvéreiket látják bennünk, a kik szintén hivatva vannak egykoron osztozkodni az ő boldogságukban; hallják s meghallgatják a mi imáinkat, könyörgéseinket s ezeket az Isten trónja elé viszik, az ő imáikkal egyesitik; ök is kérnek, könyörögnek számunkra Istentől segitséget, malasztot... S habár az összes szentek és üdvözültek a keresztény szeretet alapján s ezen szeretet melegségével tekintenek reánk, vannak egyesek, a kiket különös érdeklödés szálai füznek hozzánk. Ott vannak az örangyalok, kiket Isten jósága mindegyönk számára kijelölt, — ott vannak a védöszentek, kiknek pártfogása alá helyezett bennünket az Egyház a keresztség, a bérmálás alkalmával... Bizonyos az is, hogy az egyes szentek különös érdeklödéssel és szeretettel viseltetnek azok iránt, kiknek földi élete az övékéhez hasonló: a szüzek a szüzek iránt; a gyermekek, hajadonok, a kik ifjukorban a mennybe jutottak, a gyermekek, a hajadonok, az ifjak iránt; a kik e földön szegények voltak, a szegények iránt; a kik e földön szerzetesek, papok,

apáczák voltak, a szerzetesek, papok, apáczák iránt; a kik e földön sokat szenvedtek, kisértésekben voltak, azok iránt, a kik hasonló megpróbáltatáson mennek keresztül. Bizonyos az is, hogy a szentek nem feledkeznek meg arról a helyről, a hol a földön tiszteletükre templomot emeltek, a hol szobraikat, képeiket tiszteletben tartják. Bizonyos az is, hogy nem feledkeznek meg nemzetükről; a magyar szentek különös meleg érdeklődéssel néznek le reánk, honfitársaikra... S az is bizonyos, hogy ha egy anya, gyermek, atya, apácza vagy szerzetes-társ bejut az üdvösség honába, nem feledkezik meg a földön élő gyermekeiről, hitveséről, szüleiről, szerzetestársairól. S mindenekfölött van egy a menny lakói között, a legdicsőbb, a leghatalmasabb, az ég, az angyalok és a szentek Királynője, a ki mindazokat, kiket Isteni Fiának szentséges vére váltott meg, anyai szeretettel övezi, mint gyermekeit szereti.

Oh, mily boldogitó reánk nézve ez a tudat, hogy ott a menny boldogságában annyian vannak, a kik bennünket szeretnek, értünk Istennél közbenjárnak s a kiknek hő óhajtását képezi, hogy mi is egykoron osztozhassunk az ő boldogságukban.

Ne feledkezzünk meg erről a viszonyról, ájt. hallgatóim, s a földi élet nehézségei, küzdelmei között tekintsünk minél gyakrabban reájuk, lelkesitsen bennünket az ő példájuk, igyekezzünk nyomdokaikba lépni, erényeiket utánozni s hogy erre minél több erőnk legyen, imádkozzunk gyakran hozzájuk, kérjük ki az ő közbenjárásukat, különösen a boldogságos Szüz, az őrzőangyal s a védőszentek pártfogásába ajánljuk magunkat; s igy remélhetjük, általuk támogatva, segitve, hogy nevünk beiratik a Bárány életkönyvébe s akkor mi is bejutunk abba az országba, a hol a boldogság fényében fogunk országlani örökön örökké. Amen.

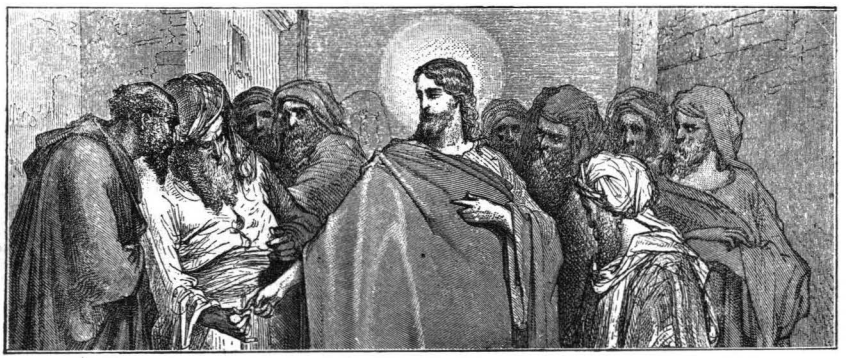

V. A TISZTITÓHELY.

Két legutóbbi elmélkedésünkben elétek rajzoltam — persze csak halvány, gyarló vonásokkal — az örökélet legmélyebb örvényét és legmagasabb csucsát, a pokol kárhozatát és a menny boldogságát. S mig a borzasztó örvény rettenetessége megremegtette lelkünket, a mennyei boldogságnak a távol messzeségből felénk sugárzó fényözöne édes vágygyal és reménynyel töltötte el szivünket. Azonban, ájt. hallgatóim, ha megkérdeznök lelkiismeretünket, de nem felületes elbizakodottsággal, hanem öszintén és komolyan, ugyan melyik lesz e kettő közül helyünk a tulvilágban? zavarba jönnénk, nem tudnánk feleletet adni. Lelkiismeretünk talán mondaná, azt nem érdemlem meg, hogy a pokol örvényébe taszittassam, hogy elkárhozzam örökre, — de ugyancsak ez a lelkiismeret kénytelen volna azt is bevallani, hogy a mennyország nagy boldogságára sem vagyunk méltók.

Nem akarok ugyan hamis bizalmat önteni belétek; jól tudjátok ti is, hogy egyetlenegy halálos bün is, ha az nincs megbocsátva e földön, a halál után a pokol kárhozatába sodorja a lelket; már pedig mily könnyen, sajnos, gyakran nevetve, játszva követnek el az emberek halálos bünöket! De mégis, ájt. hallgatóim, én titeket jó kereszté-

nyeknek tartalak, jámboroknak, vallásosaknak, a kik legalább is készakarva, szántszándékkal nem bántják, nem sértik meg a jó Istent, a kik tiszteletben tartják az ő törvényeit, azokon nem teszik tul magukat; s ha megesnék is, hogy a kisértések árja néha el-elsodort volna benneteket, gyakran járultok a szentségekhez, megbánva, meggyónva bűneiteket, azoktól igyekeztek mielőbb szabadulni.

Sőt, ájt. hallgatóim, azoknak a hittudósoknak véleményéhez csatlakozom én is teljes szivvel és lélekkel, a kik azt hiszik, hogy a katholikusoknak nagyobb része ki fogja kerülni a pokol kárhozatát. Ez ugyan nem biztos, nem dogma, nem hitczikkely; vannak nagy hittudósok, a kik az ellenkezőt állitják és igyekeznek a Szentirásból bebizonyitani, hogy t. i. az emberiség legnagyobb része, sőt a katholikusoknak nagy része is el fog kárhozni. És én megvallom, hogy ha manapság körülnézünk a világban s látjuk, hogy a katholikusok nagy része is mily könnyelmü, bünös életet folytat: bizony az ember könnyen elfogadhatónak találja e véleményt. De, mondom, én mégsem csatlakozom ehhez; én hiszem azt, hogy Jézus Krisztus kereszthalálának, érettünk ontott szentséges vérének, az általa alapitott Egyháznak, szentségeknek, mindennap ezer meg ezer oltáron bemutatott szentmisének, a világ millió tabernákulumában éjjel-nappal jelenlevő Üdvözitő önfeláldozásának és imájának, a boldogságos Szüz az őrzőangyalok és a szentek közbenjárásának mégis csak lesz annyi eredménye, hogy a megváltásnak ez az isteni müve diadalmaskodik az emberek gyengeségén és a pokol gonoszságán s legalább a katholikus hivek többségét megmenti az örök kárhozat veszedelmétől.

S valóban, bármennyire könnyelmüek legyenek is a katholikusok, mégis nagy részük legalább a halál előtt magába tér, a szent gyónás, áldozás és utolsó kenet, három nagy szentség kegyelmeivel megerősitve lépi át az örökkévalóság kapuját... Hitünk tanitja, hogy ha ezen szentségekben méltón részesültek, nem fognak elkárhozni.

De ismétlem, ájt. hallgatóim, hogy nem akarok hamis bizodalmat, alaptalan reménykedést kelteni bennetek; Isten mentsen meg mindnyájunkat attól a vakmerő, istenkisértő gondolattól, hogy hát most éljünk szivünk bünös vágyai

szerint, majd a halál óráján megtérünk, meggyónunk, áldozunk, fölvesszük az utolsó kenetet és akkor nem kárhozunk el; ha a katholikusok többsége igy hal meg, akkor erre mi is számithatunk. Ájt. hallgatóim, az ilyen vakmerő bizakodás bün lenne a Szentlélek ellen, irtózatosan lakolhatnánk meg miatta ép az által, hogy csalódnánk benne. Ki biztosit bennünket arról, hogy mikor halunk meg? Ki tudja előre, hogy halálos betegségében részesülhet a szentségekben? s ha részesülhet is, ki tudja, lesz-e elég ereje, öntudata, bánata, áhitata a betegség gyötrelmei között a szentségek méltó fölvételére?... már pedig, a ki halálos bünnel szivében hal meg, elkárhozott s a ki egyszer elkárhozott, az örökre elkárhozott. Mit ér nekünk az a nézet, hogy a katholikusok többsége valószinüleg nem fog elkárhozni, ha mi az elkárhozott kisebbséghez fogunk tartozni? Mit ér nekünk az, hogy ha esetleg 1000 katholikus közül csak 10 kárhoznék el s ezen 10 között lennénk mi is?

Midőn tehát én az Isten irgalmasságából s Jézus Krisztus megváltásának érdemeiből ezt a nézetet hangoztatom, korántsem akarlak benneteket hamis reménykedésre és bizalomra vezetni.

De, ájt. hallgatóim, ha nem kárhozunk el, megérdemeljük-e a mennyországot? A mennyországot megérdemelni! Nagy dolog ez. Az Üdvözitő egy alkalommal ártatlan kisdedet állitott tanitványai közé s azt mondá nekik: (Máté XVIII. 3.) «*Ha nem lesztek olyanná, mint e kisded, nem fogtok bemenni a mennyeknek országába*». Hallottátok, ájt. hallgatóim? Ártatlannak, tisztának, alázatosnak, kell lennünk, mint a kisdedek, ha be akarunk jutni a mennyek országába. «*Semmi fertőztetett oda be nem megy*», irja szent János a Jelenések könyvében. A menny boldogságában semmi bün, szenny, a legkisebb, legparányibb sem juthat be. — A mennyországba bejutni csak ugy lehet, ha olyan az ember lelke, mint az angyaloké, a szenteké, ha ahhoz nem tapad már semmi földies, bünös, érzékies. Nem elég az, hogy az ember lelkét a megszentelő malaszt járja át; nem elég, hogy az ember ment legyen a halálos büntől; a ki a mennyországba akar bejutni, annak már a bün ideiglenes büntetését is ki kellett állania, annak a lelkén

nem szabad a legkisebb bocsánatos bűn szennyének sem lennie, annak az erények fényében kell ragyognia.

Ki mondhatja magáról, hogy ilyen, hogy hasonló az ártatlan kisdedhez, hasonló az angyalokhoz? Csakis az ilyen mehet be halála után egyenest a menny boldogságába. Ha tehát, ájtatos hallgatóim, sem a pokol kárhozatába nem sodortatunk, sem a menny boldogságába halálunk után azonnal be nem mehetünk, hová jutunk, mi lesz a mi sorsunk halálunk után? Van ott az örökkévalóság honában a pokol kárhozatán s a menny boldogságán kivül még egy más hely is: a purgatórium, a tisztitótüz s ez lesz valószinüleg mindnyájunknak első állomása a halál után az örökkévalóság birodalmában.

Hitünknek ez a dogmája a legtermészetesebb valami; ha nem is volna világosan és határozottan a kinyilatkoztatásba foglalva, a gondolkozó keresztény magától rájönne erre a hitigazságra. Hisz ha nem volna tisztitótüz, purgatórium, beállanának a legnagyobb anomáliák, igazi lehetetlenségek. Ha nem volna purgatórium, ebből következnék, hogy minden lélek, mely az Isten megszentelő malasztjával fölékesitve megy át az örökkévalóságba, azonnal a menny végtelen boldogságába jutna. Az is, a ki egész földi életében vétkes, bünös életet folytatott, de halála előtt őszintén megtért, épen ugy, mint az, a ki földi életében Krisztusért lemondott minden örömről, Krisztusért dolgozott, fáradott, szenvedett; az is, a ki a földön épen csak a nagy bünöket kerülte, de telve volt apró hibákkal, gyengeségekkel, bocsánatos bünökkel, épen ugy bejutna azonnal a menny boldogságába, mint az, a ki gyengéd lelkiismerettel a legkisebb gyarlóságokat is igyekezett kerülni; az is, a ki legfölebb halála előtt egy-két órával, vagy egy-két perczczel tartott csak penitenciát, ép ugy azonnal bejutna a menny boldogságába, mint az, a ki husz-harmincz évet töltött el szigoru bünbánatban. Hol volna itt az igazságosság? Az Isten igazságosságának szüksége volt a tisztitótüzre. A földi bilincsekből kiszabadult lelkeknek egy nagy része nem érdemli meg a poklot, de a mennyországba sem juthat még, ezért vándorol a purgatóriumba, hogy ez megtisztitsa oly fokban, hogy bejuthasson a menny boldogságába.

Sajnos, a kereszténveknek egy nagy része a purgatórium, a tisztitótüz dogmájával nem sokat törödik, holott épen, a mint mondottuk, ez lesz valószinüleg a legtöbbre nézve az örökkévalóság legelső s tán nagyon is hosszu ideig tartó állomása; másrészt meg ebből a dogmából merithetjük a legtöbb inditóokot a jámborság, az önmegtagadás gyakorlására, a földi csapások és szenvedések türelmes elviselésére. Söt vannak keresztények, a kik a purgatóriumról szóló hitczikkelyt csak arra használják föl, hogy lanyhaságuk és közönyösségükben mindjobban meggyökerezzenek. «Kerülöm a nagy bünöket — mondják ök — s igy nem kell félnem a pokoltól; egyébként pedig élek tetszésem szerint: ugyis a purgatóriumba jutok, ott majd földi gyarlóságaimtól megszabadulok».

Tegyük ezért mai elmélkedésünk tárgyává a tisztitótüzről szóló hitigazságot, hogy ez bennünket üdvös félelemmel töltsön el, serkentsen a legkisebb bünök és gyarlóságok kerülésére is, főleg pedig buzditson arra, hogy itt a földön igyekezzünk minden erőnkből eleget tenni büneinkért, azokért Isten igazságosságát kiengesztelni.

I. Hogy van purgatórium, tisztitótüz, melybe a halál után azon lelkek jutnak, a kik nem kárhoznak ugyan el, de a menny boldogságába sem juthatnak még: ez az Egyháznak dogmája, melyet a trienti egyetemes zsinat határozottan, hitczikkely gyanánt kimondott. A purgatórium létezését nem bizonyitom elöttetek hosszas érvekkel a Szentirásból és hagyományból, csak egy tényre hivatkozom: mindenütt, a mióta a kereszténység csak fönnáll, mindenütt imádkoztak, áldozatokat mutattak be a megholtakért. Ez az eljárás a tisztitótüz hitének legfényesebb bizonyitéka. Mert miért imádkoztak volna a holtakért, ha nincs purgatórium, ha nincs tisztitótüz? Az elkárhozottakért hiába imádkoztak volna, söt azokért imádkozni, áldozatokat bemutatni nem szabad; azokért, a kik a mennybe jutottak, azokért meg imádkozni fölösleges — inkább azokhoz, mint azokért kell imádkozni, inkább az ő közbenjárásukat kell kikérni, mint a mi imádságaink, áldozataink utján érettük közbenjárni; ök nem szorultak a mi közbenjárásunkra. De igen, ha van purgatórium, tisztitótüz, mely-

ben a lelkek szenvedve tisztulnak meg, hogy bejuthassanak a menny boldogságába, akkor van helye, értelme a holtakért végzett imádságnak és bemutatott áldozatnak. S ez, a mint mondtam, oly régi, mint a kereszténység, sőt a zsidó vallásban, a kereszténység előtt is föltaláljuk ezt már. Judás Makabeus a háboruban elesettekért Jeruzsálemben áldozatokat mutattat be, mert a mint a Szentirás megjegyzi (II. Makkab. XII. 43—44.) «*jó és üdvös a holtakért imádkozni, hogy megszabadittassanak bűneiktől*».

Minő ez a purgatórium, ez a tisztitótüz? A hittudósok és szentatyák ugyszólván kivétel nélkül ezt is rettenetes büntetésnek mondják: tüz ez, a mint a neve is mutatja, rémes a lelket átjáró tüzláng, mely a mint aquinói szent Tamás tanitja, csak annyiban különbözik a pokol tüzétől, hogy mig a pokol tüze örökké tart, a purgatóriumból van szabadulás; mig a pokolban a lélek reménytelenül szenved, addig a tisztitótüzben tudja a lélek, hogy szenvedése csak addig tart, mig lelkéről a tüz le nem égetett minden szennyet, mig ki nem állotta bocsánatos bünei és gyarlóságai büntetését s az ideiglenes büntetést, mely a földön a gyónásban megbocsátott bünei után még mindig fönmaradt. De hát, ájtatos hallgatóim, ez mégis csak tüz s a tüz az rettenetes! Hisz itt a földön csak a gyertya lángja fölött sem tudjuk egy perczig kezünket tartani; mi lesz, ha órákig, napokig kell a tisztitótüz lángjában égnünk, ugy mint a földből kiásott aranyat égetik a tüzben, hogy arról minden rozsdát, nemtelen anyagot leégessen a tüz lángja. Különben mit mondok? Órákig-napokig? Nagyon kevesen lesznek azok, a kiknek elégséges lesz egy-két óra, egy-két nap a tisztitótüzben arra, hogy büneik ideiglenes büntetését kiállják, hogy gyarlóságaiktól megszabaduljanak, hogy lelkükből ez a tüz kiégessen minden földies, érzékies vonzalmat, érzelmet, vágyódást, hogy lelkük elég tiszta legyen a menny boldogságára. A legtöbb kereszténynek hónapok, évek hosszu sorozatán keresztül kell majd a purgatórium rettenetes büntetésén átmennie. Nem akarok hivatkozni egyes szentek vizióira, privát kinyilatkoztatásokra, melyekből látjuk, hogy egy-egy jámbor püspök, szentéletü apácza, a kinek jámborságát e földön mindenki megbámulta, több

évig tartó purgatóriumi büntetést kapott olyan hibákért és gyengeségekért, melyeket mi észre sem veszünk. Hanem igenis hivatkozom az Egyház gyakorlatára, melyet pedig a Szentlélek-Isten vezet, kormányoz és óv meg a hitélet terén minden tévedéstől és csalódástól. Miért engedi meg az Egyház, hogy a megholtakért miséket alapitsanak, melyeket egy-egy megholt hivőért évtizedeken, évszázadokon át mondanak? miért engedélyez több évre terjedő bucsukat, melyek a megholtak üdveért is fölajálhatók? Ha nem volna lehetséges, hogy a purgatórium szenvedése soká, nagyon soká tartson, akkor az Egyház ezt a gyakorlatot nem követhetné.

Rettenetes gondolat ez, ájtatos hallgatóim, évtizedeken. sőt tán még tovább is szenvedni a földi élet után; mikor az ember már azt véli, hogy most nyugalomra, békére talál, a föld annyi szenvedése és küzdelme után, ime eléje tárul ismét egy ujabb szenvedés, a mely tán hosszabb ideig tart. mint tartott földi élete?

Pedig ez igy van; ha az isteni kinyilatkoztatás rendszerébe mélyebben betekintünk, mind világosabb és világosabb lesz előttünk a purgatórium büntetésének hosszu időtartama és rettenetessége. Tudjuk a kinyilatkoztatásból. hogy a halálos bűn büntetése az örök, végnélküli pokol. A bocsánatos bün büntetése pedig a purgatórium. De, ájtatos hallgatóim, a bocsánatos bün is csak bün, az Isten megsértése, az Isten megbántása, az ő törvényének megszegése; igaz, hogy kisebb dologban, de mégis sértés az Isten ellen, eltérés az ő törvényétől. Ha tehát a nagyobb sértést örök büntetéssel sujtja, a kisebbnek büntetése is arányos lesz a bünnel; ha egy halálos bünért örök kárhozat vár reánk, valóban egy-egy bocsánatos bünért nem tünik föl soknak az évekig tartó purgatóriumi büntetés.

Vagy tekintsünk egy más körülményre. A ki itt a földön őszintén megbánja és meggyónja büneit, azok meg lesznek bocsátva, az örök büntetés el lesz engedve, de nem az ideiglenes büntetés. Itt van egy bűnös, házasságtörő volt. vagy gyilkos, megbánta és meggyónta büneit. Nem fog elkárhozni, az örök büntetés el van engedve. De hátra van az ideiglenes büntetés. Azt hiszitek, az az egy-két olvasó elimádkozása, a mit a pap penitenczia gyanánt neki föllad.

elégséges penitenczia, elégséges ideiglenes büntetés lesz ezekért a nagy bünökért? Tudjátok-e, hogy az ős-egyházban egy-egy házasságtörő 15—20 esztendeig, egész földi életén át szigoru penitencziát tartott bünének megbánása és meggyónása után? Ez is rámutat arra, mily hosszu lesz valóban a purgatórium szenvedése és büntetése.

A szentatyák és hittudósok legnagyobb része a purgatóriumot rettenetes büntetésnek tartják; azonban van egy más nézet is a tisztitótüzről, melyet főleg genuai szent Katalin és szálezi szent Ferencz vallottak magukénak. Ez a nézet is elismeri, hogy a purgatórium tüz és szenvedés, de különbözik a fölfogás. Mig az előbbi nézet inkább csak az Isten büntetését emeli ki és hangsulyozza: az a nézet, melyet szent Katalin és szálezi szent Ferencz fejtettek ki, a lélek érzületét veszi szemügyre. Azt mondják, hogy a lélek a halál után Isten trónja elé jutva, látva Isten fölségét és szentségét, a menny boldogságát egyrészről, de látva másrészről azt is, hogy ő még nem oly szent, nem oly tiszta, nem oly tökéletes, hogy a menny boldogságában helyet foglalhatna, önként keresi a tisztitótüzet, önként veti magát abba a lángba, mely hivatva van őt megtisztitani, méltóvá tenni a menny boldogságára; sőt föltéve, hogy Isten azt mondaná neki, jöjj be a boldogság országába, nem menne, hanem a tisztitótüzbe vetné magát, mert érzi, hogy a menny boldogságához nem elég tiszta. Ezt a fölfogást a földi élet viszonyaiból vett analogiával is megvilágithatjuk. Kérdelek benneteket, ájtatos hallgatóim, elmennétek-e valamely nagy ünnepélyre, fényes bálba, társaságba fésületlenül és pongyola háziruhában? vagy kérdelek benneteket, minő érzés lehet az, ha egy fiatal leány elökelő, fényes társaságában észreveszi, hogy öltözéke szakadozott, hogy fehér ruháján egy nagy zsirfolt van, a mit otthon nem vett észre? Mit gondoltok, nem szeretne-e ő a föld alá sülyedni szégyenében, nem igyekszik-e eltünni, elillanni abból a társaságból? Hasonló a lélek helyzete is a tulvilágon: a mig látja, hogy hozzá bármi kis szenny, folt, bünös hajlam vagy vonzalom tapad, nem mer belépni a menny boldogságába, hanem fölkeresi a tisztitótüzet, hogy ott megtisztuljon minden földi salaktól s tisztán, ragyogón léphessen az üdvözültek társaságába.

Ez a két nézet a purgatóriumról teljesen összeegyeztethető, sőt csakis e kettőnek összekapcsolása adja meg a helyes fogalmat a tisztitótüzről: az az Isten büntetése minden legcsekélyebb bünért, másrészt az a lélek teljes megtisztulásának a helye.

2. Azonban, ájtatos hallgatóim, a tisztitótüznek ez a megszivlelése rendkivül fontos, gyakorlati igazságokat juttat eszünkbe.

Először is ez rámutat arra, hogy nem elég csak a nagy, a halálos bünöket kerülni, hanem óvakodnunk kell az apró hibáktól, bocsánatos bünöktől is; hisz azokért is rettenetes, tán hónapokon, éveken keresztül tartó büntetés vár reánk. Itt látjuk, hogy még sem oly csekély dolog, oly semmiség azok az apró hazugságok, hiuságok, szeretetlen, megszóló beszédek, engedetlenségek, türelmetlenség, kisebb indulatosság, ellenszenv, apró-cseprő czivakodások, összeszólalkozások, az imádságban való hanyagság és szórakozottság, melyekkel itt a földön oly keveset törödünk, melyeket megbánni is alig tudunk, melyeket nem tartunk szükségesnek meggyónni. Igaz, nem épen szükséges ezeket meggyónni, hanem majd szükséges lesz értük a purgatóriumban szenvedni.

Oh, ájtatos hallgatóim, a purgatórium tüze megtanit bennünket arra, hogy kerüljük a bocsánatos bünöket is, a kicsinységeknek látszó gyarlóságokat is, hisz mindezekért, ha nem kerüljük, a tisztitótüz lángjában fogunk égni. De megtanít bennünket másra is a purgatórium szemlélete; megtanit arra, hogy itt a földön igyekezzünk eleget tenni büneinkért, itt a földön gyakoroljunk minél több önmegtagadást, viseljünk el minél több szenvedést, a mi által büneinkért eleget tehetünk, azokért az ideiglenes büntetést kiállhatjuk, a purgatórium szenvedésétől részben vagy egészben megszabadulhatunk. Mert ne gondoljátok azt, ájtatos hallgatóim, hogy azzal az 5—6 Miatyánkkal, a mit a gyóntató penitenczia gyanánt fölad, el van végezve minden. A bün örök büntetése van csak elengedve, hátra van még az ideiglenes büntetés. Ezt elvégezhetjük részben vagy egészben itt a földön is; de ha csak egy szemernyi marad is a másvilágra, azt a purgató-

rium lángjában kell elszenvednünk. Nézzétek meg a régi egyház kánonjait: olyan bünökért, melyekért a mai elpuhult korban, 8—10 Miatyánk penitencziát kaptok, régente egy, három, négy évig tartó penitencziát adott fel az Egyház. Az Egyház ma engedett szigoruságából, de az Isten nem fog engedni, a bünért a megérdemelt büntetést ki kell állanunk.

Azonban, ájtatos hallgatóim, van itt a földön ezer meg ezer alkalmunk és eszközünk bűneinkért eleget tenni és a purgatórium szenvedését vagy egészen vagy részben megszüntetni. Itt az önmegtagadás és lemondás ezer meg ezer alkalma, a szenvedés, betegség, csapások türelmes, Isten akaratában megnyugvó elviselése. Mindez által a purgatóriumnak talán hetekig, hónapokig tartó szenvedésétől válthatjuk meg magunkat. Mert, ájtatos hallgatóim, ezek a mi kis önmegtagadásaink, lemondásaink bevonva Jézus Krisztus érdemeivel, azok által megnemesitve nagy értékkel birnak az Isten előtt. A türelem a szenvedésben, az Isten akaratában való megnyugvás egy-egy csapásban több Isten előtt s jobban megtisztitja a lelket, mint purgatóriumnak talán hónapokig, évekig tartó tüzlángja.

Egy igazán vallásos iparosról olvastam, hogy rettenetes kínok között szenvedett halálos betegségében, de mindig a szemei előtt lévő keresztre, tekintett. A pap, ki a szentségekben részesitette, kezdte vigasztalni: «Csak bátorság, barátom, ezek a rettenetes szenvedések nem tarthatnak soká». Erre igy felelt a jámbor szenvedő: «Atyám, nem kivánom, hogy hamar megszünjenek e szenvedések, ezekben látom az én purgatóriumomat», majd a kereszthez fordulva igy szólt: «Ugy-e, édes Jézusom, nem szólitasz addig magadhoz, mig itt betegágyamban minden bünömért eleget nem tettem? Reménylem, hogy ebből az ágyból egyenest a mennyországba jutok».

Ájtatos hallgatóim, kövessük mi is e jámbor gondolkozását, ha szenvedés, csapás, bánat, szomoruság ér bennünket, viseljük el azt türelemmel, Isten akaratában megnyugodva, viseljük el penitenczia gyanánt bűneinkért, s ezzel a purgatórium szenvedésének egy részétől, vagy talán az egésztől is megszabadulunk.

Használjuk fel azután az Anyaszentegyház által oly nagylelküséggel, oly pazarul engedélyezett bucsukat. Mint már emlitettem, a régi Egyház nagy és szigoru büntetéseket mért a bünösökre. De a mint a hitélet meglazult, az emberek elpuhultak, a szigoru penitenczia is megszünt. De az Egyház segitségére sietett a mi gyarlóságunknak, Krisztus érdemeinek kincseivel fedezi a mi tehetetlenségünket, ezer meg ezer bucsut engedélyez, apró imádságokhoz s jócselekedetekhez köti azokat; egy-egy kis imához száz napi, egy évi, tiz évi bucsut füz, a mi megfelel a régi egyház ugyanaddig tartó büntetésének. Bizonyos az, hogy Isten is elfogadja ily értelemben a bucsukat, mert Ő maga mondta apostolainak, a miket feloldoztok a földön, föl lesznek oldva a mennyekben is. Tehát bizonyos az is, hogy ezen bucsu-imádságok alapján ugyanannyi büntetést enged el a purgatóriumból, a mennyit a régi Egyház száznapi, egy, három, tizévi vezeklése alapján elengedett. Itt, az Egyház által engedélyezet bucsukban, ha szabad igy szólanom, tüzfecskendőt ad maga az Isten kezünkbe, melylyel a reánk váró purgatórium tüzlángját oltogathatjuk.

* * *

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, tekintsünk a purgatóriumban szenvedő lelkekre, ott találjuk jó ismeröseinket, a szülő talán gyermekeit, a gyermek szüleit, az özvegy férjét, a testvér testvéreit. Hisz emlitettem, hogy a halál után egyenesen bejutni a mennyországba nehéz, nagyon nehéz. Ott szenvednek ők kimondhatatlan gyötrelmeket. Egyházunk pedig azt tanitja, hogy a mint saját purgatóriumbeli szenvedéseinket itt a földön megválthatjuk, ugy földi jócselekedeteinket, imáinkat, szenvedéseinket, a bucsukat, a szentmiséket a purgatóriumban szenvedőkért felajánlhatjuk s igy az ő szenvedéseiket megröviditethetjük. Hallottad, te kesergő anya, meghalt leányod szenved a tisztitótüz lángjában, s te az ő szenvedésén könnyithetsz! Hallottad, te gyászoló árva, drága, szeretett anyád a tisztitótüz lángjában szenved s te enyhitheted az ő szenvedését! És te özvegy, ki siratod szerelmedet, a drága férjet, ő most is szenved a purgatórium tüzében, ha te igazán szereted őt, ha szerelmed még

nem hült meg iránta, segithetsz rajta. Minden imádság, szent áldozás, szentmise, bucsu, önmegtagadás és szenvedés, melyet drága halottaitokért felajáltok, enyhiti, megröviditi az ő szenvedéseiket.

Sajnos, ezek a drága halottak soha ily mostoha eljárásban nem részesültek, mint manapság. Igaz, kapnak drága koporsót, selyem szemfödelet, pompás koszorut, igaz megföstetik arczképeiket, hogy visszaemlékezhessenek reájuk, igaz, halottak estéjén rendeznek nagy illuminácziót a temetökben, mely inkább a hiuság, mint a kegyelet kifolyása, de vajjon mindez enyhiti-e az ő kinjaikat? Imádkoznak-e a halottakért, mondatnak-e értük miséket? fölajálják-e értük a szenvedést?... Oh, ájtatos hallgatóim, az igazi keresztény nem hagyja el a behantolt sirhalommal drága halottját, nem elégszik meg azzal, hogy emléket állit neki s azt évenkint egyszer megkoszoruzza, az igazi keresztény követi lelkében az elköltözöttet a másvilágra, ott is vele van, mint jó testvér, gyermek, anya, hitves és imáival, jócselekedeteivel, önkéntes szenvedéseivel igyekszik enyhiteni az ő szenvedéseit.

Minél jobban profanálja a modern világ a holtak kultuszát, annál jobban igyekezzetek ti, ájtatos hallgatóim, igazi keresztény szellemben ápolni a kegyeletet halottaitok iránt. A purgatórium tüze, ez önt fényt, világosságot a mi halottainkra, ez mutatja meg, minö kegyelettel viseltessünk irántuk, de egyszersmind ez bevilágit saját életünkbe is s megtanit a bün kerülésére, igazi bünbánatra, jámbor, erényes életre. Adja Isten szent kegyelme, hogy ugy legyen. Amen.

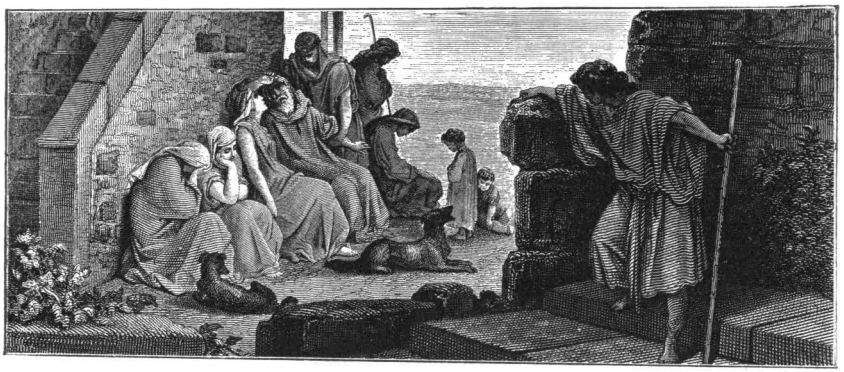

VI. AZ UTOLSÓ ITÉLET.

Ha visszaemlékeztek első beszédemre, abban a halálról szólottam s azt mondottam, hogy a halál kettős jelentménynyel bir: elpusztulása a testnek s a lélek átvándorlása az örökélet birodalmába. S mi elmélkedéseinkben ezt a lelket követtük a túlvilágban: láttuk az Isten trónja előtt a halált követő különleges itéletnél; láttuk az elkárhozott lelket a pokol kínjai és gyötrelmei között; láttuk az üdvözült lelket a menny boldogságának fényében; láttuk a még nem teljesen tiszta lélek szenvedését a purgatórium tisztitó tüzében. Mindig és mindenütt csak a lelket láttuk remegni Isten itéletétől, kínlódni a kárhozatban, örvendeni a mennyekben, szenvedve megtisztulni a purgatóriumban. Hol van a test? A földben elrothadt, a férgek tápláléka lett, elporladt, megsemmisült egészen. Hogyan lehetséges ez? Hiszen a lélek legtöbb bűnének ez a test volt az előidézője, okozója, vagy legalább is bűnrészes eszköze. A test élvezetéért, az érzékek gyönyöréért, a hus és a vér szilaj vágyaiért hagyta el az ember leginkább az Isten törvényét. A legtöbb bűnt el sem követhette volna a lélek a test nélkül; hogyan lehetett volna mértékletlen, érzékies, parázna? Hát nem a szemeivel, a nyelvével, a füleivel, kezével és lábával, nem testével s annak érzékeivel követte el leggyakrabban

a bünt? S most, ott a tulvilágon csak a lélek kínlódjék az egész örökkévalóságon keresztül a pokol gyötrelmei között, mig bünre csábitója, büntársa a test már nem érez semmi kínt, semmi büntetést — elrothadt, megsemmisült? Hát igazság ez?

Vagy nézzünk föl oda a menny boldogságába: ott látjuk az üdvözült lelkeket Isten látásában, a szeráfok és kérubok boldogságában ragyogni, fényleni. S ha megkérdezzük tőlük, miért kaptátok e nagy jutalmat, — felelik: a földön szerzett érdemeinkért, ott végzett jócselekedeteinkért. Igen ám, de nem magatok szereztétek ezeket az érdemeket, nem magatok végeztétek jócselekedeteiteket: volt nektek ott a földön egy hü társatok, a test, a mely veletek fáradott, szenvedett, munkálkodott. Hisz a test nélkül sok érdemet nem is szerezhettetek, sok erényt nem is gyakorolhattatok volna. A szüzesség, a tisztaság nem érdeme az angyaloknak, a puszta lelkeknek, a kiknek nincs testük; ez csak az ember érdeme lehet, a kinek teste van s annál nagyobb érdeme, minél forróbb volt a vére, melyet lehütött az Isten szerelmével; minél érzékiesebb volt a teste, melyet mintegy átszellemitett hitével és jámborságával. Mi által gyakorolták a lemondást, az önmegtagadást azok, a kik most a menny boldogságában vannak, nem-e a test által? Megfékezték szemeiket, hogy ne lássák a föld hiuságait; elzárták füleiket, hogy ne hallják a bünös gyönyörök csábitó hangját; megzabolázták nyelvüket; a bőjt és önsanyargatás által megsorvasztották testüket: ezek által szerezték a mennyei korona legtöbb drágakövét, de mindez csak a testben, a test által volt lehetséges. S a szentek, az üdvözültek mennyei boldogságának legnagyobb része a földi szenvedésekből fakadt, — de ezeknek a földi szenvedéseknek ismét a test volt a legkiadóbb forrása. A vértanuknak testét korbácsolták meg, testét égették a máglyán, testét dobták a vadállatok elé, testét húzták bitófára, lőtték át, szabdalták föl. Az ember teste által szenved legtöbbet: a nyomor, a szegénység, a betegség mind a test utján hozza rezgésbe a lelket, okoz neki fájdalmat. Tehát a test is résztvett itt a földön a munkában, a lemondásban, a szenvedésben s most ott a tulvilágon csak a lélek örüljön

a menny boldogságában az egész örökkévalóságon keresztül? mig a test annyi önmegtagadás, gyötrődés, szenvedés után, mely az igazaknak része volt a földön, ne nyerjen semmi jutalmat, megsemmisüljön egészen, porait a szél hordja szét, csontjait a férgek morzsolják össze? Hol itt az igazság?

Nem lelkek éltek itt a földön, nem lelkek voltak gonoszok vagy jámborok, bünösök vagy erényesek, büntetésre vagy jutalomra méltók, hanem emberek, a kik testből és lélekből állanak, s a kik akár vétkeztek, akár erényt gyakoroltak, ezt nemcsak lelkükkel, testükkel is végezték. Következésképen az Isten jutalmát vagy büntetését az egész ember megérdemli, nemcsak a lélek, hanem a test is.

És valóban, ugyanezt tanitja az isteni kinyilatkoztatás is: sem az elkárhozott lelkek szenvedése, sem az üdvözült lelkek boldogsága még nem teljes; az örökélet birodalmában még nincs teljesen befejezve minden, sem a boldogság, sem a kárhozat; az isteni igazságszolgáltatásnak még lesz egy napja, mely mindent befejez, megkoronáz. Mindennap imádkozzuk a Hiszekegyben: «Hiszem a testnek föltámadását és az örökéletet», — ennek a hitágazatnak is még be kell teljesülnie, hogy a túlvilág öröme vagy szenvedése, boldogsága vagy kárhozata megnyerje betetőzését. El fog jönni a nap, melyen föltámad a test is, ismét egyesül lelkével s az egész ember megy át az örökkévalóság birodalmába, hogy elvegye jutalmát vagy büntetését. Ez a nap az utolsó itélet napja leszen.

Hiányos volna elmélkedéseink vázlata, az örökélet birodalmáról alkotott fölfogásunk az utolsó itélet megszivlelése nélkül. Tegyük ezért mai elmélkedésünk tárgyává ezt a nagy napot, az isteni igazságszolgáltatás koronáját.

* * *

A lélektől elhagyott testet beteszszük a sirgödörbe, ott elporhad, széthányódik, tán egy-két század mulva fölássák a temetőt, hogy egy uj városnak rakják le alapjait, szétszórják a csontokat, uj meg uj sirok keletkeznek a régiek fölött. De végre, — mikor, nem tudja senki, mert a mint Jézus Krisztus világosan megmondotta, ezt a napot még az angyalok sem tudják, csak a mennyei Atya, — mondom végre, tán százezer esztendők után, de végre mégis eljön a

jelen világ vége, a nagy nap, mely az isteni Gondviselés jelen müvének lesz befejező jelenete, mintegy utolsó fölvonása. Nagyszerü, felséges, isteni lesz ez a befejezés, a mint nagyszerü, felséges, isteni volt a kezdet, az első fölvonás. Isten szavára jött létre a föld, gyultak ki az égen a nap, hold, a csillagok; Isten szavára éledt meg a föld, hajtott füvet, vírágot, bokrot, hozott létre rétet, csalitot, erdőt; Isten szavára jött élet a vizekbe, a rétekre, erdőkbe; a csuszó-mászó, lótó-futó, repkedő állatok az ő szavára népesitettek be mindent: ép igy lesz a jelen világ utolsó fölvonása is. Az ő szavára kialszik a nap, elsötétül a hold s az ég boltjáról lehullanak a csillagok. Maga Jézus Krisztus mondja, hogy ez lesz az utolsó itéletnek a kezdete. Ebben a rémes katasztrófában a földön élő emberek is mind meghalnak, — el van ugyanis rendelve Isten által, hogy minden ember meghaljon, — de csak azért, hogy rögtön a halál után a többi halottakkal föltámadjanak. Mert, a mint Jézus Krisztus tanitja, elküldi e napon angyalait, hogy életre szólitsák a holtakat. Minő jelenet leszen ez: mikor egyrészt a nap és a hold elsötétülnek, a csillagok lehullanak, a földön, mint szélvihar, a halál lehellete megöl mindent; majd fölhangzik az angyalok harsonája, megnyilnak a sirok, megnyilik a föld s mindenfelől emberek milliói és milliói jönnek elő. Langy tavaszi eső után nem tör elő oly gazdagon a rét pázsitja, mint most az angyalok életre hivó szózatára, lépnek ki a föld porából megelevenedve az emberek: a ki csak valaha e földön élt, Ádámtól kezdve százezer éveken át az utolsó napig, mind-mind föl fog támadni.

A hitetlenek mosolyognak, ha a test föltámadásáról hallanak beszédet s ezerféle okoskodással állanak elő, melyekkel bizonyitani akarják, hogy a testnek föltámadása teljes lehetetlenség, teljes képtelenség. Azonban, ájt. hallgatóim, kérdezem, annak az Istennek volna lehetetlen a testek fötámasztása, a ki a semmiből létrehozta az eget, a földet, a hegyeket, erdőket, tengereket, állatokat és embereket. A ki semmiből létrehozta egy szavával a mindenséget, annak mindenható szava a szél által széthordott porszemekből is visszaállitja az emberi testet. «*Valóban esztelen ember az* — a mint szent Pál apostol mondja — *a ki kételkedve*

kérdezi, vajjon föltámadnak-e a halottak?» (I. Kor. XV. 35—36.)

Föltámadnak tehát a holtak: megnyilik az ég, a pokol, a tisztitó-tüz s a lelkek visszajönnek a földre, hogy megelevenitsék testeiket. De különös látvány tárul elénk, ájtatos hallgatóim. Ez a föltámadás pillanata mintegy ide a földre varázsolja a poklot is, meg a mennyországot is. A mint ránézünk a föltámadott testekre, emberekre, azonnal látjuk az óriási különbséget közöttük: az egyiknek teste dicsőségtől ragyog, a boldogság fénye árasztja el: ez üdvözült lesz, a kinek a lelke már a menny boldogságát megizlelte s a kire a lélek túlvilági boldogsága kiönti fényét és édességét. A másik ijesztő, visszataszitó alak, élő halott, rothadó hulla, mely mégis él és mozog: ez egy elkárhozott, kinek lelke a pokol kínját és gyötrelmét átönti a testbe is, ugy hogy a ki meglátja, borzadva visszariad tőle, mint a próféta mondja. Ez a Szentirásnak világos és félre nem érthető tanitása, hogy az igazak megdicsőült testben fognak föltámadni s a test dicsősége, szépsége arányban lesz földön szerzett érdemeikkel; a gonoszok föltámadása pedig olyan lesz, hogy az inkább halálnak, mint életnek nevezhető s ezért mondja szent János is a Jelenések könyvében a gonoszok feltámadását: *második halálnak.* (Jelenések könyve. XX. 14.)

Ájtatos hallgatóim, minő jelenetek lesznek majd ott a föltámadás pillanatában! A ki ezen a földön a test szépségeért, a test kivánságaiért, a test kényelméért elhagyta az Isten törvényét, *a ki,* a mint szent Pál apostol mondja: «*a testben vetett: most a testben fogja aratni az enyészetet*». A mint az elkárhozott lélek ismét egyesül testével, annak kínja, gyötrelme átjárja a test tagjait, át a csontokat, a velőket; annak megátkozott gonoszsága kiül az arczra, kivillog a szemekből; az elkárhozott lélek rútsága bevonja iszonyával most már a testet is, a ki csak látja, megrémül, visszariad tőle, azok is, a kik a földön bámulták szépségét, a kiket a földön a bünre csábitott, a kikkel vétkezett, a kiket e földön egy-egy mosolya boldogitott: azok is iszonyodva fordulnak el tőle, rokonai, szülei, gyermekei mind, mind ijedve hagyják el öt.

Oh, most itt ez a jelenet, mutatja meg világosan: ki

az, a ki igazán szereti testét. Nem az, a ki e földön mindenben csak testének vágyait követi, a ki csak annak gondozására, kényelmére fordítja egész életét, oh nem, hisz az ilyen legnagyobb gyötrelmét testében fogja feltalálni az utolsó itélet napján. Hanem igenis az szereti testét igazán, a ki az Isten törvényeinek igája alá kényszeriti, a ki tisztaságban és mértékletességben, önmegtagadásban, áldozatokban és szenvedésekben neveli testét az utolsó itélet napjára, mert akkor a test, mint a Szentlélek örök temploma ragyogni fog a dicsőségtől és a soha többé meg nem szünő boldogságtól. Igen, ájtatos hallgatóim, annál dicsőbb lesz a föltámadt test, minél többet szenvedett a földön; minden egyes önmegtagadás a szépségnek, a boldogságnak egy-egy uj sugarát önti rá; akkor örülünk csak igazán annak, hogy szigoruan bántunk testünkkel, minél szigorubban, minél kegyetlenebbül bántunk vele a földön, annál nagyobb lesz most érte a jutalom, a fény, a dicsőség, a boldogság.

De ime, egyszerre szelid fény és világosság árad szét az eddig sötét égboltról s feltünik az Isten fiának jele, a fénylő kereszt, majd megjelenik Jézus Krisztus, körülvéve angyalaitól, hogy itéletet tartson a világ felett. (Máté XXIV. 30—31.)

Oh, ájtatos hallgatóim, minö jelenet leszen ez, midön testi szemeinkkel fogjuk meglátni az égboltján átszürödő keresztet s a kereszt nyomán az Üdvözitőt! El tudjuk-e képzelni azoknak a rémületét, kétségbeesését, örült fájdalmát, a kik a földi élet alatt ezt a keresztet s az Üdvözitőt kinevették, kigunyolták, benne nem hittek; a kik ezt a keresztet csak mesének, babonának, fanatikus emberek találmányának tartották; a kik a földön ellenségei voltak a keresztnek, a kik döreségnek tartották azt s a mi vele összefügg, az önmegtagadást és a lemondást — el tudjuk-e képzelni mindezeknek a rémületes kétségbeesését? Futni, menekülni akarnának e látvány elöl, de nem lehet; kiabálják a szikláknak: essetek ránk; a hegyeknek: temessetek el!

Mig másrészről akkor fog igazán beteljesülni az Üdvözitő szava: «*Boldogok, a kik nem láttak s mégis hittek bennem*». (János XX. 29.) Minö édes boldogság fogja átjárni azoknak a szivét, a kik e földön hiven szolgáltak Jézusnak; a kik

az ő keresztjét hordozták mellükön, homlokukon, a kik ebbe a keresztbe helyezték minden reményüket, a kiknek ez a kereszt volt az életben világító fáklyájuk, a kiket ez a kereszt tartott távol a bünös élvezetektől, a kiknek ez a kereszt adott erőt a szenvedések elviselésére, a kiket ez a kereszt ösztönzött önmegtagadásra és lemondásra, a kik igazi keresztények voltak, kereszt-viselők, kereszt-hordozók, a kiknek főtörekvését képezte, hogy Jézus Krisztust kövessék a lemondásban és a szenvedésben. Minő örömmel és boldogsággal fogják ezek megpillantani az ég boltozatán kigyuló keresztet s ezután a menny boldogságában megjelenő Üdvözitőt!

S ekkor — a mint az Üdvözitő mondja — angyalai által elválasztja az igazakat a gonoszaktól: «*Azok az ő jobbjára, ezek baljára soroztatnak*». (Máté XXV. 31—33.) Nem lesz nehéz ez az elválasztás; hisz, a mint már elöbb emlitettem, az üdvözült vagy elkárhozott lélek rányomja a testre a dicsőség fényét vagy a kárhozat borzalmát; az angyalok légiói könnyen fogják eszközölni az embereknek ezen örök időkre szóló szétválasztását. De minő elválasztás lesz ez: nemcsak a testek, hanem a szivek is elválnak örökre, a két tábor között áthidalhatatlan űr támad, mely még a visszaemlékezést, még a gyermeki, szülői, hitvesi szeretetet is megszünteti. Ha az anya jobbkézről lesz s a gyermeke balkézről, vagy megforditva; ha a férj balkézről s a feleség jobbkézről; ha az egyik testvér jobbkézről, a másik balkézről: akkor elszakadtak egymástól sziveik is örökre. Oh, ti anyák, kik annyira szeretitek gyermekeiteket, ha az egész örökkévalóságban velük akartok lenni, neveljétek öket jámboroknak, vezessétek őket az erények utján, óvjátok meg őket a büntől, gondozzátok necsak testüket, hanem még inkább lelküket s akkor nem fogjátok öket elveszteni soha. S ti asszonyok, kik forró szerelemmel ragaszkodtok férjetekhez, ha nem akartok tőle örökre megválni, ápoljátok benne a vallásosságot, legyetek az ő lelkének őrzöangyalai, hogy az utolsó itélet napján az Üdvözitő jobbján ismét rátaláljatok.

De miért történik ez az elválasztás, ha már ugyis mindegyik érzi testében is az üdvösséget vagy a kárhoza-

tot. Azért, ájtatos hallgatóim, mert most lesz a végső igazságszolgáltatás. «*Mindenkinek megadja e napon, a mit érdemelt*» (Máté XVI. 27.) — mondja az Üdvözitő. Az Ur Jézus az egész világ előtt fogja megjutalmazni az erényt, a jócselekedeteket; de egyszermind az egész világ előtt fogja leálczázni, megszégyeniteni és büntetni a vétket, a gazságot, képmutatást és szentségtörést.

Itt a földön most egyenlően árasztja napját az igazakra és gonoszakra; itt a földön elfátyolozza előttünk az emberek szivét; itt a földön a legtöbb bün nem nyer büntetést, a legtöbb erény nem nyer jutalmat, sőt, habár a lelkek a halál után elveszik jutalmukat vagy büntetésüket, mi arról nem tudunk semmit, nem tudjuk, kik kárhoztak el, kik üdvözültek. Már pedig az igazságosság csak akkor lesz teljes, ha mindazok, a kik tanui voltak az érdemnek vagy bünnek, tanui lesznek a jutalomnak vagy büntetésnek; ha mindazok, a kik épültek az erényes jámborságon vagy a kik megbotránkoztak a bünösök arczátlanságán, látják az erény diadalát s a bün megszégyenitését; ha a képmutatás azok előtt lesz leálczázva, a kiket a földön megcsalt; ha a botránykoztatót azok előtt sujtja az Ur haragja, a kiket a földön megbotránkoztatott; ha a gonoszság azok előtt lesz megbüntetve, a kik fölött a földön diadalmaskodott; ha az erény azok előtt nyer kitüntetést, a kik azt a földön kinevették és megvetették; ha a lemondás, önmegtagadás, alázatosság, mely a földön elrejtőzött, napfényre kerül.

Ez fog megtörténni az igazságszolgáltatás nagy napján. Akkor fog beteljesülni, a mit szent Pál apostol mond: «*Eljö az Ur, ki a sötétség titkait is megvilágositja és a szivek szándékait is kinyilatkoztatja — és akkor lesz kinek-kinek dicsérete az Istentől*». (I. Korinth. IV. 5.)

De mily rettenetes lesz ez a gonoszokra nézve, ha az igazságos Biró lerántja a leplet, fátyolt életükről s az egész világ elé állitja szivük minden gonosz vágyát, lelkük minden aljas gondolatát, életük minden utálatos cselekedetét; mikor majd az Ur megteszi, a mit a prófétánál mond: «*És rád bocsátom haragomat és megitéllek téged utaid szerint és eléd teszem minden utálatosságodat; és nem kimél szemem téged és nem könyörülök... hanem rád rakom minden vétkedet...*

fölfedezem szégyenedet a te orczád előtt, megmutatom a nemzeteknek mezitelenségedet és az országoknak gyalázatodat». (Ezechiel VII. 8—9.)

Látni fogunk ott majd embereket, kik tán koronát viseltek a földön, országokat kormányoztak, kiknek tudományát, művészetét az egész világ megbámulta, kik kincseikben, gazdagságukban kéjelegtek s most az egész világ előtt pellengére állittatnak: «*Felfödözöm szégyenedet, megmutatom a nemzeteknek mezitelenségedet és az országoknak gyalázatodat és rád rakom minden vétkedet*» s ök megszégyenülve, megsemmisülve, összetörve, kétségbeesve mondják a szikláknak: essetek ránk, a hegyeknek: temessetek el!

S látni fogunk majd nöket, lányokat és asszonyokat, kiket e földön tán erényes, jámbor nőknek, tisztaszivü lányoknak, hü hitveseknek gondoltunk, kik tán a jámborság álarcza alá rejtették szégyenletes bünеiket, hütlenségüket: látni fogjuk, mint leplezi le öket az Ur: «*Nem kimél szemem téged és nem könyörülök... hanem rád rakom minden vétkedet és megmutatom az országoknak gyalázatodat*» (Ezechiel VII. 4.) — és látni fogják az ö undok vétkeiket, utálatos képmutatásukat gyermekeik, férjeik, testvéreik, gyóntatóik, kik előtt a földön annyi ravaszsággal leplezték gonoszságaikat, és látni fogja az egész világ szégyenüket, ök pedig kétségbeesve fogják mondani a szikláknak: essetek ránk és temessetek el!

Ájtatos hallgatóim, szégyenlitek bünеiteket és gyarlóságaitokat? nem akarjátok, hogy azokat megismerjék az emberek? nem óhajtjátok, hogy szivetek legtitkosabb vágyai, lelketek gondolatai, szenvedélyeitek titkos cselekedetei mintegy fotografiában megörökitve közszemlére tétessenek? Oh bánjátok meg azokat s valljátok be öszintén a szent gyónásban, az irgalom nagy szentségében. A bánat könyei és az Ur Jézus irgalma letörül minden szégyent, minden gyalázatot a lelketekről. Mert, a mint az Ur mondja a prófétánál: «*Ha olyanok bünеitek mint a karmazsin, megfehérednek mint a hó és ha pirosak is mint a bibor, lesznek mint a fehér gyapju*». (Isaias I. 18.)

Az öszintén megbánt és meggyónt bünök miatt nem kell félnünk, azok miatt nem fogunk szégyenkezni az utolsó

itélet napján; de ha csak egy bün marad is lelkünkön, akármilyen titkos szenvedély, akármilyen rejtekben elkövetett bün, akármily régen követtük is azt el — az utolsó itélet napján feltárul az egész világ előtt.

De fölfedi az igazságos Biró a jók erényeit is az egész világ előtt a maguk igazi fényében és értékében. S látni fog a világ csodákat! Látni fogja, hogy a mit a földön bolondságnak, esztelenségnek tartott, a mit kinevetett és kigúnyolt: az részesül most tiszteletben, elismerésben, jutalomban és dicsőségben: a lemondás, az önmegtagadás, a bünbánat, a szigoru élet, a test és a lélek vágyainak megzabolázása, az imádság, a tisztaság, az alázatosság, a mértékletesség, ezek lesznek az igaz Biró által kitüntetve. De látunk mi is, kik keresztény hittel birunk, csodás dolgokat.

Látni fogjuk, hogy az Ur Jézus épen azokat az erényeket és jó cselekedeteket, lemondásokat és önmegtagadásokat, könyeket és fohászokat jutalmazza meg a legjobban, melyeket a földön elrejtettünk, melyekről embertársainknak sejtelmük sem volt; valamint azt is látni fogjuk, hogy az Ur Jézus nem a cselekedetek külső értéke, hanem a sziv szándéka szerint méri ki jutalmát, osztja elismerését; ugy hogy a legszerényebb viszonyok között élők is olyan, sőt nagyobb jutalmat nyerhetnek, mint a pápák, püspökök és fejedelmek, ha állásuk kötelességeit Isten akarata szerint, Istennek fölajánlva igyekeztek tökéletesen betölteni.

S mikor majd itt a kereszt-fényének világa mellett föltárulnak a szivek, az emberek erényei és gonoszságai, mikor majd a bünösök az egész világ előtt fognak a szégyentől roskadozni, a jámborok a dicsőségtől tündökölni: megszólal az Ur s az egész világra elhangzik szava; a jobbján állóknak mondani fogja: *Jöjjetek, Atyám áldottai s birjátok az országot, mely a világ kezdetétől fogva nektek készittetett*; a balján állóknak pedig harsogni fogja: *Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tüzre, mely készittetett az ördögnek és az ő angyalainak* (Máté XV. 34, 41.) s a Megváltó mindenható szavára megnyilik a pokol rémes tüze, hogy elnyelje az átkozottaknak most már testét is; átjárja ez a tüz a test pórusait, a szemeket, a szájat, égeti a

nyelvet, rágja a csontokat, metszi a velőt s bezárul a pokol e szerencsétlenek után, hogy többé meg ne nyiljon soha; de ugyancsak az Üdvözitő szavára föltárul a menny kapuja is s a Megváltóval együtt emelkednek föl a jámborok a menny boldogságába, átszellemül testük, ajkaik a szeráfok énekét zengik, szemeik nem fognak betelni soha a mennyei Jeruzsálem szépségének szemléletétől.

A földet pedig a tüz járja át, megsemmisitve minden emberi alkotást, hogy azután e tüzből uj világ keletkezzék. (II. Péter III. 12—13.)

* * *

És most befejezésül, ájtatos hallgatóim, intézzünk magunkhoz egy komoly, nagyon komoly kérdést. Ha most szakadna reánk az utolsó itélet napja — mi történnék velünk? hová jutnánk? az Ur jobbjára s vele a menny boldogságába? vagy... vagy az ő baljára s tőle eltaszitva, megátkozva a pokol rémes tüzébe?...

Ha lelkiismeretünk boldogitó feleletet adna, hogy valóban nyugodtan merünk az itélet elé nézni: oh, ájtatos hallgatóim, őrizzük meg a jövőben is szivünknek tisztaságát, jámborságát; kerüljünk mindent, a mi azt beszennyezhetné, igyekezzünk napról-napra növelni jócselekedetek s erények által szivünk jámborságát s ha kisértések támadnának ellenünk, az utolsó itélet gondolata adjon nekünk erőt; ha nehéznek tünnék föl előttünk a jámborság utja: az utolsó itélet gondolata erősitsen meg bennünket.

Ha azonban, ájtatos hallgatóim, egyik vagy másik közületek megremeg és nyugtalan lesz az utolsó itélet gondolatára, oh, most az irgalom napjaiban, oszlassa el aggodalmát, szerezze meg lelkének a megnyugtató békét: az utolsó itélet borzalmai birják őszinte bünbánatra, boruljon töredelemmel az Ur Jézus irgalmas lábaihoz, tépje ki szivéből azt a szenvedélyt, vétket, indulatot, mely vesztét okozhatná s igyekezzék ugy élni mindig a jövőben, hogy az utolsó itélettől ne kelljen remegnie.

Igen, ájtatos hallgatóim, imádkozunk mindnyájan egymásért, hogy az utolsó itélet napján az Ur Jézus jobbján a föltámadás dicsőségében találkozhassunk, viszontláthassuk egymást. Amen.

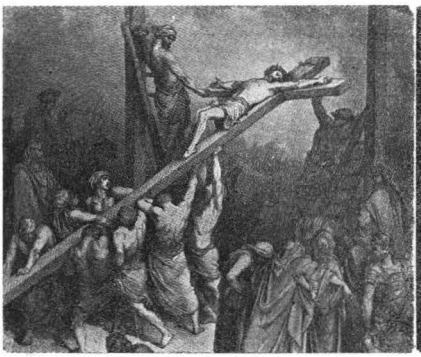
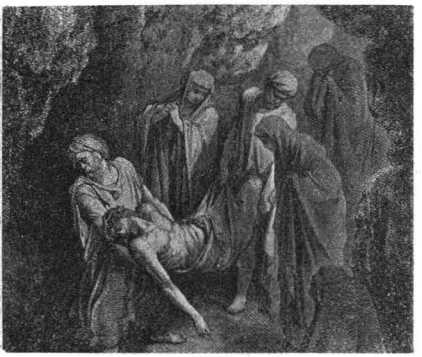

VII. A KERESZT ÉS A TÚLVILÁG.

Isten az embert teremtése után a paradicsomba helyezte. Ebben az ember boldogitására teremtett édenben volt egy csodálatos fa, az élet fája, melynek gyümölcse az embernek örök ifjuságot, erőt, egészséget adott volna, megóvta volna a betegségtől, az elgyengüléstől, a haláltól, szóval az embernek halhatatlanságot adott volna. Az volt az Isten szándéka, hogy az embert a földi boldogság édenéből a földi élet után minden szenvedés és halál nélkül fölveszi a menny boldogságába. Azonban az első emberpár vétkezett, a helyett hogy az életfa gyümölcsét izlelte volna meg, hozzányult a jó és a rossz tudás fájának gyümölcséhez, melyet Isten szigoru parancsa megtiltott. A vétek után kiüzte öket az Ur a paradicsomból, hogy az élet fájának gyümölcséhez ne nyulhassanak. Az élet fája azután elszáradt, gyümölcsét nem izlelte meg halandó s igy az ember előtt bezárult a mennyország, mig a jó és a rossz tudás fájának mérges gyümölcse megnyitotta az ember előtt a kárhozat kapuját. Csodálatos két fa ez: egyiknek ágai a mennyországig nyulnak, a másik a pokol kárhozatába eresztette gyökereit.

Azóta sok ezer év elmult, mig végre az idők teljében ismét egy fa emelkedett Jeruzsálem falain kivül a kopár

Kálvária-hegyén, a mely a két paradicsomi fához hasonlóan az embert összeköti a túlvilággal. Ez a második csodálatos fa a kereszt s gyümölcse a rajta függő Üdvözitő, Jézus Krisztus. Ez a fa lenyulik a kárhozat örvényéig, hogy mentőeszköz legyen az embernek, melybe kapaszkodva kikerülheti a feléje tátongó mélységet; de másrészt ugyanez a fa felnyulik a menny boldogságáig, hogy rajta fölkuszhasson az ember a boldogság honának magaslatára.

A mai napon ültette el Isten irgalma ezt a fát, ezért mutatja az Egyház szent szertartásában a mai napon ezt a fát hiveinek: Ecce lignum crucis. Ime a kereszt fája; nézzétek ezt a fát, véssétek ennek a képét mélyen szivetekbe: ez az üdvösség fája, ez szabadit meg benneteket a kárhozattól, ez adja meg nektek az üdvösséget, ez az a fa, a melynek gyümölcse meggyógyit a jó és a rossz tudás fája mérges gyümölcsének hatásától, megszabadit az örök haláltól, ez az a fa, a mely a paradicsomban elfonnyadt élet fáját pótolja, ennek a gyümölcse adja meg a halhatatlanságot, az örök életet.

Tegyük tehát ez ünnepélyes órában elmélkedésünk tárgyává a keresztfát, még pedig az örök élettel való viszonyában és összefüggésében.

* * *

Az ember a bün által Isten ellen támadt; föllázadt Ura és Teremtője ellen s megérdemelte, hogy Isten őt ezért a lázadásért magától eltaszitsa, a pokol büntetésével sujtsa.

De a második isteni személy könyörületből, irgalomból és szeretetből az emberek iránt, azok iránt, a kik ellene lázadtak, emberré lett, hogy mint ember magára vegye az ő büneiket, azokért Isten igazságának tökéletes elégtételt nyujtson s igy a bün bocsánatát az embereknek kieszközölje.

De minő ez az elégtétel, ájtatos hallgatóim? Maga Jézus Krisztus azt mondja a legnagyobb szeretetnek, ha valaki barátaiért életét adja. De ő nem is barátaiért, hanem mint szent Pál apostol mondja, ellenségeiért adta életét. (Rom. V. 6—9.)

S hogyan adta életét? Oh, ha csak némi fogalmat

akarnánk erről alkotni, el kellene mondanom Jézus szenvedésének minden egyes részletét: mikor az olajfák hegyén vért izzadott lelki szomorúságában, mikor a főpap előtt arczul verték és leköpdösték, mikor Pilátus megostoroztatta s a katonák tövissel megkoronázták, mikor Herodes mint bolondot kigunyolta, mikor a kereszt sulya alatt Jeruzsálem utczáin háromszor összeroskadt, mikor a durva vasszögekkel a keresztre feszitették, mikor a kereszten az égető szomjuságtól fájdalmában fölkiáltott, mikor az Istentől is elhagyatva érezte magát, mikor ott az öt káromló és gunyoló zsidók rivalgása között meghalt, mindez már magában véve is mily iszonyú kín és gyötrelem. De mindez még nem elég. Meg kell gondolnunk azt is, hogy ő ártatlan volt, a legszentebb, a ki valaha e földön járt, a kihez a bünnek még árnyéka sem férközött; meg kell gondolnunk, hogy ő az Isten Fia volt, a kinek a menny kimondhatatlan boldogsága természetes öröksége, hogy ő az Isten Fia volt, a kit a szeráfok és kérubok milliói imádnak leborulva, s most meg kell gondolnunk, hogy ő mindezt a szenvedést önként, szabadon vette magára, az emberekért, a bünös, ellene föllázadt emberekért, hogy őket megváltsa, Isten büntetésétől megszabaditsa. Oh, ha mindezt meggondoljuk, a szenvedésnek, de egyszersmind az irgalomnak és a szeretetnek olyan oczeánja tárul elénk, melynek nagyságát, szélességét, mélységét a mi lelkünk belátni, megérteni is képtelen.

Nézzetek, ti bünös emberek, erre a szent keresztre, ez sugározza le rátok Isten könyörületét és irgalmát, Van-e, a ki még mer kétségbeesni, a ki elveszti reményét. a ki nem bizik Isten bocsánatában? Hisz az egész világ büneiért szenvedett és halt meg a Megváltó, a legnagyobb bünös, a legnagyobb gonosztevő vétkeiért is eleget tett. Bármily nagy és rémületes lehet az emberek gonoszsága és elvetemültsége: az Isten irgalma és könyörülete annál nagyobb. Nincs e földön senki, a kit kizárna irgalmából, nincs senki, a kinek vétkeiért ott a kereszten nem szenvedett volna. Az egész világ büneiért, tehát a mi büneinkért is szenvedett; szentséges vérét azért ontotta ki, hogy a mi szivünket is, még ha oly piros lett volna a büntől, mint a bibor, fehérre mossa. oly fehérre, mint a fehér gyapjú.

Ájt. hallgatóim, a démon, a gonosz szellem tulajdonsága az, hogy a szegény emberi szivet először is elcsábitja a bün sikamlós utjára, de azután kitépi az ember szivéből a reményt, a kétségbeesés örvényébe taszitja. Rábirja, hogy vétkezzék s a vétek után megrémiti, hogy nem talál többé bocsánatot. Ne hallgassatok a gonosz szellem sugallatára; de ha megtörtént volna is, hogy első csábitó szavára hallgattatok, hogy bünt követtetek el, ne hallgassatok az ő démoni suttogására tovább; ne essetek kétségbe, ne veszitsétek el a reményt: a kiért egy Isten Fia halt meg a kereszten, az mindig bizhatik, mindig remélhet irgalmat, könyörületet és bünbocsánatot.

Azonban, ájt. hallgatóim, ez a szent kereszt nemcsak Isten irgalmát és könyörületét hirdeti, hanem Isten szigorú igazságosságát is felénk tárja. S mig egyrészről az őszintén megtérő bünösnek reményt és vigaszt ád: a bünben megátalkodottnak hangosan hirdeti az Isten büntetésének rettenetességét.

Ha Isten a mi büneinkért ilyen elégtételt követelt az ő szent Fiától, minő büntetéssel fogja majd sujtani azt a bünöst, a kit Jézus Krisztus szenvedése meg nem inditott, a ki Krisztus szent vérében nem mosta tisztára lelkét? Ha Isten megengedhette, hogy Jézus Krisztust annyira megalázzák, hogy öt arczul verjék, leköpdössék, megkorbácsolják, mint az állatot, tövisekkel megkoronázzák, mint bolondot kigúnyolják, ha megengedhette, hogy két lator között a legszégyenletesebb halállal kivégezzék, s ha mindez a szenvedés nem elégséges arra, hogy a bünöst meginditsa, büneinek elhagyására birja; ha mindezen irgalom és könyörület daczára is megmarad vétkeiben: lehet-e csodálni a pokol büntetését, lehet-e azt nagynak, igazságtalannak, kegyetlennek mondani?

Ti bünösök, kiket nem indit meg semmi, kiket megrészegitett a vétkes gyönyörök mámoros itala, kiket elszéditett az indulatok és szenvedélyek árja, kiknek szivét megkeményitette, jégpánczéllal vonta be a bünnek fagyasztó lehelete: nézzetek az Ur Jézus szenvedésére, keresztutjára, nézzetek a keresztre: mindezt a ti büneitekért szenvedte, azért, hogy nektek megszerezze az erőt a bün elhagyására, megszerezze a

bünbocsánatot. Mit gondoltok, hogyan fog benneteket az Ur haragja sujtani, ha ez a szenvedés sem indit meg benneteket? ha az Isten Fiának kiontott szentséges vére sem tudja eloltani szivetek vad tüzét, a bünös szenvedélyek lángját? El lehettek arra készülve, hogy majd a pokol rémes tüze fogja azt kioltani. A kit az Isten szeretetének és irgalmának ilyen tengere sem tud meghatni, megrázni, bünbánatra birni, az megérdemeli, hogy az Isten boszujának tengere nyelje el őt.

Az Isten Fia érettetek véresre korbácsoltatta magát, de ha ez sem használt, ha ez sem elég nektek: ott a másvilágon az Ur boszuló keze a pokol lángostorával fog benneteket korbácsolni. Az Isten Fia érettetek a halál szomoruságát és keservét vette magára, de ha ez sem használt, ha ez sem elég nektek: ott a másvilágon az Ur boszuja a pokol keserüségével és szomoruságával fogja lelketeket eltölteni. Az Isten Fia érettetek megalázta magát a porig, a kereszt gyalázatfájáig, de ha ez sem használt, ha ez sem elég nektek: ott a másvilágon az Ur boszuja a pokol mélyéig fog benneteket sújtani és megalázni.

Igen, ájtatos hallgatóim, ez a keresztszenvedés az Isten irgalma mellett felénk lövelli az Isten igazságosságának, rettenetes büntetésének villámait is: a kereszt mellett felénk lángol a pokol kárhozatának rémes tüze is.

Ide, a pokol kárhozata elé van állitva a kereszt, ha ez nem volna, mi mindnyájan, kik bünben fogantattunk, kiket bünben szült anyánk s kik életünkben több bünt követtünk el, mint a tengerpart fövénye, mi mindnyájan a pokol kárhozatába hullanánk, de Isten irgalma ide állitotta ez örvény elé a keresztet, a kik abba kapaszkodnak, a kik azt megragadják, azok megmenekülnek a kárhozattól. A kik azonban azt is elvetik maguktól, az utolsó mentődeszkát, azok menthetetlenül elvesztek s nagyobb lesz kárhozatuk, mint lett volna, ha Krisztus nem hal meg érettük; mert most már nemcsak azon büneikért kárhoznak el, melyeket cselekedeteikkel elkövettek, hanem kárhozatukat növelni fogja, hogy oly könnyelmüek, oly hálátlanok, oly keményszivüek voltak, Isten irgalmával, jóságával és szeretetével daczoltak.

Hiszem azonban, ájtatos hallgatóim, hogy ilyenek

nincsenek közöttetek. Vannak bünösök, hisz ki merné magát mentnek mondani a büntől, de nincsenek megrögzött bünösök közöttetek; vannak bűnösök, de a kik megbánták, megsiratták vétkeiket, a kik a nagyböjt szent napjaiban a törödelem szentségéhez járultak s ebben tapasztalták a kereszt erejét, a kereszten függő Üdvözitő szenvedéseinek érdemeit. Büneik meg vannak bocsájtva s most hálás szivvel tekinthetnek a keresztre, mely visszaadta szivüknek a békét, megszabaditotta őket az örök kárhozat félelmétől.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ezzel nem szabad megelégednünk. A kereszt nemcsak a bünbocsánat kegyelmét sugározza felénk, hanem arra is serkent, buzdit bennünket, hogy megbocsátott büneinkért tartsunk penitenciát, hogy éljünk bünbánó életet.

Ha az Ur Jézus Krisztus mások büneiért, a mi megváltásunkért annyit szenvedett, nem méltó-e, nem igazságos-e, hogy mi is szenvedjünk valamit a saját büneinkért? Ha ő a mi büneinkért véresre ostoroztatta legszentebb testét, nem igazságos-e, hogy mi is szenvedjünk valamit abban a testben, mely legtöbb bününknek volt az előidézője és okozója; ha ő a mi büneinkért elszenvedte a legnagyobb megaláztatást és megszégyenitést, nem igazságos-e, hogy mi is szenvedjünk, megalázzuk magunkat a mi büneinkért? Hogy merünk mi zugolódni, akármilyen szenvedés érjen is bennünket, hogy ezt mi nem érdemeltük meg, nézzünk a kereszten függő türelmesen szenvedő Üdvözitőre s elnémul ajkunkon a panasz.

Tudjátok jól, ájtatos hallgatóim, hogy a gyónás szentségében megnyerjük ugyan a bünök bocsánatát, de nem engedtetik el az ideiglenes büntetés egészen, s a nagyböjt folyamán elétek tártam, hogy a purgatorium, a tisztitó tüz rettenetes szenvedése az egyik módja annak, hogy büneinkért eleget tegyünk, azok ideiglenes büntetését elszenvedjük. De van ennek egy másik módja is, a keresztviselés e földön. Az Ur Isten jósága mindenkinek megadja a maga keresztjét: az egyiknek betegséget, a másiknak szegénységet; az egyiknek egy indulatos férjet, a másiknak egy vásott gyermeket; oh viseljétek ezt a keresztet béketüréssel, Isten akaratában

megnyugodva; tekintsetek gyakran az Üdvözitőre: ő ártatlanul függ a kereszten s szenved irtozatos kínokat; ti bünösök vagytok vagy voltatok s az Üdvözitő súlyos keresztjének csak egy szilánkját-forgácsát helyezte vállaitokra s ti ezt sem akarnátok elviselni türelemmel büneitekért? Gondoljátok meg, hogy ezzel a türelmes kereszthordozással kioltjátok a tisztitótüz lángját, itt a földön elszenveditek büneitek büntetését.

Sőt ez a gondolat birjon benneteket arra, hogy önkéntesen is keressetek keresztet: a lemondás és önmegtagadás gyakorlása által tegyetek némileg eleget büneitekért. Ne gondoljátok, hogy az az egy-két Miatyánk és Üdvözlégy, a mit a pap a gyónásban penitenczia gyanánt rátok ró, túlságos bőséges elégtétel büneitekért: nézzetek a keresztre, az megmutatja, minő elégtételt kiván Isten igazságossága egyszülött szent Fiától az emberek büneiért! Nézzétek a szentek példáját, a kiket ez a kereszt megtanitott az igazi életbölcseségre: egész életükben önmegtagadást, lemondást, önsanyargatást végeztek apró hibáikért. Egy jámbor püspököt egy alkalommal valamely teljesen ártatlan ünnepséghez hivtak, de ő nem ment el, mondván, e földön örülni csak a szenteknek, az ártatlanoknak van joguk; én bünös ember vagyok, nekem penitencziát kell tartanom! Oh bár ennek a kereszt szellemének csak egy halvány sugara is átjárná a mi lelkünket, oh bár mi is megtanulnánk az igazi bünbánó életet.

De ez a kereszt, ájtatos hallgatóim, nemcsak a pokol büntetését zárta el az ember előtt, ez megnyitotta előtte az ég, a menny boldogságát is. Az Üdvözitő szenvedésének annyi és akkora érdeme volt, hogy ezzel kieszközölte a mennyei Atyánál nemcsak minden bün bocsánatának, hanem minden ember üdvözülésének is a lehetőségét, nemcsak, hogy e szenvedés által megszabadulhatunk a pokol kárhozatának rémétől, hanem feljuthatunk a mennyei boldogságnak legmagasabb csucsára is.

A bünbeesés által az ember elvesztette a jogot ahhoz a boldogsághoz, melyet Isten neki szánt s ezt többé semmi emberi érdem, erény vissza nem szerezhette. Csakis egy emberré lett Isten adhatott oly elégtételt, oly árt, a mely a menny

boldogságával fölér, melyért Isten azután a menny kapuit az emberek előtt ismét fölnyitá. De nézzétek, ájtatos hallgatóim, mit adott Jézus Krisztus a mennyei Atyának azért, hogy a mennybe bejuthassanak az emberek? Mindent, a mit egy Isten csak adhat. Feláldozta bizonyos tekintetben istenségét, a mennyiben megalázta magát annyira, hogy öt, a mindenhatót emberi alakjában itt a földön megkötözték, megostorozták, keresztre feszitették; ő, a halhatatlan, az örök, érettünk meghalt; feláldozta királyi méltóságát, melyből gunyt üztek, megengedte, hogy töviskoronát tegyenek fejére, elnyütt pálastot helyezzenek vállaira, ingó nádszálat adjanak királyi jogar helyett kezébe; feláldozta legszentebb testét, melyet a főtől a lábakig megkínoztak és megsebeztek; feláldozta jó hirnevét, hisz mint gonosztevőt árasztották el szitkokkal és két lator között függesztették a gyalázat fájára; feláldozta emberi lelkének örömét és boldogságát, magára véve a legszaggatóbb halálfájdalmat és szomoruságot.

Mily nagynak kell annak a boldogságnak lennie, melyért, hogy nekünk megszerezze, ilyen bért fizetett a mi Megváltónk. Hisz mily drága és becses az Üdvözitő drágalátos vérének csak egy cseppje is és ő, hogy nekünk megnyissa az eget, kiontja minden vérét érettünk az utolsó cseppig. Ugyszólván a menny boldogságának minden egyes részletét külön-külön szerzi meg számunkra szenvedésével. Hogy egykoron a menny boldogságában az Isten trónja előtt a dicsőség koronájával ragyoghassunk: ő a töviskoronát veszi magára; hogy, amint az Irás mondja, az Isten örömeinek folyamából ihassunk s elégithessük ki lelkünk vágyait: ő a szomjuság kínját viseli el; hogy egykoron Isten látása és birása boldogithasson bennünket: ő magára veszi az elhagyatottság iszonyu fájdalmát; hogy egykor az angyalok társaságába juthassunk: ő a gonosztevők között feszittetik meg; hogy egykor mi határ nélkül örvendhessünk: ő határ nélkül szenved miérettünk... Oh nagy volt a bér, melyet fizetett, de nagy, dicső az is, a mit ezzel számunkra megszerzett. «*Emberi szem nem látta, fül nem hallotta, emberi sziv felfogni nem képes, a mit Isten készitett azoknak, a kik öt szeretik.*» Nézzetek csak a keresztre, ki tudja teljesen méltányolni, felfogni Krisztus szenvedését? E szenvedés rávilá-

git a menny boldogságára, melyet számunkra megszerzett, mindnyájunkra nézve megközelithetővé, elérhetővé tett.

Igen, mindnyájan elérhetjük a menny boldogságát, azt mindenki előtt, szegény és gazdag, tudós és tudatlan, müvelt és müveletlen előtt kitárta, kinyitotta Krisztus keresztje.

De, ájtatos hallgatóim, mégsem érik el azt mindnyájan, mégsem jut mindenki a mennyországba, mégsem lesz mindenki a halál után boldog, sőt nagyon is sokan lesznek, a kik elkárhoznak. Mi ennek az oka, mi ennek a magyarázata?

Mert nem mindenki akar haladni a kereszt utján. Az Üdvözitő nem ugy szerezte meg számunkra a menny boldogságát, hogy mi abba minden nehézség, minden fáradság nélkül bejuthassunk, hogy mig ő azért végtelen sokat szenvedett, mi még a kis ujjunkat se mozditsuk meg, nem, ez nem lett volna sem hozzá, sem mihozzánk, szabadakaratu emberekhez méltó. Hanem igenis ő megszerezte a lehetőséget mindenkinek, a ki akar, bejutni a menny boldogságába; az ő végtelen érdemei megadják a mi hozzájárulásunknak, a mi cselekedeteinknek is azt az értéket, mely a menny boldogságának elnyeréséhez szükséges.

De hát ki nem akarna bejutni a menny boldogságába? Ki nem akarna a földi élet nyomoruságai és szenvedései után örök békét és nyugalmat élvezni? A ki ezt akarja, vegye magára keresztjét és kövesse Jézust; a kereszt ez a mennyországba vezető létra, ez a menny lépcsőzete és utmutatója. Minél jobban ragaszkodunk ehhez, minél magasabbra kuszunk rajta, minél inkább ránk nehezedik annak sulya: annál biztosabb, annál nagyobb leszen mennyei boldogságunk. Szenvedés, önmegtagadás, lemondás, megalázkodás, lelki vagy testi kín, szomoruság ezek a kereszt-szögei, a kereszt-ágai, ezek a mennyország lépcsői. A menny boldogságát nem lehet játszva, nevetve elérni, az Isten országa erőszakot szenved és sok szorongatás utján lehet csak oda bejutni. Nekünk is a keresztre kell feszittetnünk; keresztre feszitenі testünk vágyait, kivánságait, szeszélyeinket, hiuságunkat, érzékiségünket, nagyravágyásunkat; nekünk is hordoznunk kell türelemmel a keresztet, a szenvedéseket, csapásokat, nekünk is önként kell a lemondás és önmeg-

tagadás utját választanunk, mert csak ez vezet a menny boldogságába.

V. Károly franczia királyról olvassuk, hogy egy napon ki akarva próbálni fiának lelkületét, egyik terembe két asztalt állitott fel, az egyikre koronát és jogart, a másikra aczélvértet és kardot tétetett. S behiva fiát, mondá neki, hogy válasszon a kettő közül. Az ifju a kard és a vért után nyult, és mikor az atya választásának inditó okát kérdezé, azt felelte: «A kard és a vért által lehet megszerezni a jogart és a koronát».

Igy vagyunk mi is, ájtatos hallgatóim. Nyitva áll előttünk a menny boldogsága, de a kereszt az, a melyen ide felkuszhatunk. Karddal és vérttel lehet megszerezni a koronát; szenvedés, lemondás, önmegtagadás, szóval a kereszt utján érhetjük el a menny boldogságát.

* * *

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, tekintsünk az Ur Jézus szenvedésének egy megható jelenetére. Midőn Pilátus őt elitélte s vállaira véve a sulyos keresztet, azt Jeruzsálem utczáin át terhe alatt roskadozva vitte a Kálvária hegyére, utközben jámbor asszonyokkal találkozott, a kik siránkozának és kesergének rajta, mint az evangélium mondja. Az Üdvözitő ekkor feléjük fordult s mondá nekik: «*Jeruzsálem leányai, ne sirjatok én rajtam, hanem sirjatok magatokon és fiaitokon*».

E szavakat intézem én is hozzátok, ha a mai napon odatérdeltek az Üdvözitő keresztje elé, hogy jámbor áhitattal megcsókoljátok az ő szent sebeit, sirjatok azért, mert ezt a keresztet még eddig nem becsültétek eléggé, mert Krisztus keserves kínszenvedését nem gyümölcsöztettétek eléggé. Siránkozzatok fiaitokon, siránkozzatok a bünös embereken, a kiknek nem volt elég egy Isten fiának a szenvedése a megtérésre, a bünbánatra; a kik örült vaksággal rohannak a kárhozat örvénye felé, a helyett, hogy e szent keresztet átkarolnák, mely öket megmenthetné. Siránkozzatok önmagatokon, a kik még nem tudtátok megtanulni, Krisztus keresztjéről leolvasni az igaz bünbánat igéit; siránkozzatok önmagatokon, mert bár annyi bünt követtetek el, mégis oly kevés elégtételt nyujtottatok azokért Istennek; de főleg siránkoz-

zatok önmagatokon, mert Krisztus szenvedésének érdemeit nem használtátok fel eléggé üdvötökre, mert nem igyekeztetek eléggé az ő nyomába lépni, mert féltek a szenvedéstől, mert nem tudtok megnyugodni a bánatban, mert nincs erőtök a Krisztus keresztjét hordozni, mert nem igyekeztetek a kereszt utján a tökéletesség magaslatára jutni.

S igy siránkozva, ily érzülettel csókolva az Ur Jézus sebeit, azokból szivjátok magatokba a kereszt szellemét, karoljátok át a keresztet, mint a repkény a tölgyet, s azon igyekezzetek a földi élet nagypéntekjén át az örök élet husvéti föltámadásába és dicsőségébe bejutni. Amen.

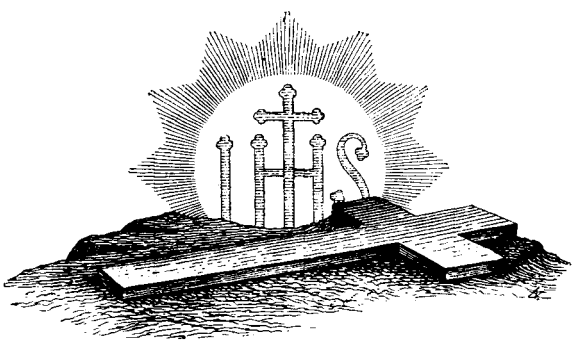

TARTALOM.

Oldal

I. A halál ... 5
II. A különleges itélet ... 20
III. A pokol ... 32
IV. A mennyország ... 44
V. A tisztitóhely ... 57
VI. Az utolsó itélet ... 69
VII. A kereszt és a túlvilág ... 81